

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΕΥΧΟΣ 1 του 1986	Περιοδική (τρίμηνη) έκδοση του επιστημονικού ιδεολογικού Σωματείου ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ Γραφεία: Οδός Κουμουνδούρου 25 — Αθήνα 104 37 Τηλ. 52 47 162
---------------------------------	---

Έτος 1ο - Τεύχος 1ο(Α' τρίμηνο 1986 - Ιανουάριος-Φεβρουάριος, Μάρτιος)
Εισφορές και λοιπά στοιχεία εκδόσεως 6λ. στη σελ. 64

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

- Η Έκδοσή μας (σελ. 1)
- Χαρ. Παπαχρίστου: Ο Συνεργατισμός, φορέας ανθρωπιάς, προόδου και πολιτισμού (σ. 2)
- Στ. Θεοφανίδη: Η υπερ-ιδεολογία του Συνεργατισμού, σε σχέση με τις «διασπαστικές ιδεολογίες» της αριστεράς, της δεξιάς, και άλλες (σ. 5)
- Η Εταιρεία των Φίλων του Συνεργατισμού και το χρονικό για την ίδρυση και δραστηριότητά της (σελ. 9)
- Π. Κολύρη: Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών (σ. 13)
- Βαρ. Δημητριάδου: Οι αναγκαστικές συγχωνεύσεις των Ενώσεων Γεωργ. Συνεταιρισμών (ν. 1541/1985). Πραγματική και νομική θεώρηση (σ. 22)
  - Θέσεις και Απόψεις (σ. 41)
- Κ.Α. Παπαγεωργίου: Εξελίξεις του γεωργικού εισοδήματος (σ. 43)
- Ευθ. Παπαγεωργίου: Νεολαία(Γεωργική, Αστική) και Ερυθρός Σταυρός (σ. 46)
  - Ι. Σολάρη: Από τη συνεταιριστική κίνηση της Σύρου (σ. 49)
    - Κ. Α. Π.: Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση (σ. 50)
    - Η επικαιρότητα: Σκέψεις και θέσεις της ΠΑΣΕΓΕΣ (σ. 52)
- Κ. Αρχοντάκη: Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας Συν. Γ. Βιομηχανιών (σ. 54)
  - Τα συνεταιριστικά στη Βουλή (σ. 56)
  - Συνεταιριστικά πένθη (σ. 58)
- Νέα Βιβλία (σ. 59 — Ειδήσεις (σ. 62) — Περιεχόμενα στην αγγλική (σ. 64)
  - Μερικά από τα περιεχόμενα του επόμενου τεύχους (σ. 12)

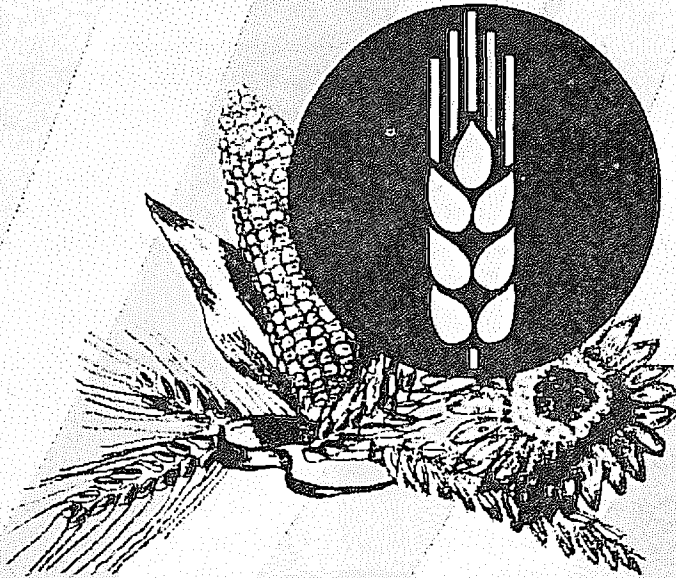
Revue Cooperative «SINETERISTIKI PORIA» Cooperative Review

25, Koumoundourou str. - Athens 104 37

Sommaire a page 64 - Table of contents page 64

ΚΥΔΕΠ

**Πρωθεί
την ανάπτυξη
της αγροτικής οικονομίας
Διασφαλίζει τα συμφέροντα
των αγροτών
Βελτιώνει το εισόδημά τους**

Συμμετέχουμε, δημιουργούμε, παράγουμε

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ — ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τεύχος 1 — (Α' τρίμηνο 1986: Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος)
(Στοιχεία για την έκδοση και για εισφορές βλέπε στη σελ. 64)

Η ΕΚΔΟΣΗ ΜΑΣ

Η μεταπολεμική περίοδος στη Χώρα μας χαρακτηρίζεται από έντονες ζυμώσεις στα κοινωνικοοικονομικά θέματα. Παρατηρείται συνεχής προβολή ιδεών και κατευθύνσεων για την επίλυση των αντίστοιχων προβλημάτων που δημιουργούνται από την ανάγκη αντιμετώπισης καθημερινών αναγκών αλλά και την προσαρμογή προς τις εξελίξεις που σημειώνονται στον εσωτερικό και διεθνή χώρο.

Η έκθεση και ανάπτυξη ιδεών αλλά και η παρακολούθηση των γεγονότων που ενδιαφέρουν κάθε κατηγορία του κοινωνικού συνόλου για τη μεταλλαξιμάδευση σ' ένα πλατύτερο επίπεδο και τη δημιουργία διαλόγου, προϋποθέτει, εκτός από τον προφορικό λόγο, και ύπαρξη κατάλληλου δημοσιογραφικού χώρου για την κατάλληλη ανάπτυξη και ορθό προσανατολισμό.

Στο συνεταιριστικό μας χώρο η ιδεολογία και το περιεχόμενο του Συνεργατισμού καθιστούν απαραίτητη την ύπαρξη — πέρα από τις υπηρεσιακές εκδόσεις — ενός ιδεολογικού — επιστημονικού περιοδικού για την εμφάνιση και ανάπτυξη ιδεών, απόψεων και επιτευγμάτων που συμβάλλουν στην ορθή αντίληψη και κατεύθυνση του ελεύθερου συνεργατισμού και την συνεταιριστική ανάπτυξη και πρόοδο.

Η Εταιρεία των Φίλων του Συνεργατισμού περιλαμβάνει ανάμεσα στις καταστατικές επιδιώξεις της και την έκδοση επιστημονικών και εκλαϊκευτικών εντύπων με σκοπό την πληρέστερη ενημέρωση των ενεργών φορέων και γενικά όσων ενδιαφέρονται για τη συνεταιριστική κίνηση, πάνω σε ιδεολογικά και πρακτικά θέματα. Για το λόγο αυτό και αποφάσισε την έκδοση και κυκλοφορία του περιοδικού αυτού, ειδικότερα μάλιστα για να καλύψει ένα κενό που υπάρχει σήμερα μετά την διακοπή της έκδοσης παλαιότερα (το 1967) του περιοδικού «ο Συνεταιριστής» και από το 1985 του περιοδικού «Θέματα Συνεταιρισμών και Αγροτικής Οικονομίας».

Οι σελίδες του περιοδικού θα είναι ανοιχτές για την ανάπτυξη συνεταιριστικών και άλλων συναφών οικονομικών, τεχνικών και κοινωνιολογικών θεμάτων καθώς και για την ανάπτυξη διαλόγου με τους αναγνώστες πάνω σε δημοσιεύματα ή συνεταιριστικά θέματα, πάντα σε υψηλό επίπεδο και μακριά από προσωπικά και κομματικά. Παράλληλα θα γίνεται η εμφάνιση επιτευγμάτων και διαφόρων θεμάτων που ενδιαφέρουν τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις και βοηθούν τη λειτουργία τους.

Η προσπάθειά μας δεν είναι εύκολη, κυρίως επειδή η Εταιρεία Φίλων του Συνεργατισμού δεν διαθέτει τα οικονομικά μέσα για να ανταποκριθεί στις εκδοτικές δαπάνες και δεν είναι δυνατό να αμιψεί προσωπικό για τη σύνταξη, έκδοση, διακπεραιώση και διαχείριση. Μόνο από την εθελοντική και άμισθη προσφορά και από το ενδιαφέρον των μελών της και τρίτων συνεργατών εξαρτάται η επιτυχία για το περιεχόμενο και γενικά για την έκδοση του περιοδικού (που θα κυκλοφορεί ανά 3μηνο σε 48—64 σελίδες). Και βέβαια και από την ανταπόκριση των τοπικών, περιφερειακών και κεντρικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Το Δ.Σ. της Εταιρείας υπόσχεται να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια σχετικά με την έκδοση αυτή. Και έχει την ελπίδα ότι ανάλογο θα είναι και το ενδιαφέρον και θετική η ανταπόκριση των συνεταιριστών και των Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΑΣ, ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ο Συνεργατισμός δοκιμάστηκε και δικαιώθηκε παγκόσμια σαν ανεκτίμητος φορέας τεχνικής, οικονομικής, κοινωνικής και γενικότερα άρτιας πολιτιστικής προόδου ηθικής και υλικής. Στην εποχή μας, ακόμα και σ' αυτό τον τόσο λεπτό τομέα της επιστημονικής έρευνας επικρατεί ο συλλογικός χαρακτήρας και έτσι η πρόοδος γίνεται ταχύτερη και ασφαλέστερη. Η δημιουργική συνεργασία των ανθρώπων, που στηρίζεται πάνω στις βασικές αρχές της επιστήμης και της ανθρωπιάς, έχει το μεγάλο πλεονέκτημα της αρμονικής και γόνιμης αλληλοσυμπλήρωσης και της αποφυγής σφαλερών ιδεών και ασκόπων αναζητήσεων. Έτσι βρίσκεται πιο εύκολα και πιο γρήγορα η αλήθεια και δίνεται ικανοποιητική λύση στα πολύπλοκα και δύσκολα προβλήματα της σύγχρονης εποχής. Ούτε ο ασύδοτος ατομισμός, ούτε ο ολοκληρωτικός γραφειοκρατισμός, μπορούν να δημιουργήσουν υλικά και ηθικά άρτια πολιτισμό και μία καλύτερη κοινωνία για όλους τους ανθρώπους.

Ο γνήσιος Συνεργατισμός, που στηρίζεται σ' έλευθερες και δημοκρατικές θέσεις και συνδυάζει αρμονικά και γόνιμα τα δίκαια και λογικά συμφέροντα του ατόμου με τα απαραίτητα γενικά και διαρκή συμφέροντα του συνόλου, είναι ανεκτίμητος φορέας άρτιας προόδου σε τοπική και παγκόσμια κλίμακα, μπορεί δε και πρέπει να συμβάλει αποφασιστικά στη πανανθρώπινη αλληλεγγύη, ευημερία, άρτια υλικά και ηθικά πρόοδο και ανώτερο πολιτισμό.

Βασικός όμως κανόνας του γνήσιου Συνεργατισμού είναι η συστηματική συνεταιριστική εκπαίδευση, η άρτια μόρφωση του και χαρακτήρα των μελών του Συνεταιρισμού.

Οι άνθρωποι χρειάζονται σωστή άρτια παιδεία, που να αναπτύσσει τη διάνοια και σύγχρονα να πλάθει στερεό και ανώτερο χαρακτήρα, να επιτρέπει να ανεβαίνουν όλο και πιο ψηλά τις βαθμίδες του άρτιου πολιτισμού, να αξιοποιούν τα πνευματικά και ηθικά προσόντα τους προς όφελος όχι μονάχα του εαυτού τους, ή μιας στενής μερίδας, αλλά και του συνόλου και έτσι να γίνονται συνειδητά και χρήσιμα μέλη μιας καλύτερης κοινωνίας, υλικά και ηθικά προσδεδειμένης και αληθινά πολιτισμένης.

Η παιδεία μπορεί και πρέπει να γίνει δημιουργός πνευματικής χαράς και αρετής, να είναι διδασκαλία άρτιας μεθόδου εργασίας, αλλά και πλαστοργός ηθικής υγείας. Οι άνθρωποι πρέπει να μορφώνονται άρτια, να μη ζουν με αυταπάτες, να μη στηρίζονται σε πρόχειρες λύσεις, σε απατηλές συνταγές και μαγικά γυατροσόφια.

Οι άνθρωποι πρέπει να επιδιώκουν συστηματικά την κατάλληλη και συνεχή μόρφωσή τους εφαρμόζοντας το «γηράσκω αεί διδασκόμενος» του μεγάλου Έλληνα σοφού.

Πρέπει να εκπαιδεύονται συνεχώς για να μπορούν να χειρίζονται με επιτυχία τα δύσκολα προβλήματα της σύγχρονης εποχής.

Μιά κοσμοϊστορική καμπή σημειώνεται σήμερα στη μαρτυρική πορεία της ανθρωπότητας. Ενώ η μεγιστοδύναμη σύγχρονη επιστήμη μας οδηγεί στα άστρα και γενικά κάνει άλματα προόδου, αδύναμοι ή κακοί ηγέτες δεν την αξιοποιούν όσο και όπως πρέπει προς όφελος της ανθρωπότητας.

Παρασύρουν τους λαούς με μονόπλευρα και ιδιοτελή συνθήματα σε τυφλούς φανατισμούς και τους σπρώχνουν στο θάραθρο μιας εγγληματικής ανθρωποσφαγής και γενικής καταστροφής.

Η τεχνική είναι ηθικά αδιάφορη και τελικά από τον άνθρωπο εξαρτάται να γίνει πολύτιμο μέσο ειρήνης, άρτιας πρόδου και πολιτισμού και όχι όργανο πολέμου, καταστροφής ή βαρβαρότητας.

Όταν η τεχνική πρόδου δεν αναρμονίζεται με την ηθική ανάταξη του ανθρώπου, δεν μπορεί να γίνει αληθινός πολιτισμός που να εξυπηρετεί τα ζωτικά συμφέροντα της ανθρωπότητας.

Οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν να μη ξεγελούνται από δημαγωγούς και καπλήους, να μη ρυμολκούνται μαιρολατρικά από κάθε λογής τυχοδιώκτες και κακούς οδηγούς, να μη σκύβουν το κεφάλι μπροστά σε τυράννους και εκμεταλλευτές διαφόρων αποχρώσεων. Οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν ότι έχουν όχι μονάχα καθήκον αλλά και ζωτικό συμφέρον να συμμετέχουν ενεργά και να αγωνίζονται συστηματικά και με συνέπεια σαν ελεύθεροι και αξιοπρεπείς άνθρωποι για μιὰ πρόδου όχι μονομερή αλλά άρτια της ομάδας όπου ζουν και εργάζονται, είτε σωματείο είναι, είτε συνεταιρισμός, είτε εταιρεία, είτε κοινότητα μικρή ή μεγάλη όπως το Κράτος, είτε ευρύτερος συνασπισμός εθνών.

Οι άνθρωποι πρέπει να διδάσκονται τα αγαθά αποτελέσματα της δημιουργικής συνεργασίας των όχι μόνο «λόγω, αλλά και έργω» και όπως ετόνισε ο μεγάλος επιστήμονας και συνεταιριστής CHARLES GIDE, «η εργασία από κοινού είναι τέχνη που τη μαθαίνει κανείς με μακρά διαπαιδαγώγηση. Θα έπρεπε λοιπόν να την αρχίζουμε από πολύ νωρίς». Καταλληλότερο δε μέσο γι' αυτό είναι οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί.

Ο γνήσιος Σχολικός Συνεργατισμός βασικά ενδιαφέρεται και ενεργά ενισχύει, ηθικά και υλικά, κάθε χρήσιμη προσπάθεια για την κατάλληλη και πάνω σε υγιείς βάσεις άρτια μόρφωση του νου και του χαρακτήρα της νέας γενιάς και αναγνωρίζεται παγκόσμια σαν πολύτιμη παιδαγωγική αξία που έχει αποδώσει λαμπρά πανανθρώπινα αποτελέσματα.

Το σύστημα του Σχολικού Συνεργατισμού προσαρμόζεται σε κάθε χώρα με τις γενικότερες συνθήκες της ζωής και τις ειδικότερες της παιδείας της.

Ιδιαίτερα στην Ελλάδα παρατηρείται από πολλά χρόνια θετική προσπάθεια για την ανάπτυξη των Σχολικών Συνεταιρισμών με την ενίσχυση της ΠΑΣΕΓΕΣ, του Κράτους και της Α.Τ.Ε. Τη δούθησαν εκλεκτοί εκπαιδευτικοί και συνεταιριστές και την εμπύχωνε η Κα Φωτεινή Θ. Τζωρτζάκη, άριστη παιδαγωγός, που συνδυάζει αρμονικά και γόνιμα την επιστήμη με την ανθρωπιά.

Εκαίνο που έχει θαρύνουσα σημασία, ιδιαίτερα για τη νέα γενιά είναι το καλό, φωτισμένο, ζωντανό παράδειγμα, που πρώτοι οφείλουν να δίνουν οι άξιοι ηγέτες, σ' όποια παράταξη και αν ανήκουν, αυτοί που συνδυάζουν την επιστήμη με την ανθρωπιά, τη γνώση με την αρετή, το κύρος με την αγάπη προς τον άνθρωπο.

Με την επιστήμη και την ανθρωπιά, με την άρτια παιδεία και τη δημιουργική συνεργασία των ανθρώπων μπορεί και πρέπει να γίνει μιὰ καλύτερη κοινωνία, ελεύθερη, δημοκρατική, δίκαια, άρτια προοδευμένη και πολιτισμένη για το καλό όλων των ανθρώπων.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ

(Ο κ. Παπαχρίστου είναι γεωπόνος και υπηρέτησε ως ανώτερο στέλεχος στη συνεταιριστική κίνηση και στην Α.Τ.Ε.).

ΕΝΩΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΕΣΒΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΕΣ για λογαριασμό της
και για λογαριασμό
των παραγωγών:

- Ελκυσургικές
- Τυρσκημικές
- Πιστωτικές
- Προμηθευτικές

• Εκμετάλλευση πυρηνλαι-
ουργείου, ραφινερίας, σα-
πωνοποιείου, κονσερβοποι-
είου θρώσιμων ελιών, παρα-
σκευής ζωοτροφών, κατα-
σκευής ελαιοπάνων, ακινή-
των.

• Συγκέντρωση, επεξεργα-
σία και διάθεση ελαιολάδου
για λογαριασμό των παρα-
γωγών.

• Εξαγορά, επεξεργασία και
διάθεση ελαιολάδου για λο-
γαριασμό της Ένωσης.

• Λογιστική εξυπηρέτηση
συνεταιρισμών.

• Εξυπηρέτηση αγροτών σε

θέματα ΕΟΚ (επιδότησεις, προγράμματα κλπ.).

- Αγροτουριστικές δραστηριότητες
- Εξαγωγές ελαιολάδου
- Ολοκληρωμένη εμπορία κρέατος
- Έρευνα

ΕΝΩΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΕΣΒΟΥ ΣΥΝ. Π.Ε.

Αλκαίου 21 — Μυτιλήνη 811 00

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: Πρόεδρος (0251) 21.626 — Διευθυντής (0251) 28.559
— Τηλεφωνικό Κέντρο (Κεντρ. Γραφεία) (0251) 24.793, 28.673,
29.007, 28.636, 22020 — Βιομηχανικό Συγκρότημα Παμφίλων (0251)
31.273, 31.283, 31284 — Συνεταιριστικό Γραφείο Τουρισμού (0251)
21.329 — Παρασκευαστήριο Ζωοτροφών (0251) 22.252 — Τηλεγρα-
φική Δ)νση (Κεντρ. Γραφ.) «ΛΕΣΒΕΝΩΣΗ» — Τηλεγραφική Δ)νση
(Γραφείο Τουρισμού) «ΛΕΣΒΑΓΡΟΤΟΥΡ».

ΤΕΛΕΞ (Κεντρ. Γραφεία) 297131 EGSL GR

ΤΕΛΕΞ (Γραφ. Τουρισμού) 297149 SGTΛ GR

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΛΕΣΒΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η ΥΠΕΡ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ «ΔΙΑΣΠΑΣΤΙΚΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ» ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ, ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ

«Καμιά ιδεολογία δεν προσφέρει την επιτυχία,
αν δεν εργαστούν παραγωγικά
και δημιουργικά κάποιοι γι' αυτήν».

1. ΥΠΕΡ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ.

Στη σημερινή ελληνική «ιδεολογική αγορά» κυκλοφορούν πολλές ιδεολογίες και αρκετές παραλλαγές τους: η αριστερά, η δεξιά, οι ακραίες τάσεις τους και άλλες.

Οι ιδεολογίες αυτές έχουν σπαθούς (άλλες λίγους και άλλες πολλούς) και είναι οργανωμένες σε: «πολιτικά κόμματα», «κινήματα», «ομάδες δράσης», «φατρίες», «πτέρυγες», φορείς που θέλουν ν' αλλάξουν τον κόσμο με «προγράμματα», «διακηρύξεις», «οράματα» ακόμα και με τη βία ή την τρομοκρατία.

Όποιες και αν είναι οι προθέσεις των ιδεολογικών αυτών θέσεων, είναι γεγονός ότι στην πράξη έχουν διαιρέσει τον ελληνικό λαό σε αντιμαχόμενες παρατάξεις που έχουν φθάσει στο σημείο ακόμα και να αλληλοχρησιμοποιούνται. Με την επικρατέστερη διατύπωση, οι υφιστάμενες ιδεολογίες έχουν εξασθενήσει την συνοχή του λαού και επιδρούν ανασταλτικά στη δύναμη του Έθνους, στην ισχύ του ίδιου του λαού. Ακόμα και τα οργανωμένα κόμματα, από φορείς της γνήσιας δημοκρατικής έκφρασης του Έθνους, έχουν DE FACTO οδηγήσει το λαό σε μιá απaráδεκτη διαίρεση, η οποία, αντί να καλλιεργεί το δημιουργικό φρόνημα των Ελλήνων, τους οδηγεί στη διάσπαση και, φυσικά, την εξασθένηση αν όχι τη διάλυση. Γι αυτό, αντί να πρυτανεύει η διαλεκτική: «Τα κόμματα ανταγωνίζονται για την εθνική δημιουργικότητα», δυστυχώς, επικρατεί η τάση: «Τα κόμματα διαιρούν το λαό».

Είναι αυτονόητο ότι η ιδεολογική διαίρεση και αντιπαράθεση, όσο και αν ορισμένοι θεωρούν ότι προβάλλει μιá ιδιαίτερη άποψη έχει τρομακτικά υψήλo σι-κo ν o μ ι κ ρ ο κ α ι κ ο ι ν ω ν ι κ ό κ ό σ τ ο ς για τους εξής λόγους: διαιρεί το Έθνος σε πολλές παρατάξεις που αλληλοχρησιμοποιούνται μεταξύ τους (π.χ. όπως ο ύπνος με τις καθημερινές οξύτητες), περιορίζει την οικονομική δημιουργικότητα (π.χ. οι αντιδικίες ορισμένων παραγωγικών φορέων) και μειώνει το γόητρο της χώρας διεθνώς (π.χ. δίνει στους ξένους την ευκαιρία να επηρεάζουν στα εσωτερικά μας).

Όλες οι ιδεολογικές κατευθύνσεις που οδηγούν στα παραπάνω αποτελέσματα (συνέπειες) είναι εξορισμού αρνητικές ιδεολογίες ή υποϊδεολογίες. Αντίθετα, όσες ιδεολογίες καλλιεργούν την εθνική συνοχή, την ενότητα και αμοφυχία του λαού ή ενθαρρύνουν τη δημιουργική συνεργασία του είναι υπερίδεολογίες ή θετικέσ ιδεολογίες. Μιá από τις υπερ-ιδεολογίες αυτές είναι και ο συνεργατισμός (βλ. σχετικό Πίνακα). Υπερ-ιδεολογία είναι π.χ. και ο «ευρωπαϊσμός» (η ευρωπαϊκή συνεργασία και ολοκλήρωση), γιατί δέχεται μέσα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεξιάς, αριστερούς, ριζοσπάστες κτλ. και προσπαθεί να ενώσει τους ευρωπαϊκούς λαούς σε μιá κοινή προσπάθεια για την πρόοδο.

Πίνακας: Διάκριση ιδεολογιών: Υπερ-ιδεολογίες και Υπο-ιδεολογίες

A. Υπέρ-ιδεολογίες: (π.χ. ανθρωπισμός, συνεργατισμός κτλ.).

Οι ιδεολογίες που ενώνουν τους ανθρώπους είναι αυτές:

- που δέχονται όλους, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, κόμματος, προέλευσης κτλ.,
- που συνεργάζονται με όλους δημιουργικά,
- που αποδέχονται όλους που επιθυμούν να εργαστούν για το κοινό καλό,
- που έχουν «οικικό πρόγραμμα δράσης» σε όλους κτλ.

Β' Υ π ο - ι δ ε ο λ ο γ ί ε ς : (π.χ. η «αριστερά», η «δεξιά», τα άκρα τους κτλ.).

Ιδεολογίες της διαίρεσης είναι αυτές:

- που διαιρούν τους ανθρώπους και τους κάνουν να αλληλομισούνται ή τους φανατίζουν,
- που δέχονται τη συνεργασία μόνον με ορισμένους οπαδούς και αποκλείουν τους άλλους,
- που διατηρούν και συντηρούν την «πλόωση»,
- που έχουν ταμπουρωθεί γύρω από «κλειστά προγράμματα δράσης» κτλ.

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Όλοι αυτοί, λοιπόν, που έχουν «περικυκλωθεί» μέσα σε κάποιο περιορισμένο κομματικό χώρο και νοιώθουν ιδεολογική ολοκλήρωση προβάλλοντας τις αριστερές, δεξιές, ριζοσπαστικές κτλ. θέσεις τους (ανεξάρτητα από τις καλές προθέσεις τους), στην πράξη (και χωρίς να το επιδιώκουν) είναι οπαδοί υπο-ιδεολογιών που οδηγούν στην διαίρεση, την διάσπαση και την καλλιέργεια του μίσους μεταξύ των Ελλήνων.

Η αντίληψη ότι μία ορισμένη ομάδα πολιτικών έχει το προνόμιο να προτείνει έναν «καλύτερο κόσμο», χωρίς να συμμερίζεται τις αντιλήψεις των άλλων, οδηγεί DE FACTO στην καταστροφή της αναγκαίας συναντίληψης για την οικοδόμηση του κόσμου όλων μας.

— Τί είναι ο συνεργατισμός, ως ιδεολογικός κόσμος.

Έχουν δοθεί πολλοί και σοφοί ορισμοί του συνεργατισμού από τους πρωτοπόρους του συνεργατισμού στο εξωτερικό και το εσωτερικό. Εμείς εδώ, θα δώσουμε τον ορισμό του συνεργατισμού από ιδεολογική κυρίως άποψη, δηλ. την έννοιά του ως υπερ-ιδεολογίας.

Ο συνεργατισμός είναι υπερ-ιδεολογικό-ανθρωπιστικό κίνημα που αποβλέπει να συνενώσει όλες τις δημιουργικές προσπάθειες των ανθρώπων σε ενιαίο θετικό συνεργασίας και ενότητας ανεξαρτήτως φυλής, ιδεολογίας, κόμματος και προέλευσης, για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα τα κοινά προβλήματα, να καταξιωθούν οι ανθρωπιστικές αξίες και να εξασφαλιστεί η ευημερία όλων.

Νά, ποιά είναι τα χαρακτηριστικά του συνεργατισμού:

1) Είναι υ π ε ρ - ι δ ε ο λ ο γ ί α και όχι υπο-ιδεολογία, γιατί επιδιώκει τη συνένωση όλων χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος, κόμματος, προέλευσης κτλ.

2) Κατατάσσεται στη δημιουργία δεσμού συνεργασίας και συμμετοχής (αναγκαίος όρος).

3) Επιδιώκει να κινητοποιήσει τις δημιουργικές προδιαθέσεις των ανθρώπων (όχι τις τάσεις υπεροχής, εκμετάλλευσης ή διαταξικής πάλης κτλ., όπως επιδιώκουν μερικές άλλες ιδεολογίες).

4) Αντικείμενό της είναι τα κοινά προβλήματα (ικανοποίηση αναγκών, παραγωγή αγαθών, διακίνηση χωρίς εκμετάλλευση, εργασία για όλους, πνευματικά έργα, πολιτιστική καλλιέργεια κτλ.).

5) Κανόνες προσανατολισμού του συνεργατισμού είναι οι κοινές αξίες του ανθρώπου (η ανθρωπιά, η ελευθερία, η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η αφθονία, η εξασφάλιση, η σταθερότητα, η πρόοδος, η συνεργασία, η συμμετοχή κ.τ.λ.).

6) Το κυρίαρχο μέσο είναι η αποτελεσματικότερη δράση (υποτίθεται) με όλα τα σύγχρονα μέσα που προσφέρει η επιστήμη (ο προγραμματισμός, το μάνατζμεντ, η ανάλυση κόστους - ωφελειών κτλ.) με την συμμετοχή όλων στην κοινή προσπάθεια.

7) Τελικός σκοπός είναι η ευημερία όλων των ανθρώπων, όχι μόνον των οπαδών ή μιας τάξης.

3. ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ, CONSENSUS ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Η συνεργατική υπερ-ιδεολογία είναι εξορισμού πλουραλιστική και συναινετική ιδεολογία. Όσο και αν οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές αντιλήψεις που επιβάλλουν τον πλουραλισμό, τα κοινά προβλήματα απαιτούν συνένωση όλων για την αντιμετώπιση των αδιεξόδων.

Η υιοθέτηση κοινών αξιών και κοινής δράσης είναι η αναγκαία προϋπόθεση ή συνθήκη για την αποτελεσματικότερη λύση των προβλημάτων. Όταν ο ένας βάζει εναντίον του άλλου (οι γνωστοί πολιτικο-κομματικοί ανταγωνισμοί), απομακρυνόμαστε από την «περιοχή λύσης» των προβλημάτων. Αντίθετα, όταν όλοι συγκλίνουμε προς την κοινή δράση με την συνεργασία, έχουμε περισσότερες πιθανότητες αποτελεσματικής λύσης των προβλημάτων.

Η βαθειά πίστη στις κοινές αξίες του ανθρώπου οδηγεί στην κοινότητα και αρμονία για την κοινή δράση. Στην πράξη, όπως λειτουργούν σήμερα οι διάφοροι φορείς του πολιτικού κόσμου της χώρας μας, είναι κατ'επίφαση εκφραστές του πλουραλισμού, γιατί ο καθένας αναγνωρίζει την υπεροχή της δικής του «ιδεολογίας» (=υπο-ιδεολογίας).

Ο συνεργατισμός προσπαθεί να αποεμπλέξει τους ανθρώπους από τα «στεγανά» των διαλυτικών και ανταγωνιστικών τάσεων που καλλιεργούν τα σύγχρονα πολιτικά κόμματα ή οι ομάδες πίεσης των μεμονωμένων συμφερόντων. Ο συνεργατισμός αναγνωρίζει ότι το συμφέρον της τάξης ή της ομάδας ή του κόμματος καταλήγει τελικά σε βάρος της τάξης, της ομάδας, του κόμματος, γιατί προκαλεί αντιδράσεις, από τις οποίες μακροχρόνια θίγονται και υποφέρουν όλοι.

Η υπ' αριθμ. 1 αρετή του συνεργατισμού ως πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής υπερ-ιδεολογίας είναι ότι εξασφαλίζει την πολιτική-ανθρωπιστική συνοχή για το καλό όλων. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η κομματική ή άλλη σύγκρουση, η οποία δεν έχει κανένα πρακτικό νόημα όταν τα προβλήματα είναι κοινά (επιμετάλλευση, ανεργία, πληθωρισμός, αδράνεια επενδύσεων κτλ.).

Η λεγόμενη «συναινέση» (η καραμέλα που πιπιλίζουν όλοι πρόσφατα) προβάλλει μόνον μία περιορισμένη πλευρά του συνεργατισμού. Ο γνήσιος συνεργατισμός προσπαθεί να ξεπεράσει το CONSENSUS (=συναινέση) πέρα από τις DE FACTO προσεγγίσεις των ευκαιριακών δεσμών. Ο συνεργατισμός είναι μία περισσότερο ολοκληρωμένη θέση απέναντι στον κόσμο μας και στοχεύει στην διαρκεία της ανθρώπινης συνεργασίας και αρμονίας.

4. Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Αρκετοί φωτισμένοι Έλληνες από την αρχαία εποχή ως σήμερα έδωσαν δείγματα συνεργατικής υπερ-ιδεολογίας τόσο στην θεωρία όσο και την πράξη. Ο Άγιστος της αρχαίας Σπάρτης καλλιεργούσε την αντίληψη της κοινής δικαιοσύνης με την συνεργασία μεταξύ των τάξεων. (Βλ. σχετικά το βιβλίο μου «Αγροτική Οικονομία» Κεφάλαιο 3: «Συστήματα Αγροτικής Οικονομίας — Συνεργατισμός», Έκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1986, όπου δίνεται απάντηση και στο ερώτημα: Ποιό είναι το «καλύτερο» οικονομικό σύστημα). Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας τα Αιπελάκια, οι συντροφικές των ναυτών, τα ψαλιγκάτα και πολλά δείγματα του συνεργατισμού άφησαν ένα ισχυρό ιστορικό προηγούμενο των θετικών επιδόσεών του.

Στην Ελλάδα υπάρχουν σήμερα αρκετοί Έλληνες που θέλουν να προωθήσουν

τον συνεργατισμό. Στην ΠΑΣΠΕΣ προσπαθήσαμε πρόσφατα να καλλιεργήσουμε την υπερ-ιδεολογία του συνεργατισμού παρά τις αντίθετες κομματικές αντιπαράταξεις. Σε πολλές περιπτώσεις κάτω από την υπερ-ιδεολογία του συνεργατισμού, κυρίως για την ανάπτυξη της αγροτικής μας οικονομίας, εργάστηκαν μαζί αριστεροί, δεξιοί, κεντρώοι, σοσιαλιστές, ανένταχτοι κ.ά.

Δυστυχώς αυτή η κατεύθυνση είχε πολλές φορές τις αντιδράσεις των στενών κομματικών συμφερόντων. Ο κομματικός φατριασμός αποδυναμώνει το συνεργατικό κίνημα, το οποίο στις καλές του περιπτώσεις έχει να επιδείξει θετικά αποτελέσματα συνεργατικής δημιουργικής επίδοσης. Οι συνεταιριστικές Οργανώσεις ΣΕΚΕ, ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ, ΣΕΒΑΘ, ΚΣΟΣ, ΕΛΒΙΖ, ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ, ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ, ΚΕΟΣΟΕ, ΣΥΝΕΡΓΑΛ, Έγωση ΠΕΖΩΝ κτλ. είναι μερικά από τα δείγματα του δημιουργικού συνεργατικού πνεύματος, τα οποία δυστυχώς δεν μπόρεσαν πάντα να αποδεδειχθούν από τις αρνητικές επιπτώσεις του κομματικού ανταγωνισμού. Αρκετοί από μας προσπαθήσαμε να πείσουμε τους αγρότες ότι ο συνεργατισμός είναι μια υπερ-ιδεολογία (που δεν αναιρεί καμιά υπο-ιδεολογία της αριστεράς, της δεξιάς κτλ.) και ο καλύτερος τρόπος για την κοινή πρόδοό τους είναι η συνεργασία όλων. Δυστυχώς, οι φατριασμοί και οι κομματικές σκοπιμότητες διαιρούν και εξασθενίζουν το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα σε μια κρίσιμη περίοδο που θα πρέπει να είναι ενωμένο και ισχυρό για να προετοιμάσει την αποτελεσματική ένταξη της γεωργίας μας στην Ε.Ο.Κ., δημιουργώντας μεγάλες ή οργανωμένες εκμεταλλεύσεις, κοινούς φορείς μάρκετινγκ, καθιερωμένες μονάδες επεξεργασίας κτλ.

Παρά τις σχετικές αναστολές αυτής της κατεύθυνσης, ελπίζω πως ο συνεργατισμός, ως αρχαία και πατροπαράδοτη αξία των Ελλήνων, θα πρωτανεύσει κάποτε περισσότερο αποτελεσματικά στη χώρα μας. Οι πρόσφατες επιδόσεις του συνεργατισμού αποτελούν μια απόδειξη της ισχυρής αξίας του, κυρίως στην εποχή μας που αρχίζει να αποκτά μια καθολικότερη συλλογική συνείδηση.

Αν όλοι κατανοήσουμε το πνεύμα του συνεργατισμού, η πρόδοος του λαού μας θα είναι εξασφαλισμένη (οι Έλληνες θυματούργησαν κάθε φορά που ενώθηκαν), γιατί θα αναιρέσουμε τις ενδιάθετες τάσεις για φατριασμούς και μίσση που καλλιεργούν ορισμένοι μωυδικοί και στενόκαρδοι πολιτικο-κοινωνικοί φορείς.

Ελπίζω ότι κάποτε οι συμπατριώτες μας θα μπόρουν να διοχετεύουν τις ευγενικές και δημιουργικές πολιτικές προδιαθέσεις τους όχι σε στείρους κομματικούς ανταγωνισμούς χαμηλού επιπέδου, αλλά σε συνεργασίες κοινών επιδιώξεων και προσπαθειών για την δημιουργία μιας καλύτερης συλλογικής κοινωνίας.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ (*)

(*) Ο κ. Στ. Θεοφανίδης είναι Οικονομολόγος, Καθηγητής στην Πάντειο Ανωτ. Σχολή (ΠΑΣΠΕ)

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ

Κατά την εξέλιξη της συνεταιριστικής εφαρμογής στις διάφορες χώρες παρατηρήθηκε ότι τα στελέχη των Συνεταιριστικών Οργανώσεων καθώς ήταν απορροφημένα με τα επείγοντα οικονομικά προβλήματα και γενικά τις εργασίες τους, δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν στο βαθμό που έπρεπε και την οργάνωση του ιδεολογικού - διαφωτιστικού τομέα για τη σωστή ανάπτυξη της όλης συνεταιριστικής κίνησης.

Αναγνωρίστηκε γενικά ότι παράλληλα προς τις οικονομικές οργανώσεις ήταν απαραίτητη η ύπαρξη και ιδεολογικών οργανώσεων — περιφερειακών και κεντρικής — που θα είχαν ως κύριο σκοπό την ανάπτυξη και διάδοση της συνεταιριστικής ιδέας, την εδραίωσή της στη λαϊκή βάση, τη διατήρησή της στα πλαίσια του ανόθευτου και ανεπηρέαστου συνεργατισμού, την εναντίωση σε αντισυνεταιριστικές ενέργειες που παρατηρήθηκε ότι γινόταν όλο περισσότερες και εντονότερες όσο προχωρούσε η ανάπτυξη των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων και θιγόταν τα διάφορα εκμεταλλευτικά συμφέροντα.

Για τους λόγους αυτούς άρχισαν να οργανώνονται στις διάφορες χώρες (ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες) ιδεολογικές συνεταιριστικές ενώσεις, με τη μορφή σωματείων, είτε από τους Συνεταιρισμούς είτε από ιδεολόγους συνεταιριστές. Τα ειδικά αυτά σωματεία εκτός από την ανάπτυξη της συνεταιριστικής ιδεολογίας και διάδοσης των συνεταιριστικών αρχών, αναλάμβαναν σε μερικές χώρες (Γερμανία, Αυστρία κλπ.) και την άσκηση εποπτείας και ελέγχου των Συνεταιρισμών για να τους περιφρουρούν από κρατικές και άλλες εξωτερικές επεμβάσεις επιζήμιες στην ανάπτυξη του ελεύθερου ακηδεμόνευτου συνεργατισμού.

Στην Ελλάδα η ανάγκη ίδρυσης ιδεολογικών σωματείων άρχισε να γίνεται αντιληπτή από το πρώτο στάδιο ανάπτυξης των Γεωργικών Συνεταιρισμών όταν άρχισε ν' ασκείται πολεμική εναντίον τους από εκείνους που θίγονταν τα συμφέροντά τους και παράλληλα να εκδηλώνονται κρατικές επεμβάσεις που οδηγούσαν βαθμιαία, με νομοθετικές ρυθμίσεις κλπ., στον περιορισμό της συνεταιριστικής ανάπτυξης και στην αλλοίωση του φιλελεύθερου και δημοκρατικού αρχικού νόμου 602)1915 «Περί Συνεταιρισμών».

Κατά το πρώτο στάδιο το θάρρος της ιδεολογικής προσπάθειας για την προστασία και την σωστή ανάπτυξη του θεσμού είχε αναλάβει κυρίως, με ιδιαίτερη προσπάθεια και αγωνιστικότητα, ο Σωκράτης Ιασεμίδης, επικεφαλής της Υπηρεσίας Συνεταιρισμών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, εμπνευσμένος συνεταιριστής, δείγμα υψηλής στάθμης κρατικού λειτουργού. Αυτός εξέδιδε και το περιοδικό «Ο Βοηθός των Συνεταιρισμών»(1). Την φροντίδα συνέχισε αργότερα (από το 1925) ο Θεόδωρος Τζωρτζάκης με το περιοδικό «Ο Συνεταιριστής» και γενικά με την αφοσίωση ολόψυχα στην ιδεολογική εξυπηρέτηση της συνεταιριστικής ιδέας.

Η ανάγκη όμως ίδρυσης ενός ιδεολογικού σωματείου γινόταν διαρκώς αμεσότερα αντιληπτή και επιτακτική, καθώς μάλιστα η πρώτη Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών (του 1922) είχε αδρανήσει σύντομα. Έτσι το έτος 1929 προοδευτικοί συνεταιριστές της θόρειας Ελλάδας, που αποτελούσε ζωηρό τμήμα της συνεταιριστικής κίνησης, προχώρησαν στην ίδρυση του «Συνδέσμου Συνεταιριστών Βορείου Ελλάδος» και στην έκδοση του περιοδικού «Ο Συνεργατισμός». Το σωματείο αυτό πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες στον ελληνικό συνεργατισμό με αποκορύφωμα τη Σύσκεψη των Αμπελακίων (το 1932) όπου φωτισμένοι επιστήμονες, (καθηγητές

(1) Βλ. επίσης και το κείμενο του «Ανάγκη Ενώσεως», με το οποίο τονίστηκε η ανάγκη της πιο συστηματικής συνεργασίας των τοπικών Συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση των οργανωτικών, οικονομικών και ιδεολογικών αναγκών της κίνησης.

Ανωτάτων Σχολών και άλλοι έγκριτοι συνεταιριστές) μελέτησαν και πρόβαλαν τον ιδεολογικό και μορφωτικό τομέα και διατύπωσαν πρόγραμμα για την ανάπτυξη της συνεταιριστικής κίνησης στη χώρα μας με θάση τη σωστή ιδεολογία, τις επιτυχίες σε άλλες χώρες και τις τότε ανάγκες στον Ελλαδικό χώρο.

Ακολούθησε — έπειτα από μακρές προσπάθειες — η σύσταση (το 1934/1935) της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών με σκοπό να είναι αυτή κεντρική ιδεολογική και εκπροσωπευτική οργάνωση των Γ.Σ. και να αντιμετωπίζει τις ιδεολογικές, οργανωτικές, μορφωτικές και εκπροσωπευτικές ανάγκες της κινήσεως. Και παρόλη την τότε ανώμαλη πολιτικά και δύσκολη οικονομικά κατάσταση, η Συνομοσπονδία του 1935 άρχισε και προχώρησε ένα αξιοπρόσεχτο σε σοβαρότητα και ιδεολογική καθαρότητα έργο.

Όμως ακολούθησαν: η έντονη κρατική παρέμβαση της 4ης Αυγούστου 1936, η κατάργηση της ελεύθερης Πανελληνίας Συνομοσπονδίας, η ίδρυση της Εθνικής Συνομοσπονδίας Συνεταιρισμών Ελλάδος (ΕΣΣΕ), η κατοχική και μετακατοχική περίοδος με τους γνωστούς έντονους κλυδωνισμούς σε όλη την ελληνική κοινωνία και οικονομία.

Κατά την περίοδο αυτή, παρ' όλη τη βαθμιαία επέκταση και ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας των Συνεταιρισμών (για να καλύψουν, κατά το δυνατό, τις τεράστιες ανάγκες των αγροτικών και αστικών πληθυσμών), η ανάγκη της ιδεολογικής προσπάθειας ήταν πάντα έντονη. Από την εποχή της κατοχής, εκλεκτοί συνεταιριστές (όπως οι Θ. Τζωρτζάκης, Αθαν. Ρουσόπουλος, Δημ. Πάνος, Σωτ. Αγαπητίδης) ασχολήθηκαν με το θέμα και διαπίστωσαν και πάλι την ανάγκη να ιδρυθεί ένα επιστημονικό ιδεολογικό σωματείο με σκοπό την διαφύλαξη της ορθόδοξης συνεταιριστικής ιδεολογίας και την αντιμετώπιση, όσο το δυνατό, της πολεμικής εναντίον των Συνεταιρισμών που προβλεπόταν ότι θα παρουσίαζε όξυνση μετά την απελευθέρωση όσο η συνεταιριστική κίνηση θα προσπαθούσε να αναπτυχθεί περισσότερο μέσα στις μεταπολεμικές συνθήκες και θα έθιγε κατεστημένα και αντιδραστικά συμφέροντα.

Για την ιστορική ενημέρωση και επειδή τα στοιχεία αυτά είναι αδημοσίευτα και άγνωστα, θα δώσουμε σε άλλο τεύχος μας σχετικές πληροφορίες για το θέμα αυτό, καθώς και σχεδιάσμα του καταστατικού που διατυπώθηκε ευθύς μετά την απελευθέρωση. Όμως οι ειδικές ανώμαλες πολιτικές - κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν τότε και η επανεμφάνιση της ελεύθερης Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Γ. Συνεταιρισμών (με κατάργηση των ομοιωμάτων της 4ης Αυγούστου και της κατοχικής περιόδου) έφεραν ανάσχεση στη σχετική προσπάθεια για ίδρυση Σωματείου. Όμως η αναγκαιότητα εξακολουθούσε να υπάρχει και να εμφανίζεται πιο έντονη όσο οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις με την απορρόφησή τους στα οικονομικά τους προβλήματα, τον αναπτυξιακό τους αγώνα και την επαγγελματική προστασία των αγροτικών συμφερόντων, τις αντιδράσεις εναντίον τους με διάφορες νομοθετικές επεμβάσεις κλπ., όχι μόνο δεν μπορούσαν να καλύψουν τον ιδεολογικό τομέα, αλλά και παρουσιάζαν κατά καιρούς, από διάφορες επιδράσεις, εκδηλώσεις απόκλισης από τις συνεταιριστικές αρχές και κατευθύνσεις εκείνες με τις οποίες λειτουργούν σωστά οι Συνεταιρισμοί στον ελεύθερο κόσμο.

Τελικά τα πλήγματα κατά του ελεύθερου και ακηδεμόνευτου συνεργατισμού από τις επεμβάσεις της δικτατορίας του 1967 επιτάχυναν τις ενέργειες για την ίδρυση της Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού που την συνιστούσε ιδιαίτερα ο Θεόδωρος Τζωρτζάκης. Με το θάνατό του (το 1971) οι προσπάθειες συνεχίστηκαν με πρωτοβουλία κυρίως του Δημ. Πάνου και κατάληξαν το 1973 στην πραγματοποίηση της ίδρυσης της Εταιρείας.

Παρά την τότε κατάσταση και διάφορες αντιδράσεις, Ιδρυτικά μέλη της Εταιρείας υπήρξαν και υπόγραψαν το καταστατικό της οι παρακάτω. (Με αλφαθητι-

κή σειρά)

1. Αγαπητίδης Σωτήρης Καθηγητής Ε.Μ.Π.
2. Αντωνιάδης Σπ., τ. Δ)ντής Συνδέσμου Συνεταιριστών Β. Ελλάδος.
3. Αρχοντάκης Κων)νος, Υπ)ντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ.
4. Γλέζος Πέτρος, τ. Δ)ντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ.
5. Ιλατζής Βασίλειος, τ. Γεν. Δ)ντής Σ.Ε.Κ.Ε.
6. Ινιώτάκης Γεώργιος, Γεν. Γραμ. ΟΣΥΓΟ.
7. Κακατσίδης Γεώργιος, Δικηγόρος - Οικονομολόγος.
8. Κλήμης Αριστείδης, Συγγραφέας, τ. Προϊστάμενος Υπηρεσίας Οικονομικών Μελετών στην Α.Τ.Ε.
9. Κολύμβας Νικόλαος, Αν. Γεν. Δ)ντής Σ.Ε.Κ.Ε.
10. Κωσταπάνος Ευάγγελος, Δικηγόρος.
11. Μαυρομάτης Δημήτρης, Πρόεδρος Σ.Ε.Κ.Ε.
12. Οικονομόπουλος Απόστολος, τ. Δ)ντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ.
13. Πάνος Δημήτριος, τ. Δ)ντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ, Συγγραφέας.
14. Παπαγαρυφάλλου Παν., Δικηγόρος.
15. Πολύζος Νικόλαος, τ. Δ)ντής Υπουργ. Συντονισμού.
16. Ραζής Νικόλαος, Σύμβουλος Ο.Γ.Α.
17. Ρουσσόπουλος Νικόλαος, Ακαδημαϊκός.
18. Σιθρόπουλος Ανδρόν., τ. Γεν. Δ)ντής Σ.Π.Ε.
19. Στρογγύλης Ιωάννης, Δ)ντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ.
20. Συκιανάκης Γεώργιος, Υφηγητής ΑΣΟΕΕ.
21. Τζωρτζάκη Φωτεινή, Συγγραφέας.
22. Χασαπόπουλος Παν., τ. Δικηγόρος - Συγγραφέας.

Στη συνέχεια, τα πλέον αρμόδια πρόσωπα και οι γαλουχημένοι στα νάματα του συνεργατισμού έσπευσαν στο προσκλητήριο, που το καθιστούσε επιτακτικότερο την περίοδο εκείνη η κίνηση για την «αναμόρφωση» της συνεταιριστικής νομοθεσίας, που χάλκευε δεσμά στη λειτουργία των Γεωργικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων με προσχέδιο νόμου που (δυστυχώς) είχε καταρτίσει η τότε διορισμένη από το Κράτος ηγεσία της κορυφαίας συνεταιριστικής οργάνωσης και απόληξε, μετά απά διάφορες τροποποιήσεις, στο νόμο 227)73, αφού καταπολεμήθηκε το φιλελεύθερο και δημοκρατικό σχέδιο που είχε επεξεργαστεί Επιτροπή Ειδικών κατά το 1970.

Το καταστατικό της Εταιρείας εγκρίθηκε με την 4693)73 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών και οι επιδιώξεις της, όπως περιλαμβάνονται στο άρθρο 3 του καταστατικού της, είναι:

α) Η καλλιέργεια σχέσεων μεταξύ των φίλων του Συνεργατισμού και η μέριμνα για τη διεύρυνση του κύκλου τους.

β) Η συμβολή στη συγγραφή, έκδοση και κυκλοφορία επιστημονικών ή εκλαϊκευτικών μελετών και δια μέσου αυτών πληρέστερη ενημέρωση του κοινού και ιδιαίτερα των ενεργών φορέων της συνεταιριστικής κίνησης της χώρας πάνω σε θέματα θεωρίας, ιστορίας, νομοθεσίας, φορολογίας, οργάνωσης και γενικά σε εκείνα που ενδιαφέρουν και αφορούν τη συνεταιριστική κίνηση, καθώς και η μετάφραση παρόμοιων συγγραφών του εξωτερικού.

γ) Η διοργάνωση συνεταιριστικών συνομιλιών ή διαλέξεων τοπικά ή γενικά, η επικοινωνία με τους οικείους ή ενδιαφερόμενους κύκλους μέσα από τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση κλπ.).

δ) Η επιδίωξη προώθησης και επίλυσης συνεταιριστικών ζητημάτων που ανακύπτουν με πρόσφορες ενέργειες και σύμφωνα με τις ορθές συνεταιριστικές αρχές και προς το συμφέρον της συνεταιριστικής κίνησης, τόσο προς τους αρμόδιους επίσημους παράγοντες και Υπηρεσίες για το Συνεργατισμό, όσο και προς άλλα Επιστημονικά Ιδρύματα ή Οργανώσεις συγγενικής απασχόλησης ή ενδιαφέροντος.

ε) Η ειδική έρευνα στη λειτουργία της συνεταιριστικής επιχείρησης (οργανω-

τική, νομική, λογιστική, φορολογική κλπ.) και μελέτη των συνθηκών λειτουργίας της με το σκοπό διαμόρφωσης κατάλληλων όρων και προϋποθέσεων για την ανάπτυξη ποιοτικά και ποσοτικά της συνεταιριστικής κίνησης.

στ) Η συγκέντρωση, ταξινόμηση και μελέτη στατιστικών και άλλων στοιχείων έρευνας σε συνεταιριστικά θέματα.

ζ) Η οργάνωση και λειτουργία συνεταιριστικής βιβλιοθήκης για χρήση των μελών ή τρίτων που ενδιαφέρονται.

η) Μελέτες και ενέργειες για τη συστηματική και άρτια σε περιεχόμενο οργάνωση της εκπαίδευσης των επαγγελματικά διαχειριζόμενων τις υποθέσεις του Συνεταιρισμού και γενικότερα των φορέων της ενεργού δράσης και ειδικότερα της διδασκαλίας του θεσμού στις βαθμίδες της Εκπαίδευσης.

θ) Η μέριμνα για λήψη μέτρων σχετικών με την επέκταση, ανάπτυξη και καλή λειτουργία των Σχολικών Συνεταιρισμών ως μοναδικών οργάνων για την εδραία καλλιέργεια της ιδέας του Συνεταιρισμού.

ι) Η συνεργασία με παρεμφερείς ιδεολογικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις του εξωτερικού.

Παρά τις διάφορες αντιδράσεις από διορισμένους από τη Δικτατορία συνεταιριστές, η αναγγελία ίδρυσης της Εταιρείας έγινε δεκτή με ικανοποίηση από τους ασχολούμενους με συνεταιριστικά θέματα και στην πρόσκληση του προσωπικού Διοικητικού Συμβουλίου για την εγγραφή νέων μελών ανταποκρίθηκαν αρκετοί συνεταιριστές (επιστήμονες, αιρετοί, υπάλληλοι). Ο αριθμός των μελών ανήλθε σε 59 για ν' αυξηθεί αργότερα σε 189.

(Η συνέχεια και τέλος στο άλλο τεύχος)

ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 2

- Γ. Στρογγύλη: Το νόημα του Συνεταιρισμού και η επίδραση στην Οικονομία.
- Β. Δημητριάδου: Η συνεταιριστική νομοθεσία κατά το 1985.
- Διον. Μαυρόγιαννη: Η θέση της γυναίκας στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις.
- Αποστ. Β. Δερμεντζοπούλου: Μπορούν οι γεωργικοί συνεταιρισμοί να λύσουν το γεωργικό πρόβλημα;
- Κ. Παπαγεωργίου: Η πορεία των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα.
- Αριστ. Ν. Κλήμη: Ιστορικά Συνεταιρισμών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Του κ. Π. ΚΟΥΡΗ(*)

«Αν οι συνεταιρισμοί δεν κάνουν τίποτα περισσότερο από το να πετυχαίνουν να είναι εξίσου αποτελεσματικοί όπως και οι άλλες εμπορικές επιχειρήσεις, είναι αυτό αρκετό; Και αν χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους και τεχνικές με τις άλλες επιχειρήσεις, είναι αυτό επαρκής λόγος Επιπλέον, αν ο κόσμος αλλάζει κατά έναν παράξενο και πολλές φορές παράδοξο τρόπο, πρέπει να αλλάζουν και οι συνεταιρισμοί κατά τον ίδιο τρόπο, ή πρέπει να ακολουθούν μίαν άλλη, δική τους πορεία;...»

F.A. LAIDLAW(1)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τέτοιες δαθυστόχαστες ερωτήσεις, όπως αυτές που υποβάλλει ο F.A. LAIDLAW, στοχεύουν πράγματι στην ουσία της κριτικής που ασκείται στους συνεταιρισμούς. Παρόμοιες ερωτήσεις πρέπει να υποβάλλονται, βέβαια, και για άλλες μορφές επιχειρήσεων, ιδιωτικές ή κρατικές. Το κοινωνικό σύνολο, χάριν του οποίου υποτίθεται πως λειτουργούν και οι τρεις τομείς της οικονομίας (ιδιωτικός, δημόσιος, και κοινωνικός), έχει όχι μόνο το δικαίωμα, αλλά και την υποχρέωση να υποβάλει τέτοιου είδους ερωτήσεις για τη φύση, τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητα των επιμέρους επιχειρήσεων. Αρκεί, βέβαια, η κριτική που ασκείται να είναι πάντα καλοπροαίρετη και αντικειμενική, και γάχει σαν στόχο της την ευημερία του κοινωνικού συνόλου.

Ιδιαίτερα οι συνεταιρισμοί, που από τη φύση τους είναι ανθρωποκεντρικοί και ανθρωποκρατικοί (σε αντίθεση του «κεφαλαιοκρατικού») και έντονα κοινωνικοποιημένοι θεσμοί, αποτελούν αντικείμενο συνεχούς και έντονης αξιολόγησης και κριτικής. Τα μέλη τους, η διοίκησή τους, το κράτος, τα πολιτικά κόμματα και το κοινωνικό σύνολο γενικά, ενδιαφέρονται για το έργο και την απόδοση των συνεταιρισμών, για πολλούς, διάφορους και, ίσως, διαφορετικούς λόγους ο καθένας. Έτσι, οι συνεταιρισμοί, περισσότερο από κάθε άλλον κοινωνικό ή οικονομικό θεσμό, βρίσκονται κάτω από μία συνεχή αξιολόγηση και κριτική του έργου τους. Και αυτό είναι όχι μόνο θετικό, αλλά και απαραίτητο στοιχείο για την ορθολογική ανάπτυξη και ευρωστία αυτού του κατεξοχή δημοκρατικού και ανθρωποκεντρικού θεσμού.

Όμως, κάθε προσπάθεια αξιολόγησης και κριτικής του έργου των συνεταιρισμών στερείται ενός ορθολογικού συνόλου κατάλληλων κριτηρίων που θα επέτρεπε στον καλοπροαίρετο κριτή μία σφαιρική, αντικειμενική και ολόπλευρα αποδεκτή μεθοδολογία εκτίμησης του έργου τους. Πολλές φορές, οι συνεταιρισμοί κατηγορούνται για την Α ή Β παράλειψη, ή καταδικάζονται, και μάλιστα δημόσια στον τύπο, για το Χ ή το Ψ σφάλμα, χωρίς όμως να συνεξετάζονται όλες οι άλλες πτυχές του έργου τους.

Πως μπορεί, όμως, να μετρηθεί η επιτυχία ή αποτυχία των συνεταιρισμών; Μπορούν τα ίδια κριτήρια, που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του έργου άλλων μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων, να χρησιμοποιηθούν και για την αξιολόγηση του έργου των συνεταιρισμών; Για να επαναλάβουμε τον A.F. LAIDLAW, «αν οι συνεταιρισμοί... πετυχαίνουν να είναι εξίσου αποτελεσματικοί όπως και οι άλλες εμπορικές επιχειρήσεις, είναι αυτό αρκετό;».

(*) Οικονομολόγος, προϊστάμενος του Γραφείου Βρυξελλών της ΠΑΣΕΓΕΣ. Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το άρθρο δεν εκπροσωπούν υποχρεωτικά απόψεις της ΠΑΣΕΓΕΣ.

B. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Όπως είναι φυσικό, οποιαδήποτε προσπάθεια καθορισμού κριτηρίων για την αξιολόγηση του έργου των συνεταιρισμών, θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της και να εσωματώσει σε αυτά τον ιδιόμορφο χαρακτήρα των συνεταιρισμών VIS A VIS στις άλλες, δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αν και η δήλωση αυτή σημαίνει ότι μία ανάλυση του ιδιόμορφου χαρακτήρα των συνεταιρισμών πρέπει να προηγηθεί κάθε προσπάθειας καθορισμού των κριτηρίων αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει κάτι τέτοιο και ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης παραπέμπεται στη βιβλιογραφία στο τέλος του άρθρου (βλ. ιδιαίτερα υποσ. (5), (6), (10), (12), (14)).

Πάντως, αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι ο συνεταιρισμός διαφέρει από τις άλλες μορφές επιχειρήσεων, τόσο στους τύπους όσο και στην ουσία. Ο συνεταιρισμός είναι μία οικονομική επιχείρηση με έντονα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Για να θεωρηθεί πετυχημένη μία συνεταιριστική οργάνωση, θα πρέπει να δίνει σαφή σημεία επιτυχίας στους εξής τρεις τομείς ταυτόχρονα:

- (α) στον οικονομικό - επιχειρηματικό τομέα,
- (β) στο συνεταιριστικό τομέα,
- (γ) στον κοινωνικό τομέα.

Η τρίπτυχη αυτή επιτυχία των συνεταιρισμών ως οικονομικών μονάδων, ως συνεταιριστικών οργανώσεων και ως κοινωνικών φορέων, καθορίζει επίσης το πλαίσιο αναζήτησης των κριτηρίων αξιολόγησης του έργου των συνεταιρισμών. Με άλλα λόγια και πιο συγκεκριμένα, δεν αρκεί η χρησιμοποίηση «ιδιωτικο-οικονομικών» κριτηρίων για την αξιολόγηση του έργου των συνεταιρισμών, όπως υποστηρίζεται πολλές φορές και από διάφορους, αλλά απαιτείται η παράλληλη και ταυτόχρονη χρησιμοποίηση κριτηρίων που θα λαμβάνουν υπόψη την ιδιόμορφη συνεταιριστική φύση της επιχείρησης, καθώς επίσης και την έντονη κοινωνική της διάσταση.

Στο υπόλοιπο μέρος αυτού του άρθρου γίνεται μία προσπάθεια καθορισμού των κυριότερων από αυτά τα κριτήρια αξιολόγησης του έργου των συνεταιρισμών. Το κείμενο που ακολουθεί δεν προφατίζεται ότι καλύπτει πλήρως και εξονυχιστικά το αντικείμενο. Αντίθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσπάθεια αυτή αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση του θέματος, η οποία μπορεί να επεκταθεί και να συμπληρωθεί από άλλους ερευνητές στο χώρο της συνεταιριστικής επιστήμης.

B. 1. Κριτήρια οικονομικής - επιχειρηματικής αποδοτικότητας

Αν και οι συνεταιρισμοί είναι ταυτόχρονα οικονομικές και κοινωνικές οργανώσεις, είναι αυτονόητο ότι για να επιβιώσουν και να μπορέσουν να αναπτύξουν το κοινωνικό τους έργο, πρέπει να είναι καταρχή πετυχημένες οικονομικές επιχειρήσεις. Έτσι, ενώ ο οικονομικός και κοινωνικός χαρακτήρας του συνεταιρισμού αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου και του αυτού νομίσματος, χωρίς την οικονομική - επιχειρηματική επιτυχία, το κοινωνικό έργο των συνεταιρισμών μένει απλώς μία ανεκπλήρωτη επιθυμία.

Το οικονομικό έργο του συνεταιρισμού αφορά τέσσερες κυρίως ομάδες:

- (i) Τους παραγωγούς - μέλη του, που είναι και οι αποκλειστικοί του μέτοχοι,
- (ii) Τους πελάτες και καταναλωτές των προϊόντων του,
- (iii) Το κράτος, ιδιαίτερα όσον αφορά την αναπτυξιακή οικονομική του πολιτική, και
- (iv) Τον ίδιο το συνεταιρισμό, ως ανεξάρτητη οικονομική μονάδα.

Ανάλογα πρέπει να είναι, θέματα, και τα κριτήρια αποδοτικότητας του συνεταιρισμού.

B. 1. (i) Κριτήρια οικονομικής αποδοτικότητας στο επίπεδο αγροτικών εκμεταλλεύσεων των μελών

Βασικός λόγος ύπαρξης και λειτουργίας του συνεταιρισμού είναι η οικονομική ωφέλεια των μελών του, από τα οποία ιδρύθηκε και χάρη των οποίων λειτουργεί. Με τη σκέψη αυτή, τα ακόλουθα κριτήρια οικονομικής αποδοτικότητας του συνεταιρισμού, στο επίπεδο των αγροτικών εκμεταλλεύσεων των μελών του, πρέπει να ληφθούν υπόψη:

(1) Οι τιμές που καταβάλλουν οι συνεταιρισμοί στα μέλη τους πρέπει να είναι, μετά την εκκαθάριση (επιστροφή πλεονάζματός), ψηλότερες ή τουλάχιστον ίσες με αυτές που καταβάλλουν οι μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις για παρόμοια ποιότητα προϊόντων.

(2) Οι τιμές στις οποίες προμηθεύουν τα μέλη τους με διάφορα γεωργικά εφόδια πρέπει να είναι χαμηλότερες ή τουλάχιστον ίσες με αυτές των μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων και η ποιότητα των εφοδίων η καλύτερη δυνατή.

(3) Η προσφορά καλής ποιότητας γεωργικών και διαχειριστικών συμβουλών στο επίπεδο της αγροτικής εκμετάλλευσης, πρέπει να συνεκτιμηθεί ως ένα θετικό στοιχείο στις οικονομικές δραστηριότητες του συνεταιρισμού.

(4) Εξίσου θετικό στοιχείο πρέπει να θεωρηθεί η προσφορά πιστωτικών και ασφαλιστικών διευκολύνσεων προς τα μέλη τους σε τιμές κόστους.

(5) Η προσφορά άλλων διευκολύνσεων και υπηρεσιών, όπως π.χ. η δυνατότητα κοινής χρήσης ακριβίων μηχανημάτων, η από κοινού εκτέλεση παραγωγικών δραστηριοτήτων (π.χ. φυτοπροστασία, κοινόι ψεκασμοί) κ.ά., πρέπει να θεωρηθούν ως θετικά στοιχεία δραστηριότητας του συνεταιρισμού που συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής.

(6) Η σωστή και έγκαιρη πληροφόρηση των αγροτών - μελών για διάφορες οικονομικές εξελίξεις π.χ. εξέλιξη των τιμών αγοράς των προϊόντων τους, ποιοτικά κριτήρια, νέα προϊόντα που ζητούνται στην αγορά κ.ά. στοιχεία που βοηθούν τα μέλη να προγραμματίσουν και να προσαρμόσουν την παραγωγή τους σύμφωνα με τις συνθήκες της αγοράς.

(7) Η θεσιμοθέτηση κινήτρων που βοηθούν τους αγρότες μέλη να προσαρμόσουν την παραγωγή τους στις συνθήκες της αγοράς, όπως π.χ. η διαφοροποίηση των καταβαλλομένων τιμών έτσι που να αντικατοπτρίζεται η ποιοτική διαφοροποίηση των προϊόντων, κ.ά.

(8) Η εξασφάλιση της εμπορίας (απορρόφησης) των προϊόντων των μελών από το συνεταιρισμό, κατά τέτοιο τρόπο και σε τέτοιο βαθμό που τα μέλη να νοιώθουν σιγουριά στο συνεταιρισμό τους και όχι αβεβαιότητα ότι μπορεί να αναγκαστούν να καταφύγουν σε ιδιώτες εμπόρους για την απορρόφηση των προϊόντων τους.

B. 1. (ii) Κριτήρια οικονομικής αποδοτικότητας των συνεταιρισμών που αφορούν τους καταναλωτές

Οι καταναλωτές, ως οι τελικοί αγοραστές των συνεταιριστικών προϊόντων, ενδιαφέρονται για τα εξής κριτήρια:

(1) Οι τιμές των συνεταιριστικών προϊόντων στο επίπεδο του τελικού καταναλωτή θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσες, αν όχι χαμηλότερες από τις τιμές των προϊόντων των μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

(2) Η ποιότητα των προϊόντων των συνεταιριστικών επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι ψηλή και διαχρονικά σταθερή.

(3) Οι τιμές των συνεταιριστικών προϊόντων θα πρέπει να είναι διαχρονικά σταθερές, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη το ρυθμό του πληθωρισμού.

B. 1. (iii) Κριτήρια οικονομικής αποδοτικότητας των συνεταιρισμών από την πλευρά του κράτους

Το κράτος ενδιαφέρεται πολλαπλώς για τους συνεταιρισμούς (2). Όσον αφορά την οικονομική τους αποτελεσματικότητα, όμως, τα ακόλουθα κριτήρια ενδιαφέρουν ιδιαίτερα το κράτος:

(1) Το αναπτυξιακό έργο των συνεταιρισμών, με την έννοια της ενοποίησης και κινητοποίησης των μικρών και διασκορπισμένων οικονομικών μονάδων προς μία συντονισμένη αναπτυξιακή διαδικασία.

II. Κολύρη: Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών

(2) Η οικονομική προοδευτικότητα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων ως οικονομικών μονάδων, με την έννοια της ανάπτυξης νέων προϊόντων και της υιοθέτησης νέων οικονομικών μεθόδων παραγωγής (παραγωγικότητα).

(3) Η συμβολή των συνεταιριστικών οργανώσεων στην οικονομική πρόοδο των οικονομικών μονάδων (αγροτικών εκμεταλλεύσεων) των μελών τους, με την ίδια έννοια, δηλ. την αύξηση της παραγωγής, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

(4) Η συμβολή των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στη διεύρυνση του ανταγωνισμού στην αγορά VIS A VIS τις μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις και στην άμβλυνση ή την εξουδετέρωση μονοπωλιακών και μονοφωνιακών καταστάσεων.

(5) Η δυνατότητα της συνεταιριστικής επιχείρησης να εμφανίζει μία εξελικτική διαχρονική και αυτοδύναμη ανάπτυξη και προσαρμογή στο οικονομικό περιβάλλον.

B. 1. (iv) Κριτήρια οικονομικής αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών ως ανεξάρτητων οικονομικών μονάδων.

Στην ομάδα αυτή των κριτηρίων περιλαμβάνονται κυρίως τα «ιδιωτικά» κριτήρια και οι δείκτες αποτελεσματικότητας που χρησιμοποιούνται για όλες τις οικονομικές μονάδες - επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το χαρακτήρα τους (ιδιωτικές, δημόσιες, συνεταιριστικές). Λόγω του πλήθους αυτών των κριτηρίων, του περιορισμένου χώρου, αλλά και της πληθώρας των εξειδικευμένων διδλίων γι' αυτή την κατηγορία των δεικτών, ο αναγνώστης παραπέμπεται στη σχετική βιβλιογραφία, ορισμένη από την οποία αναφέρεται στο τέλος αυτού του άρθρου (βλ. ιδιαίτερα: (2), (4), (11), (13)). Πάντως, εκείνο που πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό είναι ότι παρά την αναμφισβήτητη αξία των «ιδιωτικοοικονομικών» κριτηρίων στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας κάθε είδους επιχείρησης, είναι τεράστιο λάθος να υποστηρίζεται, όπως έχει γίνει στο παρελθόν από πολλούς και γίνεται ακόμα και σήμερα, ότι και η αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών πρέπει να κρίνεται με τη χρησιμοποίηση μόνο «ιδιωτικοοικονομικών» κριτηρίων. Είναι λάθος, γιατί οι συνεταιρισμοί δεν είναι μόνο «ιδιωτικοοικονομικές» επιχειρήσεις, αλλά και συνεταιριστικές και κοινωνικές οργανώσεις.

Στην ομάδα αυτή των κριτηρίων θα δώσουμε μόνο ορισμένα κριτήρια «ιδιωτικοοικονομικής» αποτελεσματικότητας που ισχύουν κυρίως, όχι όμως αποκλειστικά, για τις συνεταιριστικές οργανώσεις, παρακαλώντας τον αναγνώστη να προστρέξει στη σχετική βιβλιογραφία για τα άλλα «ιδιωτικοοικονομικά» κριτήρια.

(1) Στο επίπεδο της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων ο συνεταιρισμός πρέπει να λειτουργεί στο χαμηλότερο δυνατό κόστος (καταβάλλοντας έτσι τις κατά το δυνατό μεγαλύτερες τιμές στα μέλη του) ή να λειτουργεί στο ίδιο με τις άλλες επιχειρήσεις κόστος (επιστρέφοντας τα τυχόν πλεονάσματα από τη διαχείριση στα μέλη του).

(2) Στο επίπεδο της εμπορίας (των νωπών ή μεταποιημένων) προϊόντων των μελών του ο συνεταιρισμός πρέπει να προσφέρει μία καλύτερη ροή αυτών των προϊόντων στις αγορές, εγχώριες και διεθνείς, από ότι οι άλλες μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις (χρονοδιάγραμμα και επικτικότητα της παραγωγής / μεταποίηση / εμπορία).

(3) Ο συνεταιρισμός πρέπει να προμηθεύει τους παλάτες των προϊόντων του με μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων βασισμένων στις πρώτες ύλες των μελών του (διαφοροποίηση προϊόντος).

(4) Ο συνεταιρισμός οφείλει να παρακολουθεί και να επεκταίνει σταθερά το ποσοστό της αγοράς που ελέγχει, έτσι ώστε να καταστεί μία ισχυρή δύναμη στην αγορά.

(5) Ο συνεταιρισμός πρέπει να αναλαμβάνει πρωτοβουλία για την καθιέρωση της αγροτικής παραγωγής, έτσι ώστε να αυξάνει την προστιθέμενη αξία που καταλήγει στα μέλη του. Η καθιέρωση της αγροτικής παραγωγής μέσω των συνεταιρισμών αποτελεί το ισχυρότερο διαπραγματευτικό μέσο των συνεταιρισμών που ωφελεί τους αγρότες, τους καταναλωτές, τις ίδιες τις συνεταιριστικές οργανώσεις και την εθνική οικονομία.

II. Κολύρη: Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών

(6) Ο συνεταιρισμός πρέπει να συμμετέχει σε κοινές επιχειρήσεις με άλλους συνεταιρισμούς σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, όταν αυτό είναι ωφέλιμο και για τις δύο πλευρές, και συμβάλει περισσότερο στη διαφοροποίηση των προϊόντων που προσφέρει, παρά αν το επιχειρήσει μόνος του.

(7) Για να προσαρμόσει την παραγωγή του στις προτιμήσεις των καταναλωτών, ο συνεταιρισμός οφείλει μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους συνεταιρισμούς να κάνει έρευνα της αγοράς.

(8) Για τον ίδιο σκοπό, ο συνεταιρισμός μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους συνεταιρισμούς πρέπει να αναλαμβάνει έρευνα ανάπτυξης νέων προϊόντων.

(9) Ο συνεταιρισμός πρέπει να διατηρεί μία πολιτική συνεχούς προσαρμογής του με προσανατολισμό στην αγορά, προσφέροντας στα μέλη του τις απαραίτητες οικονομικές πληροφορίες για την προσαρμογή και της δικής τους παραγωγής προς αυτό το σκοπό.

(10) Ο συνεταιρισμός πρέπει να αποφεύγει τη δημιουργία εξέχουσας θνησιμότητας με άσκοπες και άστοχες επενδύσεις και να αυξάνει συνεχώς την παραγωγικότητά του.

(11) Ο συνεταιρισμός πρέπει να είναι αποτελεσματικός ανταγωνιστής στο χώρο της αγοράς, με μία σωστή πολιτική παραγωγής και τιμολόγησης των προϊόντων του.

(12) Έτσι και αν απολαμβάνει ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή στην αγορά, η τιμολογιακή πολιτική του συνεταιρισμού πρέπει να χαρακτηρίζεται από ηθικές εμπορικές πρακτικές, δηλ. χωρίς κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης τους.

(13) Στο χρηματοδοτικό επίπεδο, πέρα από τα άλλα κριτήρια αποτελεσματικότητας του συνεταιρισμού (βλ. π.χ. RASMUSSEN, A.E. (1975)), ο συνεταιρισμός οφείλει να καταφεύγει στην αυτοχρηματοδότηση των επενδύσεων (χρησιμοποίηση μέρους ή συνόλου του πλεονάσματος χρήσης) μετά από σαφή συγκατάθεση των μελών του με δημοκρατικά μέσα (απόφαση της Γενικής Συνέλευσης).

(14) Για την οργανωμένη και συντονισμένη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του, ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα ανάπτυξης και στενή μεσοδραχυπρόθεσμη παρακολούθηση των επιτευγμάτων του, σύμφωνα με το πρόγραμμα.

B. 2. Κριτήρια συνεταιριστικής αποτελεσματικότητας

Όπως αναφέρθηκε πολλές φορές ήδη, οποιαδήποτε και αν είναι η οικονομική επιτυχία της συνεταιριστικής επιχείρησης στο οικονομικό - επιχειρηματικό επίπεδο, δεν μπορεί η επιχείρηση αυτή να ονομαστεί «συνεταιρισμός» αν δεν έχει επίσης τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν μία οργάνωση ως «συνεταιριστική». Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού απονέμονται στην οργάνωση εκείνη που εφαρμόζει τις Διαθελές Αρχές του Συνεργατισμού (3). Αν οι συνεταιρισμοί έχουν πράγματι τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά μπορούμε να το επιβεβαιώσουμε με τη χρησιμοποίηση των εξής κριτηρίων:

(1) Ο βαθμός πίστης και αφοσίωσης των μελών στο συνεταιρισμό. (Ο ισχυρισμός ότι οι Έλληνες αγρότες έχουν μειωμένη συνεταιριστική πίστη ή ότι είναι ατομικιστές είναι μάλλον επιφανειακές ψευδοπροφάσεις που σφελονται σε βαθύτερα και ισχυρότερα αίτια, τα περισσότερα από τα οποία μπορούν να μεταβληθούν από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς).

(2) Η έκταση και ο βαθμός στον οποίο προγραμματίζει και υλοποιεί προγράμματα συνεταιριστικής εκπαίδευσης για τα μέλη, τους υπαλλήλους του και το ευρύτερο κοινό της περιοχής του, ο κάθε συνεταιρισμός.

(3) Ο βαθμός ευκολίας ή δυσκολίας που απαιτείται για να γίνει κάποιος μέλος του συνεταιρισμού, εφόσον έχει το νόμιμο δικαίωμα.

(4) Οι προσπάθειες που καταβάλλει ο συνεταιρισμός για τη δημιουργία και διατήρηση μιας ευνοϊκής συνεταιριστικής εικόνας για το συνεταιριστικό κίνημα γενικότερα.

(5) Η δυνατότητα να αναπτύξει και να διατηρήσει μορφές ενδοσυνεταιριστικής συνεργασίας (κοινές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, ενδοσυνεταιριστικό εμπόριο κλπ.).

(6) Η θεσμοθέτηση και διατήρηση δημοκρατικών διαδικασιών σε όλα τα επίπεδα (π.χ. μία ψήφος κατά μέλος, συμμετοχή των μελών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων με το σύστημα των επιτροπών και ομάδων εργασίας κλπ.).

(7) Η αποφυγή διακρίσεων, κατά την προσφορά των υπηρεσιών στα μέλη ή κατά την

Π. Κολύρη: Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών

εκλογή των αιρετών οργάνων του συνεταιρισμού, με βάση κομματικά, θρησκευτικά, φυλετικά, τοπικιστικά ή άλλα μεροληπτικά κριτήρια (αρχή της ουδετερότητας του συνεταιρισμού).

(8) Η δυνατότητα ύπαρξης ίσων ευκαιριών συμμετοχής στη διοίκηση όλων των μελών του συνεταιρισμού και η ύπαρξη ειδικών προγραμμάτων ανάπτυξης ηγετικών στελεχών για αυτό το σκοπό.

(9) Η δίκαιη κατανομή των κινδύνων, των ζημιών και των ωφελημάτων σε όλα τα μέλη χωρίς καμία διάκριση.

(10) Ο βαθμός και η έκταση των δυνατοτήτων που υπάρχουν για την πραγματοποίηση ελέγχου στις υποθέσεις του συνεταιρισμού από τα μέλη.

(11) Ο βαθμός στον οποίο η διοίκηση του συνεταιρισμού σκεάζεται πράγματι από τα αιρετά στελέχη και όχι από μία ισχυρή ομάδα τεχνοκρατών.

(12) Ο βαθμός στον οποίο η διοίκηση πράγματι διαβουλεύεται με τα τεχνοκρατικά της στελέχη πριν από τη λήψη των αποφάσεων, καθώς επίσης και ο βαθμός δυνατότητας των τεχνοκρατικών στελεχών να εισακουσθούν κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων από τη διοίκηση.

Β. 3. Κριτήρια κοινωνικής δραστηριότητας των συνεταιρισμών

Η κοινωνική διάσταση των συνεταιρισμών και η προσπάθεια που χρειάζεται για τη διατήρηση μιας ισορροπίας ανάμεσα στην επιχειρηματική δραστηριότητα και στο κοινωνικό έργο των συνεταιρισμών δίνεται εύγλωτα από τον LAIDLAW, στη μελέτη του που προαναφέρθηκε, ως εξής:

«Η διατήρηση ισορροπίας των οικονομικών στόχων και των κοινωνικών ιδεωδών του συνεταιρισμού δεν είναι ποτέ εύκολη υπόθεση... Ο ιδεαλισμός και η επιχειρηματική πρακτική αποτελούν συχνά παράξενους και δύσκολους συντρόφους. Στην πραγματικότητα, μέσα στο συνεταιριστικό σύστημα υπάρχει πάντα κάποια τάση και μερικές φορές ανοιχτή διαμάχη ανάμεσα σ' αυτά τα δύο στρατόπεδα, σε αυτούς δηλ. που υποστηρίζουν μόνο τα επιχειρηματικά και οικονομικά οφέλη και σε αυτούς που επιθυμούν μεγαλύτερη ανάμιξη στην κοινωνική αλλαγή... Αυτό που χρειάζεται...είναι μία κοινή λογική ισορροπίας σε ολόκληρο το σύστημα, ένα μείγμα οικονομικών και κοινωνικών στόχων, επιχειρηματικότητας και ιδεαλισμού από διευθυντές που χαρακτηρίζονται από ρεαλισμό και λαϊκούς ηγέτες που εμπνέονται από κοινωνική διορατικότητα».

Τα κυριότερα, ωστόσο όχι τα μόνα, κριτήρια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση του κοινωνικού έργου των συνεταιρισμών είναι τα εξής:

(1) Η ύπαρξη προγραμμάτων για την κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των μελών και του κοινωνικού συνόλου της περιοχής δράσης του συνεταιρισμού (π.χ. θέατρο, τέχνες, βιβλιοθήκες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κλπ.).

(2) Συμμετοχή των συνεταιρισμών σε κοινωνικές δραστηριότητες άλλων φορέων.

(3) Παροχή κοινωνικής φροντίδας στα μέλη ή στις οικογένεις των μελών (π.χ. βράβευση καλών μαθητών της περιοχής, χορήγηση υποτροφίας σε εξαιρετους μαθητές - τέκνα μελών, ανάληψη δαπάνης νοσοκομειακής περίθαλψης κάποιου αναξιοπαθούντος μέλους, κλπ.).

(4) Συμμετοχή σε προγράμματα βελτίωσης της κοινωνικοοικονομικής υποδομής και βιωσιμότητας της περιοχής του συνεταιρισμού (π.χ. αγροτική οδοποιία, ίδρυση πνευματικού κέντρου, έργα ύδρευσης - αποχέτευσης κλπ.).

(5) Ο βαθμός ασχέτισης των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων στην άμβλυση εθνικών προβλημάτων (π.χ. συμβολή στην καταπολέμηση της ανεργίας ή του πληθωρισμού, συμβολή στο κοινωνικό σύνολο σε δύσκολες εθνικές περιόδους (πόλεμος, σεισμός), συμβολή στην αύξηση της εισροής ξένου συναλλάγματος με αύξηση στις εξαγωγές προϊόντων κλπ.).

(6) Συμμετοχή σε δραστηριότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης ή και δημιουργία κοινών επιχειρήσεων με την Τ.Α. όπου αυτό είναι ωφέλιμο και βιώσιμο.

(7) Συμβολή του συνεταιρισμού στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας της περιοχής του (π.χ. βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων του εργοστασίου του).

(8) Συμμετοχή σε προσπάθειες ανάπτυξης συνεταιρισμών αναξιοπαθόντων ατόμων της περιοχής τους (π.χ. συνεταιρισμός κάποιων σωματικά αναπήρων ατόμων) και ανάπτυξης συνεταιρισμών σε άλλες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (π.χ. Αιθιοπία, Σουδάν, κλπ.).

(9) Συμμετοχή σε προσπάθειες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Διεθνούς Συνεργατισμού, κυρίως μέσω της ΠΑΣΕΓΕΣ.

(10) Συμβολή, ηθική και υλική, στην ανάπτυξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων των μελών του (αγροτικοί σύλλογοι) καθώς επίσης και στην ανάπτυξη άλλων ειδών συνεταιρισμών (π.χ. καταναλωτικοί συνεταιρισμοί).

Γ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η απarıθμηση των κριτηρίων αξιολόγησης του οικονομικού, συνεταιριστικού, και κοινωνικού έργου των συνεταιρισμών που προηγήθηκε, αν και δίνει μία νέα διάσταση στον ενδιαφερόμενο να κρίνει τους συνεταιρισμούς, στερείται ακόμα πολλών στοιχείων και ιδιαίτερα ακρίβειας στη μέτρηση του βαθμού αποτελεσματικότητας. Αυτό είναι εν μέρει φυσικό, αφού η μέτρηση οποιουδήποτε πράγματος προσποθείται την ύπαρξη ενός γενικά αποδεκτού μέτρου, πράγμα που στερείται ακόμα η τέχνη της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων και των οργανισμών. Αυτή, όμως, η δυσκολία ποσοτικοποίησης των μεγεθών δεν πρέπει να αποθαρρύνει τον μελετητή αφού είναι πάντα δυνατό, έστω και εμπειρικά, να κάνει κάποιες ουσιαστικές συγκρίσεις μεταξύ επιχειρήσεων και οργανισμών του ίδιου τομέα (π.χ. συνεταιριστικός ή επιχειρήσεων και οργανισμών διαφορετικών τομέων (ιδιωτικός, δημόσιος, συνεταιριστικός)).

Βέβαια, κάθε προσπάθεια μέτρησης (αξιολόγησης) της αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών πρέπει να παίρνει σοβαρά υπόψη της τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των συνεταιρισμών, που αναπόφευκτα προκύπτει από την πλουραλιστική φύση των συνεταιρισμών και από τους πολλαπλούς στόχους τους. Αυτή η διαπίστωση, την οποία πρέπει να λαβαίνουν σοβαρά υπόψη τους όλοι οι αυτόκλητοι ή εντεταλμένοι αξιολογητές του έργου των συνεταιρισμών (τα μέλη, τα αιρετά στελέχη και οι διοικήσεις, τα διευθυντικά στελέχη των συνεταιρισμών, οι ελεγκτές και οι επόπτες του δημόσιου, κλπ.) αποτελεί ίσως και το πιο αξιολογικό συμπέρασμα αυτού του άρθρου. Δυστυχώς, η άκριτη και πολλές φορές στενόκαρδη εφαρμογή ενός συνόλου περιορισμένων κριτηρίων αξιολόγησης, π.χ. «ιδιωτικοοικονομικά» κριτήρια μόνο, στο έργο των συνεταιρισμών έδωσε κάτρία όχι μόνο τον συνεταιριστικό κίνημα αλλά και αυτά ακόμα τα συμφέροντα των μελών του και της τοπικής οικονομίας του συνεταιρισμού, καθώς επίσης και της εθνικής οικονομίας γενικότερα, αν γίνεται δεκτό το γεγονός ότι η ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος αποτελεί θετικό στοιχείο για την εθνική οικονομία.

Πέρα από αυτό, είναι γεγονός ότι τα περιλαμβανόμενα στο παρόν άρθρο κριτήρια χρειάζονται παραπέρα συμπλήρωση και επεξεργασία, έτσι ώστε να αποτελέσουν ένα πλήρες και ακριβές σύνολο εργαλείων στην υπηρεσία του ελεγκτή και του επόπτη των συνεταιρισμών, με την πιο πλατειά έννοια των όρων.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό τώρα που ο νόμος προβλέπει τη δημιουργία ενός χωριστού και αυτόνομου σώματος ελεγκτών των συνεταιριστικών οργανώσεων. Το σώμα αυτό των ελεγκτών, πέρα από τη βαθμιαία αλλαγή που πρέπει να επέλθει στο ρόλο του για να καταστεί ο σύμβουλος μάλλον παρά ο αστυνόμενος των συνεταιριστικών οργανώσεων, θα πρέπει νάχει στη διάθεσή του ένα τέτοιο σύνολο κριτηρίων που θα του επιτρέπουν να αξιολογεί με ευρύτητα πνεύματος, σφαιρικά και αντικειμενικά το έργο των συνεταιριστικών οργανώσεων, έτσι που να συμβάλει ουσιαστικά στη σταθερή και ορθόδοξη ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Γιατί, και αυτό δεν πρέπει να ξεχνιέται ποτέ από τους κριτές του έργου των συνεταιρισμών, όπως

Έγραφε πριν από έναν αιώνα περίπου ο μεγάλος Άγγλος οικονομολόγος Άλφρεντ Μάρσαλ, πατέρας της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας:

«Ορισμένα κινήματα έχουν έναν ισχυρό κοινωνικό στόχο» ορισμένα άλλα κινήματα έχουν μία πλαστεϊά οικονομική βάση» μόνον ο Συνεργατισμός τα έχει και τα δύο αυτά».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1) Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από τη μελέτη του A.F. LAIDLAW «COOPERATIVES IN THE YEAR 2.000» που δημοσιεύτηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (I.C.A.) με την ευκαιρία του 22ου Συνεδρίου της που έγινε το 1980 στη Μόσχα. Αυτή η ιδιαίτερα αξιόλογη μελέτη του LAIDLAW πρέπει όχι μόνο να μελετηθεί από όλα τα ενδιαφερόμενα στελέχη του συνεταιριστικού κινήματος (αιρετά και υπηρεσιακά), αλλά και να αποτελέσει ένα σύγχρονο εγκόλπιο συνεταιριστικής πολιτικής για όλα τα συνεταιριστικά κινήματα. Ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να βρει τα σπουδαιότερα τμήματα αυτής της μελέτης δημοσιευμένα (με δική μου μετάφραση) στο περιοδικό της ΠΑΣΕΓΕΣ «Αγροτικός Συνεργατισμός», τεύχη, 11, 12 έτος 1982 και τεύχη 1-2, 3-4, 5, έτος 1983 με τον τίτλο «Οι Συνεταιρισμοί το έτος 2.000».

(2) Οι σχέσεις κράτους - συνεταιρισμών αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα και οξύτερα προβλήματα της συνεταιριστικής θεωρίας και πρακτικής, όχι μόνο σήμερα, αλλά από την εποχή που εμφανίστηκε ο θεσμός του Συνεργατισμού. Ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να μελετήσει μία σχετική προσέγγιση του προβλήματος στο άρθρο του Κολύρη, Π. (1982) που δίνεται στη βιβλιογραφία.

(3) Οι Διεθνείς Αρχές του Συνεργατισμού είναι, σε συντομία, οι εξής:

- (α) Ελευθερία εισόδου και εξόδου των μελών
- (β) Δημοκρατική διαδικασία
- (γ) Μη πληρωμή τόκου στο κεφάλαιο
- (δ) Δίκαιη επιστροφή του πλεονάζοντος
- (ε) Εκπαίδευση / επιμόρφωση των μελών
- (στ) Συνεργασία μεταξύ των Συνεταιρισμών

Για μια ανάλυση των αρχών ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης καλείται να μελετήσει τα έξι βιβλία των Λαμπέρ, Π. (1963), και Παπαγεωργίου, Κ. (1985).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. ABRAHAMSEN, M.A. (1976) «COOPERATIVE BUSINESS ENTERPRISE» MC GRAW-HILL
2. BAGGOTT, J. (1973) «COST AND MANAGEMENT ACCOUNTING» W. H. ALLEN.
3. DULFER, E. (1974) «OPERATIONAL EFFICIENCY OF AGRICULTURAL COOPERATIVES IN DEVELOPING COUNTRIES», FAO ROME.
4. HOROWITZ, I. (1970) «DECISION MAKING AND THE THEORY OF THE FIRM», RINEHART AND WINSTON, INC.
5. Κλήμη, Α.Ν. (1985) «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα», Πιτσιλός, Αθήνα.
6. Κολύρη, Π. (1978) «Ο ρόλος των γεωργικών Συνεταιριστικών οργανώσεων στη διάρθρωση και λειτουργία της αγοράς γεωργικών προϊόντων» στο βιβλίο «Οικονομικά Προβλήματα της Ελληνικής Γεωργίας» εκδ. Α.Τ.Ε.
7. Κολύρη, Π. (1982) «Οι γεωργικοί Συνεταιρισμοί και το Κράτος» Ο.Τ. Φ. 1449)11.2.1982
8. KUHN, J. και STOFFREGEN, H. (1975) «HOW TO MEASURE THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL COOPERATIVES IN DEVELOPING COUNTRIES», FAO ROME.
9. LAIDLAW, A.F. (1980) «COOPERATIVES IN THE YEAR 2.000» ICA (βλ. σημ. 1.).
10. Λαμπέρ, Π. (1963) «Η διδασκαλία του Συνεργατισμού», Αθήνα.
11. Οικονόμου, Δ. και Σταματούκος, Γ. (1984) «Αξιολόγηση και Επιλογή Επενδύσεων στη Γεωργία», Α.Τ.Ε.
12. Παπαγεωργίου Κ. (1985) «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί», Ίδρυμα Ευγενίδου.
13. RASMUSSEN A.E. (1985) «FINANCIAL MANAGEMENT IN COOPERATIVE ENTERPRISES» COOPERATIVE COLLEGE OF CANADA.
14. Τζωρτζάκη Θ. (1973) «Συνεταιριστική Οικονομία», δεύτερη έκδοση, Αθήνα.
15. FAO (1979) «IMPROVING MANAGEMENT SYSTEMS OF COOPERATIVES» ROME.

Γιατί πρέπει να εμπιστευθείτε την ασφάλισή σας στην Συνεταιριστική Ασφαλιστική

- Είναι η μονή αμιγής Εταιρία των Γεωργικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων της χώρας.
- Μόνο Συνεταιριστικές Οργανώσεις είναι μέτοχοί της.
- 150.000.000 δραχμές μετοχικό κεφάλαιο ολοσχερώς καταβεβλημένο.
- 140.000.000 δραχμές τακτικό και έκτακτο αποθεματικό.
- Συγχρονη αντίληψη στην εξυπηρέτηση
- Ασφαλίσεις κάθε είδους.
- Αντασφαλιστική κάλυψη από τα μεγαλύτερα διεθνή συνεταιριστικά και ιδιωτικά αντασφαλιστικά συστήματα

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Κεντρικό Γραφείο: Γραφείο Ακρόασης και Γενικό Π.Θ. Αθηνών 10562
Παρακαταστάσεις Ολοσχερώς: Συμβολαιοκ. 101144, 101145
Γραφείο και Γραφείο σε Αθήνα: 101144, 101145

**ΕΝΑ ΒΑΣΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΘΕΜΑ
ΟΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ ΓΕΩΡΓ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ
(αρ. 63 § 2 ν. 1541/85)**

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Της **ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ**, Δικηγόρου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α'. Η εικόνα των Ενώσεων πριν το ν. 1541)85

Βάση ρύθμισης.

Η σωστή Νομοθεσία ακολουθεί την φυσική ανάπτυξη των Συνεταιρισμών. (1). Επομένως η εικόνα του υπό ρύθμιση θέματος των Ενώσεων Γ. Συνεταιρισμών ενδιαφέρει άμεσα τον συνεταιριστικό Νομοθέτη, ιδίως όταν έχει από το Σύνταγμα (αρθ. 12 παρ. 5) την ιδιαίτερη επιταγή να μεριμνήσει για την ανάπτυξη των Συνεταιρισμών.

Θεώρηση του Νομοθέτη.

Βούληση του Νομοθέτη, όπως εκφράστηκε στη Βουλή κατά την ψήφιση του ν. 1541)85 (2) και στην Εισηγητική του Έκθεση, ήταν η ισχυροποίηση του Αγροτικού Συνεταιριστικού Κινήματος και ένα από τα μέσα που επιλέγησαν η λειτουργία αποκλειστικά μιας Ένωσης σε κάθε χωριό για τον «καλλίτερο συντονισμό των δραστηριοτήτων των Συνεταιρισμών - μελών, αποφυγή ενδοσυνεταιριστικού κακώς εννοούμενου ανταγωνισμού, διευκόλυνση προγραμματισμού παραγωγής και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, ισχυροποίηση της οικονομικής επιφάνειας της (Ένωσης) ... άριστο συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής» (3).

Οι υπάρχουσες Ενώσεις θεωρήθηκαν από τον συντάκτη της Εισηγητικής Έκθεσης του Ν. 1541)85 ότι έχουν «υψηλό κόστος παραγωγής, αυξημένα έξοδα διαχείρισης, χαμηλή απασχόληση και απόδοση του κεφαλαίου, ανύπαρκτη έως ασήμαντη εμπορική δραστηριότητα και απόσταση από τον αγρότη» (3).

Πραγματική Κατάσταση.

Οι Ενώσεις δεν είναι αδύναμες και κατακερματισμένες όπως παραπάνω παρουσιάστηκαν. Το 1982 είχαν κύκλο εργασιών συνολικά 109.033 εκατομμύρια περίπου (4). Ειδικότερα:

οι 36 από 250- 750 εκατομ.	οι 3 από 3.250-3.750 εκατομ.
οι 24 από 750-1.250 εκατομ.	1 3.800 εκατομ.
οι 11 από 1.250-1.750 εκατομ.	οι 2 από 5.750-6.250 εκατομ.
οι 2 από 2.250-2.750 εκατομ.	1 6.688 εκατομ.
οι 3 από 2.750-3.250 εκατομ.	

Η αξία δε των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού όλων των Συνεταιρισμών (πλην των εταιρικής μορφής) ανέρχεται σε 32 δισεκ. δρχ. το 1983 (5), ανήκουν δε κυρίως στις Ενώσεις.

Ο αριθμός των Ενώσεων μειώνεται, έστω και με χαμηλό ρυθμό: 134 Ενώσεις το 1974 με μ.σ. Συνεταιρισμών - μελών 49, 132 το 1983 με μ.σ. Συνεταιρι-

(1) LASZLO VALKO, INT. COOP TRAIN JOURNAL τ. 1)1)1965 σ. 6 επ.

(2) Βλ. Πρακτικά Βουλής συν. 14.3.85.

(3) Βλ. Εισηγητική Έκθεση ν. 1541)85.

(4) Τα στοιχεία αυτά, όπως και τα περισσότερα της παρούσας έρευνας, έχουν ληφθεί από τον Πανελλήνιο Συνεταιριστικό Οδηγό της ΑΤΕ, 1985 και με υπολογισμούς και συνδυασμούς αξιοποιήθηκαν.

(5) Κ. Παπαγεωργίου, Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, 1985 σ. 118.

σμών - μελών 52 (6).

Ηδη:	σε	Νομούς	υπάρχει	1	Ένωση	Συν)μών	ποσοστό	35%	
	σε	11	»	υπάρχουν	2	Ενώσεις	»	»	22%
	σε	10	»	»	3	»	»	»	20%
	σε	6	»	»	4	»	»	} » 23%	
	σε	3	»	»	5	»	»		
	σε	1	»	»	6	»	»		
	σε	2	»	»	7	»	»		

Συγκεντρώνουν δε στις τάξεις τους τους 6.643 περίπου (7) από τους 7.223 αγροτικούς Συνεταιρισμούς της χώρας, ποσοστό 92ο), φθάνοντας μέχρι ολική σχεδόν ένταξη των Συνεταιρισμών στις Ενώσεις, στους Νομούς Γρεβενών, Ευρυτανίας, Ζακύνθου, Ηλείας, Ηρακλείου, Καρδίτσας, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Λασιθίου, Λευκάδας, Μαγνησίας, Φλώρινας και Χίου. Επομένως δεν βρίσκονται σε απόσταση από τον συνεταιρισμένο αγρότη, όπως υποστηρίζεται στην Εισήγ. Έκθεση του Νόμου.

Β'. Η νέα δομή ως προς τις Ενώσεις του ν. 1541)85 σε σχέση με την ισχυροποίηση της Κίνησης

Επίδραση στην ένταξη των Συνεταιρισμών.

Από τους 18 Νομούς, όπου υπάρχει 1 μόνο Ένωση, μόνο στους 10 η συμμετοχή των Συνεταιρισμών είναι σχεδόν καθολική (δηλ. 92—100%), ποσοστό 56%, στους δε υπόλοιπους 8 Νομούς με τις περισσότερες από μία Ενώσεις, αυτή η καθολική συμμετοχή απαντάται στους 23, ποσοστό 70ο). Από τους παραπάνω 18 Νομούς, 2 Νομοί (Ευβοίας και Σάμου) έχουν ποσοστό ένταξης κάτω του 75ο), ενώ στους υπόλοιπους 33 αυτό σημαίνει μόνο σε ένα (Αργολίδα).

Επομένως, εφ' όσον και με τον νέο Νόμο η ένταξη στις Ενώσεις είναι εθελοντική (8) και ορθά, η ύπαρξη μιας Ένωσης στο Νομό φαίνεται να επιδρά στην ένταξη των Συνεταιρισμών μάλλον αρνητικά, οπωσδήποτε όχι περισσότερο θετικά απ' ό,τι με τις περισσότερες Ενώσεις.

Επίδραση στην εξυπηρέτηση των μεμονωμένων Συνεταιρισμών.

Σε όλους σχεδόν τους Νομούς παρατηρείται (9) ότι ωρισμένες κατηγορίες Συνεταιρισμών, όπως κυρίως οι μελισσοκομικοί, αλιευτικοί, πτηνοτροφικοί, ανθοκημικοί, θαυτικοί, δεν εξυπηρετούνται στις ειδικές εργασίες της κατηγορίας τους από τις Ενώσεις του Νομού τους. Η πλειοψηφία τους εξυπηρετείται από την «Μελισσοκομική» και την Κοινοπραξία Μελισ. Συνεταιρισμών Β. Ελλάδος, την Ένωση Αλιευτ. Ιχθυοστρ. Συνεταιρισμών Ελλάδας, την Ένωση Πτηνοτροφικών Συνεταιρισμών Ελλάδας, την ΚΑΣΕ (Κοινοπρ. Ανθοκ. Συνεταιρισμών Ελλάδας) και τις 4 Ενώσεις Δασικών Συνεταιρισμών (Αρναίας, Ευρυτανίας, Δυτ. Θεσσαλίας, Κόνιτσας). Δηλ. επειδή είναι μεμονωμένοι και έχουν εξειδικευμένα προϊόντα και εργασίες ενώθηκαν στην πλειοψηφία τους σε πανελλαδικό επίπεδο κατευθείαν. Θ' αποτελέσει ισχυρο-

(6) Συμπερασματικά από στοιχεία των ετησίων εκθέσεων της ΑΤΕ 1974, 1982, 1983.

(7) Περιλαμβάνεται εδώ όπως και στην υπόλοιπη εργασία και το 1,7% των Συνεταιριστών-μελών, που ανήκει ταυτόχρονα σε 2 Ενώσεις (συμπερασματικά από στοιχεία ετησίων εκθέσεων της Α.Τ.Ε.).

(8) Η σχετική ασάφεια του Νόμου διευκρινίζεται από το συνδυασμό διατάξεων 1 παρ. 1 και 22 παρ. 2 δ.

(9) Συγκρίνοντας τις υπάρχουσες κατηγορίες Συνεταιρισμών στο Νομό με τις εργασίες των Ενώσεων του Νομού, με βάση στοιχεία του Οδηγού της ΑΤΕ.

ποίηση της Κίνησης και «μείωση των εξόδων διαχείρισης» η τελική εξυπηρέτησή τους μέσω των ΚΟΠΑΣ (για τους πτηνοτροφικούς μόνον, αφού δεν προβλέπεται κατηγορία ειδικού σκοπού γι' αυτούς - άρθρ. 4 παρ. 3 ν. 1541) και μετά των ΚΟΠΕΑΣ (για όλους) και τέλος της ΚΚΣΕ, όταν ήδη εξυπηρετούνται κατευθείαν από Οργανώσεις του επιπέδου των Κεντρ. Κλαδ. Συν. Εν. (πρβλ. αρθ. 67, 66 παρ. 7 Ν. 1541); Οπωσδήποτε δεν θα είναι η ικανοποίησή τους ούτε πληρέστερη, ούτε ταχύτερη, ούτε οικονομικότερη, θα εξαρτάται δε από τον δυνητικό σχηματισμό ΚΟΠΑΣ (με βάση αποφάσεις Γεν. Συνελ. των γενικών σκοπού πρωτοδ. Συνεταιρισμών όπου αυτοί θα αποτελούν την μειοψηφία), αφού δεν επιτρέπεται κατ' ευθείαν συμμετοχή των πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών στις Κεντρ. Κλαδ. Συν. Εν. (αρ. 51 παρ. 2 Ν. 1541).

Ας σημειωθεί, ότι τα ίδια ισχύουν και για τους 5 Συνεταιρισμούς, που είναι απ' ευθείας μέλη της ΚΣΟΣ και τους 24 Συνεταιρισμούς, που είναι απ' ευθείας μέλη δύο Κεντρ. Ενώσεων της ΚΕΟΣΟΕ και της «Συκική», και ως προς τους οποίους (γιατί μόνο ως προς αυτούς) έγινε αντιληπτό από τον Νομοθέτη και τους επιτρέπεται η κατευθείαν συμμετοχή τους στην αντίστοιχη Κεντρ. Κλαδ. Συν. Εν. κατ' εξαίρεση (66 παρ. 4 και 65 παρ. 3δ εδ. β. Ν. 1541). 'Ηδη, ένα πρώτο ρήγμα — και ορθά — στο απόλυτο πυραμιδωτό σύστημα του νέου Νόμου.

Ανάλογες σκέψεις ισχύουν και για τις άλλες υπό διάλυση μορφές Σ.Ο., οι οποίες ανήκουν ή στις οποίες συμμετέχουν Συνεταιρισμοί και οι οποίες διαμορφώθηκαν, όπως διαμορφώθηκαν για λόγους εξυπηρέτησης των συνταίρων - μελών τους, δηλ. για την πραγματοποίηση του συνεταιριστικού σκοπού, τον οποίο και μόνο καλούνται οι Συνεταιρισμοί να υπηρετήσουν, αφού αυτός αποτελεί το λόγο ύπαρξής τους.

Επίδραση στην εξυπηρέτηση των αναγκαστικών Συνεταιρισμών.

Θέμα δημιουργείται και στους αναγκαστικούς Συνεταιρισμούς που διατηρούνται, δηλ. τους 124 βασικούς, που υπάρχουν διασκορπισμένοι σε 19 Νομούς, τους 42 διαχειρίσεις χορτονομής που υπάρχουν σε 11 Νομούς και τον 1 αναγκ. Συνεταιρισμό Κροκοποσαγωγών. Οι Συνεταιρισμοί αυτοί, σύμφωνα με το γράμμα του Νόμου (όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των διατάξεων 73 παρ. 1 εδ. 3 και 47 παρ. 1) δεν μπορούν να συμμετέχουν στις Ενώσεις των ελευθέρων Συνεταιρισμών, όπως μέχρι τώρα συνέβαινε. Μόνο οι Συνεταιρισμοί Μαστιχοπαραγωγών Χίου, Κιτροπαραγωγών Κρήτης και Οινοπαραγωγών Σάμου μπορούν να εξυπηρετηθούν σε ανώτερο επίπεδο από τις Ενώσεις τους που διατηρούνται (73 παρ. 1 εδ. β. ν. 1541/85). Για τους υπόλοιπους θα υπάρξει πρόβλημα.

Αυτά είναι τα ορατά αδύνατα σημεία της νέας δομής. Πολλά όμως φαίνεται να ακολουθήσουν, όπως παρακάτω αναλύεται.

Γ'. Ειδικότερα ως προς την αναγκαστική συγχώνευση των Ενώσεων σε μία κατὰ Νομό.

Ο Ν. 1541) 85 θεσπίζει τον κανόνα μιας Ένωσης κατὰ Νομό (47 παρ. 1). Ο Νομοθέτης όμως αντιλαμβάνεται τα προβλήματα, που θα προκύψουν από την αναγκαστική συγχώνευση όλων των Ενώσεων και επιτρέπει την κατ' εξαίρεση λειτουργία και δεύτερης Ένωσης στον ίδιο Νομό. (63 παρ. 2 εδ. 6'). Κριτήρια δεν προτείνονται σ' αυτήν την παράγραφο του Νόμου, μπορούν όμως, για την ταυτότητα του λόγου, να ληφθούν υπόψη τα κριτήρια της παρ. 1 για τους πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς (δωσιμότητα, αξιολογη δραστηριότητα συγκριτικά, οικονομική κατάσταση γενικά) ή τα κριτήρια, που ο ίδιος ο Νομοθέτης αναφέρει στην Εισηγητική Έκ-

θεση: μεγάλη έκταση Νομού, οικονομική ευρωστία ή αδυναμία της άλλης Ένωσης και άλλα αντικειμενικά κριτήρια. Προς αυτή την κατεύθυνση της αναζήτησης των άλλων αντικειμενικών κριτηρίων, παρατίθεται η παρακάτω ανάλυση κριτηρίων με βάση την αντικειμενική εικόνα των Ενώσεων.

Το κριτήριο της Έδρας.

Η διαίρεση της Χώρας σε Νομούς είναι διοικητική διαίρεση, δεν είναι οικονομική και μερικές φορές δεν είναι και γεωγραφική, π.χ. τα Κύθηρα ανήκουν στον Ν. Αττικής, οι πεδιάδες της Καρδίτσας και της Θεσ/νίκης μοιράζονται σε 4 Νομούς η κάθε μία κλπ. Ήδη υπάρχουν Ενώσεις διανομαρχιακής συνεργασίας: Εν. Γαλακτ. Σ.Ν. Δράμας — Καβάλας, Εν. Αγελαδ. Σ. Αττικής — Βοιωτίας, Εν. Γ. Σ. Ν. Κυκλάδων — Αργολορηνικού, αλλά και πιθανόν οι Ενώσεις των Νομών Ζακύνθου, Θεσπρωτίας, Θεσ/νίκης, Καστοριάς, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Σερρών, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Χανίων, όπου ο αριθμός των Συνεταιρισμών μελών τους ξεπερνά τον αριθμό Συνεταιρισμών του Νομού τους. Αυτό έγινε αντιληπτό από τον Νομοθέτη και θέσπισε τη δυνατότητα κατ' εξαίρεση παραμονής Συνεταιρισμού σε Ένωση γειτονικού μόνου Νομού με αυτόν της έδρας του (63 παρ. 3 Ν. 1541), δεύτερο ρήγμα — και ορθά — στο διοικητικό πυραμιδωτό σύστημα. Και πάλι όμως, π.χ. η Ένωση Κτεροπαραγωγών Κρήτης, η οποία διατηρείται σαν αναγκαστική, αποδεικνύει ότι δεν είναι ορθό να περιορίζεται η δυνατότητα ένταξης σε ανώτερη οργάνωση από την έδρα ή την γειτνίαση και μόνον. Και αν διαρρηθεί μελλοντικά ένας Νομός (πρδλ. Διαμ. Αθηνών και Πειραιώς), θ' ακολουθήσει και διχοτόμηση της Ένωσης;

Και αν αύριο γίνει ανακατάταξη διαφόρων νομών — όπως προβλέπει ένα σχέδιο που δημοσιεύτηκε ανατὲς τις μέρες — θα ακολουθήσει αναστάτωση στην όλη συνεταιριστική οργάνωση;

Το κριτήριο του συνεταιριστικού πληθυσμού.

Στους Νομούς με μία Ένωση, ο μέσος όρος των φυσικών μελών των Συνεταιρισμών - μελών είναι 8.800, ενώ στους άλλους 33 Νομούς με τις περισσότερες από μία Ενώσεις είναι υπερδιπλάσιος, 17.700. Ο μεγάλος αριθμός συνταίρων φαίνεται να εξυπηρετείται καλύτερα με περισσότερες Ενώσεις και το κριτήριο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη. Πράγματι, γιατί να απαιτήσουμε από τον Ν. Θεσ/νίκης με τις 37.000, τον Ν. Λαρίσης με τις 36.000 και τον Ν. Ηρακλείου με τις 33.000 φυσικά μέλη - συνταίρους να εξυπηρετηθούν από μια Ένωση, το ίδιο δηλ. όπως στον Ν. Κεφαλληνίας με τα 1.165 μέλη, το Νομό Λευκάδας με τα 3.636 μέλη (10) και τον Ν. Σάμου, όπου δεν υπήρξε ανάγκη να δημιουργηθεί καν Ένωση Ελευθέρων Συνεταιρισμών παρά μόνο η αναγκ. Εν. Οινόπ. Σ. Σάμου;

Το κριτήριο της έκτασης του Νομού.

Υπάρχουν Νομοί συγκριτικά μεγάλοι, όπως Έβρου, Ιωαννίνων, Λαρίσης, Αιτωλοακαρνανίας κλπ. και συγκριτικά μικροί, όπως Σάμου, Ζακύνθου, Πρεβέζης, Άρτας, Καστοριάς, κλπ. Δεν είναι τυχαίο το ότι από τους 18 Νομούς με μια Ένωση οι 14 έχουν μικρή έκταση. Σημασία έχουν και τα ειδικότερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά κάθε Νομού, εάν είναι νησιωτικός ή ορεινός ή πεδινός και οι συγκοινωνιακές συνθήκες, που επικρατούν στον καθένα, αλλ' όχι στον βαθμό που τους δόθηκε κατά τη συζήτηση του Νομού (10) και την απόφαση του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΙΤΕΣ στις

(10α) Με επιφύλαξη υποσ. 3 σελ. 2.

(10) Βλ. Πρακτικά της Βουλής, συν. 14.3.85 σ. 5368 επ.

αιτήσεις εξαιρέσεως Ενώσεων από την αναγκ. συγχώνευση: όταν το σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου εξυπηρετείται από μία Ένωση και ο Ν. Αττικής καλείται για το ίδιο, γιατί να μην συμβεί το ίδιο και με την Νάξο ή την Λήμνο, που εξαιρέθηκαν; Και αντίστροφα, γιατί για τον ίδιο λόγο να μην εξαιρεθούν η Ένωση Ορεστιάδας, Αγρινίου κλπ.; Οι δύσκολες συγκοινωνιακές συνθήκες, οι οποίες μπορεί και να βελτιωθούν, αντιμετωπίζονται με πρατήρια, τοπικές συνλεύσεις, ευέλικτη οργάνωση.

Οι Ν. Λακωνίας, Καρδίτσας Εύβοιας, Δωδεκανήσου εξυπηρετούνται και αυτοί από μία Ένωση. Επομένως τα αίτια και τα κριτήρια πρέπει ν' αναζητηθούν αλλού και όχι αποκλειστικά στις ... συγκοινωνιακές συνθήκες.

Το κριτήριο της εξειδίκευσης.

Ο αριθμός κατηγοριών Συνεταιρισμών, που υπάρχει σε κάθε Νομό κυμαίνεται από 3 έως 17 κατηγορίες με μ.ο. 9 κατηγορίες ανά Νομό. Στους 18 Νομούς που εξυπηρετούνται με μία Ένωση ο μ.ο. είναι 7 κατηγορίες (οι 10 έχουν μέχρι 5 κατηγορίες Συνεταιρισμών), ενώ στους υπόλοιπους 33 με τις περισσότερες Ενώσεις ο μ.ο. είναι 12 κατηγορίες. Διαφαίνεται ότι οι Νομοί με τις περισσότερες κατηγορίες Συνεταιρισμών έχουν ανάγκη περισσότερων Ενώσεων για την εξυπηρέτησή τους.

Σ' όλους σχεδόν τους Νομούς απαντώνται κατηγορίες Συνεταιρισμών (πέραν αυτών που προαναφέρθηκαν και προτιμούν την πύθ κάθεται συνένωση) που δεν εξυπηρετούνται είτε από την μια, είτε από τις περισσότερες Ενώσεις, γιατί προφανώς είναι οικονομικά ασύμφορο. Οι Συνεταιρισμοί αυτοί δεν είναι ειδικού σκοπού με την έννοια του άρ. 4 παρ. 3 Ν. 1541. Και εδώ μπορεί —υποθετικά πάντα— να συμβεί το εξής παράδοξο: εάν με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις των πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών αποτελέσουν διασκορπιζόμενοι, (11) μέλη των γενικού σκοπού Συνεταιρισμών της περιφέρειάς τους, η συνέχιση των εργασιών τους εξαρτάται από την απόφαση των Γ.Σ. για σύσταση ΚΟΠΑΣ, στην οποία Γ.Σ. μπορεί να αποτελούν μειοψηφία και επομένως η ειδική εξυπηρέτησή τους να μην αποφασισθεί και να σταματήσει! Αντίθετα, άπαξ και συσταθεί ΚΟΠΑΣ, έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με το γράμμα του Νόμου (άρ. 50 παρ. 3 εδ. 4 Ν. 1541) ν' απαιτήσουν την σύσταση αντίστοιχης ΚΟΠΕΑΣ στην Ένωση έστω και αν είναι μόνο 5 φυσικά μέλη, έστω και αν είναι οικονομικά ασύμφορο και για τους ίδιους και για την Ένωση, αφού μόνο μέσω ΚΟΠΕΑΣ μπορούν να συμμετέχουν στις Κεντρ. Κλαδ. Συν. Εν. Οπωσδήποτε σ' αυτές τις περιπτώσεις πολλά προβλήματα δημιουργούνται με τη νέα δομή.

Αλλά και αντίθετο μπορεί να συμβεί με πολύ σοβαρότερες συνέπειες. Δηλαδή: στους 32 (12) Νομούς με τις περισσότερες από μία Ενώσεις, οι 17 Νομοί έχουν όλες ή ωρισμένες Ενώσεις εξειδικευμένες σε ωρισμένες εργασίες, για να εξυπηρετήσουν τις αντίστοιχες ανάγκες των Συνεταιρισμών - μελών τους. (π.χ. Ενώσεις των Ν. Αργολίδας, Αττικής, Αχαΐας, Δράμας, Ηρακλείου, Θεσ/νίκης, Ιωαννίνων, Κυκλάδων, Αχαΐας, Μαγνησίας, Πέλλας, Τρικάλων, Φλώρινας, Φθιώτιδας, Φωκίδας κλπ.). Εάν τα φυσικά μέλη των Συνεταιρισμών αυτών, διασκορπίζόμενα στους γενικού σκοπού Συνεταιρισμούς της περιφέρειάς τους, δεν κατορθώσουν να επιτύχουν τη σύσταση αντίστοιχης ΚΟΠΑΣ, κάθε ειδική τους δραστηριότητα σταματά και ένα αλόκληρο οικοδόμημα συνεταιριστικής δράσης καταστρέφεται. Αλλά και εάν επι-

(11) Και στον διασκορπισμό τους αυτόν να μην μείνουν λιγότεροι από 5 σε κάθε Συνεταιρισμό γενικού σκοπού, γιατί τότε δεν μπορούν από τον Νόμο να συστήσουν ΚΟΠΑΣ (άρθρ. 40 παρ. 1 Ν. 1541).

(12) Στον Β3ο, τον Ν. Χίου δεν υπάρχει πρόβλημα, γιατί η δεύτερη Ένωση είναι αναγκαστική των Μαστιχοραπαγωγών και διατηρείται σύμφωνα με το άρθρ. 73.

τύχουν την σύσταση ΚΟΠΑΣ, τυχόν αντίθετες αποφάσεις τους με το Δ.Σ. του Συνεταιρισμού εκτελούνται μόνο με απόφαση τριμελούς Επιτροπής, κατά βάση του κάθε τυχόν εκπροσώπου της Ένωσης (40 παρ. 5). Αλλά και στις Ενώσεις η ίδια εξάρτηση από Επιτροπή υπάρχει για τις αποφάσεις των ΚΟΠΕΑΣ (50 παρ. 4 εδ. β). Επομένως οι προοπτικές είναι δυσόιωνες για τους Συνεταιρισμούς, ιδίως όταν μειοψηφούν και στις Γ.Σ., αν ληφθεί υπόψη η διαφορά αντιλήψεων ορεινών — πεδινών, κτηνοτρόφων — γεωργών, σε τόλιμη, αποφασιστικότητα, εργατικότητα, επινοητικότητα κλπ. Ιδίως κινδυνεύουν προχωρημένες κοινωνικές υπηρεσίες που είναι σε θέση να προσφέρουν ωρισμένες Ενώσεις στα μέλη τους, όπως π.χ. η Ε.Γ.Σ. Αλμυρού, η Εν. Πεζών, η Εν. Γαλακτ. Συν. Αργολίδας κλπ. Μία επιπρόσθετη δυσκολία είναι ότι οι ΚΟΠΑΣ και ΚΟΠΕΑΣ στερούνται νομικής προσωπικότητας και μπορούν να εκπροσωπηθούν μόνο από το Δ.Σ. της Ένωσης.

Και όμως λύση υπάρχει και την προσφέρει ο Νόμος: Είναι η εξαίρεση των πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών (π.χ. των κτηνοτροφικών Θεσ)νίκης) αυτών των Ενώσεων. Αλλά και στην περίπτωση που συμπεριλάβουν μειοψηφούντες, το πιθανώτερο πιστωτικούς Συνεταιρισμούς της περιφέρειάς τους, οι εξειδικευμένες Ενώσεις τους, που και αυτές μπορούν και πρέπει πλέον να εξαιρεθούν, είναι σε θέση να αναλάβουν ανάλογες πιστωτικές εργασίες, όπως ήδη έχουν οι περισσότερες αναλάβει (13). Ακόμη πολλά προϊόντα των φυσικών μελών διακινούνται χάρις στην εμπιστοσύνη του εμπορίου στις ευρύτατα γνωστές φέρμες των Ενώσεών τους (π.χ. προϊόντα της ΑΓΝΟ, της Ομοσπονδίας Θεσ)νίκης κλπ.).

Επομένως η διατήρηση των εξειδικευμένων Ενώσεων είναι και δυνατή και επιβεβλημένη.

Το κριτήριο της οικονομικής ευρωστίας σε συνάρτηση με την αδυναμία των άλλων Ενώσεων.

Η ύπαρξη περισσότερων Ενώσεων στον Νομό δεν εμπόδιζε την δημιουργία μεγάλων Συνεταιριστικών Οργανώσεων, όπως η Ε.Γ.Σ. Αγρινίου, η Ε.Γ.Σ. Ορεστιάδας, η Ε.Γ.Σ. Ηρακλείου, η Εν. Πεζών, Λαγκαδά, η Ομοσπονδία Θεσ)νίκης, η ΑΓΝΟ, η Εν. Φαρσάλων, Σερρών, Τρικάλων κλπ., όπως προκύπτει από τον κύκλο εργασιών τους. Από τις Ενώσεις που ήταν μόνες τους στον Νομό, ελάχιστα έχουν να επιδείξουν κάποια αξιόλογη δραστηριότητα. Άρα η μοναδικότητα της Ένωσης στον Νομό δεν της προσφέρει απαραίτητα και αύξηση της οικονομικής της επιφάνειας. Αντίθετα, η κακιστοχία ή τα λάθη της μοναδικής Ένωσης μπορούν να συμπαράρουν στην αποτυχία όλους τους Συνεταιρισμούς του Νομού.

Και τώρα στην καρδιά του προβλήματος των αναγκαστικών συγχωνεύσεων των Ενώσεων. Όπως φαίνεται από το Καταστατικό των ΚΟΠΑΣ (άρθρ. 10-13) που κυκλοφόρησε η ΠΑΣΕΓΕΣ, αλλά και από τις οδηγίες του Υπ. Γεωργίας για την εφαρμογή του Ν. 1541 (αρ. πρωτ. 31533) σύμφωνα άλλωστε και με το πνεύμα του Νόμου (πρβλ. 46 παρ. 6), οι ΚΟΠΑΣ, και κατ' επέκταση και οι ΚΟΠΕΑΣ, οποιεσδήποτε εγκαταστάσεις, μηχανολογικό εξοπλισμό, μεταφορικά μέσα, οικόπεδα, ακίνητα κλπ. συνεισφέρουν με την αναγκαστική τους συγχώνευση σε ένα Συνεταιρισμό και μία Ένωση, αλλά και οποιαδήποτε χρειαστεί να αποκτηθούν για την εξυπηρέτησή τους θ' αποτελούν περιουσία του Συνεταιρισμού, περιουσία της Ένωσης, έστω και αν θαρύνονται αποκλειστικά οι ΚΟΠΑΣ και ΚΟΠΕΑΣ για την απόδοσή τους.

Η εξίσωση των συνεταιριστικών μερίδων των συγχωνευμένων Συνεταιρισμών

(13) Βλ. σχετικά εργασίες Ενώσεων από τον Ηνν. Οδηγό της ΑΤΕ.

ή Ενώσεων δεν σχετίζονται με εξίσωση και των συνεισφερόμενων περιουσιακών στοιχείων (14). Επειδή δε η νέα Ένωση ή Συνεταιρισμός που προκύπτει από την συγχώνευση υπεισέρχεται σε όλες τις υποχρεώσεις των συγχωνευσμένων (άρθ. 42 παρ. 4) είναι δυνατή και η εκποίηση ακόμη αυτών των περιουσιακών στοιχείων, που με τόσους κόπους, στερήσεις και θυσίες αποκτήθηκαν από τους μεν, για να καλυφθούν οι πιθανές ατασθαλίες, η πλεονεξία, η σπατάλη και η ανικανότητα των δε. Ή στην καλύτερη περίπτωση οικονομικής ανισότητας των συγχωνευσμένων Ενώσεων να στερηθούν τα μέλη των αξιολογών Ενώσεων της διανομής μερισμάτων ή άλλων κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. επιδοθήκη στην κατασκευή κατοικίας, έξοδα γάμου, έξοδα ταξιδιού στο εξωτερικό για λόγους υγείας, που προσφέρει η Ένωση Γαλακτ. Συνεταιρισμών Αργολίδας κλπ.) αφού σε περίπτωση αδυναμίας των άλλων ΚΟΠΑΣ και ΚΟΠΕΑΣ κλείεται ο Συνεταιρισμός ή η Ένωση να την καλύψουν από άλλα τους έσοδα (άρθ. 12 Καταστατικού) (15). Επομένως η τήρηση χωριστών λογαριασμών δεν είναι πανάκεια και χρησιμεύει από το σημείο του ισσοκλιισμού εσόδων — εξόδων των διαφόρων ΚΟΠΑΣ και ΚΟΠΕΑΣ και μετά. Αυτή δε η «αλληλεγγύη» προς τα αδύναμα μέλη θα ήταν σύμφωνη με το συνεταιριστικό πνεύμα, εάν δεν ήταν αναγκαστική από τον Νόμο με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις. Επομένως επιβάλλεται η διατήρηση των οικονομικά εύρωστων Ενώσεων, όταν οι άλλες Ενώσεις του Νομού έχουν αδυναμίες, σύμφωνα άλλωστε και με την Εισηγητική Έκθεση του Νομού.

Το κριτήριο της εθελοντικότητας για συνεργασία.

Οι Συνεταιρισμοί του ν. 1541) 85 χαρακτηρίζονται σαν εκούσιες Ενώσεις (1 παρ. 1) και η συγχώνευση Συνεταιρισμών αποφασίζεται από τις Γ.Σ. (42 παρ. 2) Όμως στις περιπτώσεις των άρθρ. 63 επ. κάθε εθελοντικότητα καταργείται και οι Γ.Σ. καλούνται να αποφασίσουν κάτω από την δαμόκλειο σπάθη της διάλυσής τους (63 παρ. 8). Δεν νοείται όμως Συνεταιρισμός χωρίς εθελοντική συνεργασία. Είναι το μυστικό νήμα που ενώνει όλους σε κοινές προσπάθειες, θυσίες, αγώνες. Διαφορετικά η άξια αλλά αδικημένη μειοψηφία θα αναστείλλει τις προσπάθειές της, οι αντιθέσεις θα διαλύσουν κάθε προσπάθεια ανάπτυξης. Οποιοσδήποτε αντιρρήσεις μπορούν να γίνουν σεβαστές, εφ' όσον αποκλύπτουν βαθιές και αξιεπέραστες αντιθέσεις. Δεν καλλιεργείται ο τοπικισμός με τις περισσότερες Ενώσεις, αλλ' αντίθετα γίνεται αυτό με την μία Ένωση κατά Νομό. Εξ άλλου οι Ενώσεις έδωσαν μέχρι τώρα λαμπρά παραδείγματα συνεργασίας μεταξύ τους σε νομαρχιακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο με τις ποικίλων μορφών Οργανώσεις τους. Ούτε είναι φιλαρχία η επιθυμία αποκλειστικής διατήρησης της ιδιαιτερότητας των προϊόντων τους (π.χ. σταφίδες, κρασιά, γαλακτοκομικά) αφού έχουν εξειδικευτεί σ' αυτά και αποστέλουν εγγύηση για την προώθησή τους. Γιατί εξ άλλου να διατηρείται η Ένωση Κιτροπαραγωγών Κρήτης και όχι η Παναγιγιάλειος Ε.Γ.Σ.;

Συμπέρασμα - Πρόταση.

Μεγάλος αριθμός Ενώσεων υπέβαλε αίτηση εξαίρεσης από τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις. Μερικές δεν υπέβησαν. Μεγάλες Ενώσεις μπορούν να υπάρξουν είτε είναι μόνες τους στον Νομό π.χ. Ε.Γ.Σ. Καρδίτσας, είτε είναι περισσότερες π.χ. Ομοσπονδία Γ.Σ. Θεσ) νίκης ή και το αντίθετο. Άλλα κριτήρια εξαίρεσης καλύπτουν

(14) Ούτε έχει σχέση η ευθύνη των συνταίρων, η οποία είναι μεν περιορισμένη, αλλά είναι επικουρική, δηλ. ανακύπτει μετά την ολοκληρωτή αδυναμία (άρα και μετά την συνολική εκποίηση περιουσίας) του Συνεταιρισμού (17 παρ. 2).

(15) Με απόφαση της Γ.Σ., στην οποία μπορεί να μειοψηφίσουν.

όλες τις περιπτώσεις, όπως της εθελοντικότητας για συνεργασία και άλλα όχι, όπως της έκτασης του Νομού.

Επομένως, επειδή το θέμα είναι συγκεκριμένο και όχι αφηρημένο και θεωρητικό, προτείνεται: α) να δοθεί μεγάλη παράταση στην ολοκλήρωση της διαδικασίας των αναγκαστικών συγχωνεύσεων, ώστε να καταστεί δυνατή η λεπτομερής εξέταση της περίπτωσης κάθε Ένωσης. Οι αιτήσεις εξαιρέσεως (16) και η έρευνα (17) μεταξύ των μελών μπορούν να δείξουν αν πρόκειται για αξιόπεραστες δυσκολίες ή για στενότητα αντίληψης που μπορεί να μεταβληθεί. Στις Ενώσεις που επιθυμούν την διατήρησή τους να φανερωθεί εάν πρόκειται για μέχρι τώρα αναποφασιστικότητα, που οι αναγκαστικές διατάξεις του Νόμου έκαμψαν ή αποφασίζεται η συνένωση για λόγους κάλυψης της οικονομικής αδυναμίας τους. Οι χρονολογίες ίδρυσης κάθε Ένωσης μπορούν να οδηγήσουν σε πολύτιμα συμπεράσματα: π.χ. 3 Ενώσεις συγχωνεύονται στην Ηλεία, το ίδιο και στη Θεσπρωτία, αλλά η μία αρχική Ένωση Κυκλάδων διασπάται για αντικειμενικούς λόγους σε πέντε. Οι πύο παλιές Ενώσεις είναι συνήθως και οι πύο ισχυρές, όμως δημιουργία νεωτέρων στον ίδιο Νομό που επιδεικνύουν και μιά διάρκεια φανερώνει αντικειμενικές αναγκαιότητες, που πρέπει να ερευνηθούν.

β) Να τροποποιηθεί ο Νόμος στο επίμαχο άρθρο χωρίς κατ' ανάγκη να μεταβληθεί και όλη η δομή του, να επιτραπεί δηλ. με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως τα παραπάνω που αναλύθηκαν και όπως και ο ίδιος ο Νομοθέτης το προτείνει στην Εισηγητική Έκθεση του Νόμου, η λειτουργία στο Νομό, όποιος ε Ένωσης (ή Αγροτικού Συνεταιρισμού στην περιφέρεια) ανταποκρίνεται σ' αυτά.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ

Δικαστική προστασία για την αντιμετώπιση των αναγκαστικών συγχωνεύσεων μπορεί να παρασχεθεί σε δύο στάδια: α) αμέσως μετά την έκδοση της απόφασης της ΠΑΣΕΓΕΣ περί απόρριψης των αιτήσεων εξαιρέσεως των Ενώσεων από τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις, και β) κατά την εκδίκαση στο μονομελές Πρωτοδικείο της αιτήσεως της αρμόδιας Διεύθυνσης Γεωργίας για διάλυση των Ενώσεων που δεν συμμορφώθηκαν με τις διατάξεις για αναγκαστική συγχώνευση (63 παρ. 8 Ν. 1541/86).

Α'. Πρώτο στάδιο άμυνας.

1) Αρμόδιο Δικαστήριο

α) Αρμοδιότητα Σ.τ.Ε.

Στο πρώτο στάδιο ζητείται η ακύρωση της παραπάνω απόφασης της ΠΑΣΕΓΕΣ είτε με αίτηση ακυρώσεως προς το Συμβούλιο Επικρατείας (Σ.τ.Ε.) (άρθρ. 45 ν.δ. 170) 73 όπως τροπ. με αρ. 27 ν. 702/77) είτε με αναγνωριστική αγωγή προς το Ειρηνοδικείο Αθηνών (αριθ. 1, 15 αρ. 14, 22 Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας), αναλόγως εάν η προς εκδίκαση διαφορά θεωρηθεί διοικητική διαφορά, δηλ. προσερχό-

(16) Βλ. και δύο κωδικοποιήσεις από την ΠΑΣΕΓΕΣ αντιρρήσεων των Ενώσεων.

(17) Βλ. σχετικές προσπάθειες από τον Π. Αβδελλίδη, ΕΚΚΕ: το αγροτικό συνεταιριστικό Πρόβλημα της Χώρας, Αθήνα, 1981, σ. 257 επ. που όμως δεν αναφερόταν στις Ενώσεις και Στ. Μαριάδη: Τάσεις των γεωργών προς συνεργασία, Θεσ/νίκη 1972.

μενη από πράξη (απόφαση ΠΑΣΕΓΕΣ) διοικητικού οργάνου, ή έστω και Ν.Π.Ι.Δ. ασκούντος δημόσια εξουσία, ή θεωρηθεί ιδιωτική διαφορά αντίστοιχα.

Κατά την κρατούσα στη θεωρία άποψη (18) είναι απ' ενός δυνατή η κατά παραχώρηση του νόμου άσκηση δημόσιας εξουσίας από Ν.Π.Ι.Δ., όπως η ΠΑΣΕΓΕΣ, απ' ετέρου κριτήρια άσκησης ή μη δημόσιας εξουσίας είναι η υπερκείμενη εξουσία βουλήσεως του ενός προσώπου (ΠΑΣΕΓΕΣ), (19) το δικαίωμα του να ενεργεί πράξεις επιταγής με δυνατότητα εξαναγκασμού σε συμμόρφωση (20), η αρμοδιότητα του να θέτει μονομερώς ατομικούς ή απρόσωπους κανόνες δικαίου (21), η θεραπεία γενικού ή ειδικού δημόσιου σκοπού (22). Στην νομολογία η δυνατότητα διάκρισης περιπλέκεται περισσότερο. Δεν αρκεί πάντα μεν ο νομοθετικός χαρακτηρισμός ενός νομικού προσώπου ως ιδιωτικού, για να μην του αναγνωρίζεται η δυνατότητα άσκησης δημόσιας εξουσίας (23). Ούτε υπάρχει πάντα συμφωνία μεταξύ των δύο ανώτατων δικαστηρίων, Αρείου Πάγου και Συμβουλίου της Επικρατείας για τον χαρακτηρισμό ενός Ν.Π. σαν ιδιωτ. ή δημόσιου δικαίου (24). Ανόμη έχει αναγνωρισθεί η δυνατότητα διφυσούς χαρακτηρισμού ωρισμένων νομικών προσώπων, ότι δηλ. άλλστε ασκούν ως προς ορισμένες πράξεις τους δημόσια εξουσία, διοίκηση, ως προς άλλες δε ενεργούν στα πλαίσια του ιδιωτικού δικαίου, όπως η Τράπεζα Ελλάδος, ο ΑΕΟ, η ΔΕΗ η ΑΤΕ κλπ. (25). Ως προς την ΑΤΕ ειδικότερα, που θρόσκεται πλησιέστερα στο θέμα μας, το Σ.τ.Ε. την θεωρεί κατ' αρχήν Ν.Π.Ι.Δ., της αναγνωρίζει όμως άσκηση δημόσιας εξουσίας, ως προς την εποπτεία της επί των γεωργικών Συνεταιρισμών (26).

Ο συνδυασμός των μέχρι τώρα προκριθέντων γενικά από το Σ.τ.Ε. κριτηρίων (27) φαίνεται να αποκλείει την δυνατότητα χαρακτηρισμού γενικά της ΠΑΣΕΓΕΣ σαν Ν.Π.Ι.Δ., και ορθά αφού έχει έντονη σωματειακή για ιδιωτικούς σκοπούς δραστηριότητα (28). Αλλά, αντίθετα με τα παραπάνω κριτήρια της θεωρίας, που φαίνονται ευνοϊκά, η μέχρι τώρα νομολογία του Σ.τ.Ε. δεν φαίνεται να ευνοεί τον χαρακτηρισμό έστω και αυτής της μόνης ίσως (29) «διοικητικής» πράξης της ΠΑΣΕΓΕΣ σαν άσκηση δημόσιας εξουσίας, σαν διοικητική πράξη, με αποτέλεσμα την μη αρμοδιότητα του Σ.τ.Ε. για ακύρωσή της. Σ' αυτό το συμπέρασμα καταλή-

(18) Βλ. τους παρακάτω αναφερόμενους στις υποσημ. 19-22 και Π. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 1984 σ. 453 επ. Βλ. ιδίως Ζ. Παπαθανασίου σ. 96.

(19) Γ. Παπαχατζής, Σύστημα Διοικ. Δικαίου, 1983 τ. Α' σ. 38. Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματική προστασία του Ανθρώπου από την ιδιωτ. εξουσία, 1985 σ. 122, 125 επ.

(20) Μ. Στασινόπουλος, Δίκαιον Διοικ. Πράξεων, 1951, σ. 88.

(21) Ε. Σηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικ. Δικαίου 1982 σ. 24, 276.

(22) Ζ. Παπαθανασίου - Παπαϊωάννου, Άσκηση δημόσιας διοίκησης μέσω ΝΠΙΔ 1985, σ. 85. Μ. Στασινόπουλος, ε.α. σ. 75 και μάλλον κρατούσα άποψη στη νομολογία του Αρείου Πάγου.

(23) Βλ. Σ.τ.Ε 288)80 που χαρακτηρίζει σαν ΝΠΙΔ το θεραπευτήριο Ευαγγελισμού, που το δ. 9.2.26 χαρακτηρίζει σαν ΝΠΔΔ. Βλ. Παπαχατζής ε.α. τ. Β' σ. 520.

(24) Πρβλ. παραπάνω απόφαση ΣτΕ 288)30 για τον «Ευαγγελισμό» με απόφαση Α.Π. 89)1928, που τον χαρακτηρίζει αντίθετα σαν ΝΠΔΔ.

(25) Δαγτόγλου, ε.α. σ. 455 επ. Παπαθανασίου ε.α. σ. 82 επ.

(26) ΣτΕ 191)31, 210)43.

(27) Βλ. Παπαχατζή, ε.α. σ. 518 επ. Σηλιωτόπουλος ε.α. σ. 253 επ. Στασινόπουλος ε. α. σελ. 76 επ.

(28) Πρβλ. άρθρ. 56, 64 Ν. 1541)85. Βλ. όμως χαρακτηρισμό των επαγγελματιών οργανώσεων ελευθέρων επαγγελματιών σαν ΝΠΔΔ, Παπαχατζή, ε.α. σ. 527.

(29) Άλλη παρόμοια, η απόφασή της για ημερομηνία και διαδικασία διεξαγωγής αρχαιολογικών στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις (76 παρ. 3 Ν. 1541)85).

γω έχοντας υπόψη την περίπτωση αναθέσεως αστυνομικών καθηκόντων σε υπαλλήλους του ΟΣΕ, που παρά την άσκηση απ' αυτόν δοτής δημόσιας εξουσίας εξακολουθεί και ως προς αυτή την ειδικότερη αρμοδιότητα να θεωρείται Ν.Π.Ι.Δ., να προκαλεί ιδιωτικές διαφορές, (30), τις αποφάσεις Σ.τ.Ε. 4890/83 (31) και ολ. Σ.τ.Ε. 2903/83 (32) που θεωρούν δυνατή την ύπαρξη πράξεων εξαναγκαστικού χαρακτήρα και στο ιδιωτικό δίκαιο, τις Σ.τ.Ε. 493—4/83 (31), που θεωρούν πράξεις αφοριστές θέματα μη ενδιαιφέροντα αμέσως το κοινωνικό σύνολο σαν εκδιδόμενες βάσει κανόνων ιδιωτ. δικαίου, την Σ.τ.Ε. 4890/83 (32), που θεωρεί διαφορά ιδιωτικού δικαίου την προκαλούμενη από όργανα μη ανεξάρτητα των συμβαλλομένων, και στην προκειμένη περίπτωση η ΠΑΣΕΓΕΣ είναι όργανο των Ενώσεων (33).

β) Αρμοδιότητα Ειρηνοδίκειου.

Κρινομένης της εξεταζόμενης διαφοράς σαν ιδιωτικού δικαίου, αρμόδια για την εκδίκαση της είναι τα Πολιτικά Δικαστήρια (άρθρ. 1 Κωδ. Πολιτ. Δικονομίας) και ειδικότερα το Ειρηνοδικείο Αθηνών (άρθρ. 15 αρ. 14, 22 Κ.Πολ.Δικ.) Η άποψη για αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου (βάσει των αρ. 102 Α.Κ. και 3 παρ. 2 Εισαγ. Νόμου Κ.Πολ.Δικ.) ή του Πολυμελούς Πρωτοδικείου (βάσει άρθρ. 18 παρ. 1 Κ.Πολ.Δικ.) δεν φαίνεται να έχει επικρατήσει στην νομολογία, παρά την ύπαρξη και ωρισμένων αντιθέτων αποφάσεων (34). Έχει δηλ. επικρατήσει η άποψη, ότι η αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου βάσει του άρθρ. 15 αρ. 14, που αφορά ακύρωση αποφάσεων της Γεν. Συνελεύσεως Σωματείων και Συνεταιρισμών κατ' αναλογία εφαρμόζεται και για την ακύρωση αποφάσεων του Διοικ. Συμβουλίου τους, γιατί δεν είναι δυνατόν απόφαση κατωτέρου οργάνου, όπως είναι το Δ.Σ. έναντι της Γ.Σ. να κρίνεται από ανώτερα δικαστήρια, δηλ. Μον. ή Πολυμελές έναντι του Ειρηνοδικείου, που είναι κατά τον νόμο αρμόδιο για τις αποφάσεις της Γ. Σ. (35).

γ) Σύγχρονη προσφυγή.

Μία πρακτική λύση, για την αποφυγή απώλειας της δικαστικής προστασίας λόγω αναρμοδιότητας των πολιτικών ή διοικητικών δικαστηρίων, είναι η σύγχρονη προσφυγή και στα δύο όσων Ενώσεων θεθείς οι προθεσμίες το επιτρέπουν (36).

(30) Παπαθανασίου ε.α. σ. 83.

(31) Ευρετήριο Αποφάσεων ΣτΕ 1983.

(32) Περιοδικό, το Σύνταγμα, 1983 σ. 198 επ. (αφορά τους ΤΟΕΒ).

(33) Παρ' ολ' αυτά, άποψή μου είναι, ότι η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ προέρχεται όχι από τις βουλήσεις των Ενώσεων μέσω των αντιπροσώπων τους στο Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ, αλλά από ένα ιδιαίτερο υπεραρμόδιας εξουσίας πρόσωπο (της ΠΑΣΕΓΕΣ μέσω του Δ.Σ. της) που η απόφαση του δεν συμπίπτει με αυτή των αντιπροσώπων του, όπως συμβαίνει σε κάθε συλλογική απόφαση. Οπωσδήποτε δε σ' αυτή την περίπτωση η ΠΑΣΕΓΕΣ ασκεί δημόσια εξουσία.

(34) Βλ. Ειρ. Αθ. 5082)69, Δ 1, 91. Ειρ. Εορδ. 100)76 Αρχ. ΝΚΗ' 254. Π.Α. 9777) 1974 Αρχ. Ν ΚΣΤ' σ. 545.

(35) ΜΠΑ 8635)74 Δ 6 285. Ειρ. Ελευσ. 1)77 Αρχ. Ν ΚΘ' 370. Ειρ. Πειρ. 112)77 Αρχ. Ν ΚΗ' 375. Ειρ. Αθ. 357)73 ΕΕΝ ΜΕ' 88. Ειρ. Αθ. 219)80 ΝοΒ ΚΗ' 891. ΜΠΑ 1635)77. Ε Εργ. Δ ΑΣΤ' 780. Ε Θεσ. 1238)82 Αρμ. 37 1119. Πολ. Πρ. Πειρ. 1635)77 Ε. Εργ. Δικ. 36 779.

(36) Για μεν το ΣτΕ ισχύει η 60μερος αποκλειστική προθεσμία από της κοινοποίησης ή της πλήρους και αποδεδειγμένης γνώσης της απόφασης της ΠΑΣΕΓΕΣ, για δε τα πολιτικά Δικαστήρια δεν φαίνεται να ισχύει η 6μηνος προθεσμία Α. Κ. 101, γιατί δεν πρόκειται για σωματειακά δικαιώματα.

Από την διατύπωση δε του άρθρ. 221 Κ.Πολ.Δικ. που ομιλεί περί καταθέσεως αγωγής κατά τους όρους του άρθρ. 215 Κ.Πολ.Δ., δεν φαίνεται να δημιουργείται κίνδυνος εκκρεμοδικίας από την κατάθεση αιτήσεως ακυρώσεως στο Σ.τ.Ε. λόγω διαφοράς δικαιοδοσίας (37), το ίδιο δε και για την αντίστροφη περίπτωση, γιατί το άρθρ. 45 γ.δ. 170) 73 αναφέρεται σε άλλες περιπτώσεις, των παραλλήλου και ενδικοφανούς προσφυγών.

5) Αντίθετες αποφάσεις Σ.τ.Ε. και Α.Π.

Οπωσδήποτε, σε περίπτωση τυχόν αντιθέτων αποφάσεων του Σ.τ.Ε. και Α.Π. (38) ως προς την αρμοδιότητά τους ή μη στην προκείμενη διαφορά, αλλά και ως προς άλλα θέματα αντισυνταγματικότητας κλπ., που θα εξεταστούν παρακάτω, αρμόδιο να αποφανθεί τελικά είναι το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (ΑΕΔ, άρθρ. 6 παρ. δ, ε γ. 345/76).

ε) Προσβολή της απόφασης του Δ.Σ. ενώπιον της Γ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Δεν πρέπει να παραγνωρισθεί και η δυνατότητα που έχει αναγνωρισθεί από την θεωρία και την Νομολογία (39) για προσβολή της απόφασης του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ ενώπιον της Γεν. Συνελεύσεώς της, με το σκεπτικό, ότι εφ' όσον η Γ.Σ. έχει σαν ανώτερο όργανο την δυνατότητα να ανακαλεί το Δ.Σ. (40), έχει πολύ περισσότερο την αρμοδιότητα να ανακαλεί με αποφάσεις της τις αποφάσεις του Δ.Σ. Αυτός είναι ένας τρίτος δρόμος άμυνας, που θα πρέπει να εξεταστεί από τις ενδιαφερόμενες Ενώσεις, και να ζητηθεί η έκτακτη σύγκληση της Γ.Σ. (άρθρ. 15 παρ. 3 Καταστατικού της ΠΑΣΕΓΕΣ).

II) Λόγοι ακυρώσεως σε περίπτωση προσφυγής στο Σ.τ.Ε. και αρμοδιότητάς του.

1. Αντισυνταγματικότητα της διάταξης 63 § 2 Ν. 1541)85.

Η προσβαλλόμενη απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι άκυρη, διότι στηρίζεται στην διάταξη άρθρ. 63 παρ. 2 γ. 1541) 85, η οποία είναι αντισυνταγματική, διότι αντίκειται:

α) Στο άρθρ. 4 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος περί ισότητας των Ελλήνων απέναντι στο νόμο, στο οποίο έχει νομολογηθεί ότι περιλαμβάνονται και τα νομικά πρόσωπα (41). Κατά την νομολογία, ο νομοθέτης δεσμεύεται από την παραπάνω διάταξη του Συντάγματος να ρυθμίζει όμοια, ουσιαστικά, όμοιες νομικά και πραγματικά καταστάσεις προσώπων (42), δημιουργούμενου αντιστοίχου δικαιώματος των διοικουμένων για ίση μεταχειριστή τους (43). Εξαιρέσεις επιτρέπονται με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια για όλους τους υπαγόμενους στη ρύθμιση,

(37) Βλ. Δεληκωστόπουλος - Σινανιώτης. Μαθήματα Πολ. Δικονομίας, 1971 σ. 296.

(38) Επομένως προϋπόθεση είναι η υπόθεση να φθάσει να κριθεί ενώπιον του Αρείου Πάγου (39); Πρβλ. Ε Θεσ. 296)63 ΝοΒ 13 828 και σχόλια Κιάντου-Παμπούκη - ΑΠ 178)64 ΕΕΝ 31 528. ΑΠ 495)61 ΝοΒ 1962 206 για τις περιπτώσεις διαγραφής μέλους Συνεταιρισμού με απόφαση του Δ.Σ.

(40) Βλ. αρθρ. 21 παρ. 3 Κατ'ικού της ΠΑΣΕΓΕΣ.

(41) Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1427-80)81 ΝοΒ 31 361. Χ. Κεφαλά, Δικ. της προσωπικότητας των ΝΠΔΔ, 1982.

(42) ΑΠ Ολ. 690 1)83 Ε Εργ. Δ 43 105. ΑΠ Ολ. 654)84 Ελ. Δ 25 1174 κλπ.

(43) ΑΠ 776)82 ΝοΒ 31 662. ΑΠ Ολ. 53)83 ΤοΣ 10 86. Ελ. Συν. Ολ. 383)81 ΕΔΚΑ 26 315 κλπ.

χωρίς αδικαιολόγητες διακρίσεις (44) και ανισότητες αντίθετες στο κοινό περί δικαίου αίσθημα (45), και μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι οπωσδήποτε υπόκεινται στον έλεγχο των Δικαστηρίων (46). Πρόσφατα δε έχει προστεθεί από τη νομολογία ότι οι περιορισμοί στα ατομικά δικαιώματα πρέπει να έχουν άμεση σχέση με τον επιδιωκόμενο από τον νόμο σκοπό (47). Επιδιωκόμενος από τον νόμο σκοπός αλλά και δημόσιο συμφέρον είναι η ισχυροποίηση του Συνεταιριστικού Κινήματος, η οποία όμως είναι αμφίβολο, αν μη αρνητικό, ότι επέρχεται με τους περιορισμούς της διάταξης 63 παρ. 2 Ν. 1541 για αναγκαστική συγχώνευση των Ενώσεων, για τους λόγους που αποδείχτηκαν στο 1ο Μέρος της παρούσας έρευνας. Επομένως η εξαίρεση από την συγχώνευση μόνον μερικών Ενώσεων και όχι όλων, δεν στηρίζεται σε γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, εισάγει άνισες ρυθμίσεις, διατήρησης μερικών, συγχώνευσης άλλων, που δεν δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και δεν υπηρετούν τον σκοπό του νόμου. Είναι επομένως αντισυνταγματικές. Τα δικαστήρια, τα οποία σύμφωνα με το άρθρ. 87 παρ. 2 του Συντάγματος σε καμμία περίπτωση δεν υποχρεώνονται να συμμορφώνονται με διατάξεις αντίθετες με το Σύνταγμα, και με το άρθρ. 93 παρ. 4 υποχρεώνονται να μην εφαρμόζουν αντισυνταγματικούς νόμους (48), εξετάζουν αυτεπάγγελα την συνταγματικότητα των υπό κρίσιν διατάξεων νόμου και σε περίπτωση διαπίστωσης αντισυνταγματικής ανισότητας, όπως η εξεταζόμενη περίπτωση, εφαρμόζουν την ειδική ευμενή ρύθμιση και υπέρ εκείνων σε θάρος των οποίων έγινε η δυσμενής διάκριση, δηλ. εξαίρουν και τις άλλες Ενώσεις, που προσέφυγαν στα Δικαστήρια, χωρίς αυτό να συνιστά επέμβαση της δικαστικής εξουσίας στα έργα της νομοθετικής (49). Διαφορετικά η απλή διάγνωση αντισυνταγματικότητας του σχετικού νόμου θα είχε σαν συνέπεια τη διατήρηση της ανισότητας και θα άφηνε τη διαφορά ουσιαστικά αδικαστη (50).

β) Στο άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και συμμετοχή στην οικονομική ζωή της Χώρας. Το άρθρ. αυτό προστατεύει πλέον σαν πιο ειδικό την ελευθερία οικονομικής δραστηριότητας, που και πρώτα προστατευόταν από το άρθρο περί προσωπικής ελευθερίας (51). Σ' αυτήν περιλαμβάνεται και η ελευθερία ασκήσεως του εμπορίου (52) και η ιαότητα ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας (53), σε συνδυασμό δε με το άρθρο 22 παρ. 1 του Συντάγματος περί προστασίας του δικαιώματος εργασίας, και η ανεμπόδιστη επιλογή επαγγέλματος, αλλά και επιλογής των μέσων και του τρόπου

(44) ΑΠ 776)82 ΝοΒ 32 662. ΑΠ 1663) 81. Το ΣΗ 411. ΣτΕ 2831)80 Διοικ. Δ. 20 182 κλπ.

(45) ΕΑ 7623)81 Το Σ Η 236. ΕΑ 6673)81 Το Σ Η 247.

(46) ΑΠ Ολ. 53)83 Αρχ. Ν. 34 137. Ελ. Συν. 530)83 Αρχ. Ν 34 407 κλπ.

(47) ΣτΕ 818, 1310)83 Το Σ Θ 486 επ. ΣτΕ 2112)84 ΕΔΔΔ 28' 86.

(48) Βλ. Β.Σ. Κουρή, Συστήματα ελέγχου συνταγματικότητας, ΤοΣ σ. 508 επ.

(49) ΑΠ Ολ. 1411)84 ΕΕΝ 51 833. ΑΠ Ολ. 53)83 Το Σ 10, 86. Ελ. Συν. Ολ. 383)84 Αρχ. Ν. 35 803.

(50) ΑΠ 776)82 ΝοΒ 32 662. ΕΑ 2457)84 ΝοΒ 32 863. ΑΠ Ολ. 1411)84 ΕΕΝ 51 833. Ελ. Συν. Ολ. 383)84 ΕΑΚΑ 26 315.

(51) Π. Παράζης, το Σύνταγμα αρθρ. 1-50, 1982 σ. 141.

(52) ΣτΕ 2956)83 ΤοΣ 10 410. ΣτΕ Ολ. 294)84 Ελ. Δ. 25 519.

(53) ΑΠ Ολ. 580)83 ΝοΒ 32 63.

επαγγελματικής δραστηριότητας (54). Με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις περιορίζονται ανεπίτρεπτα έως και καταργούνται τα παραπάνω αυτά ατομικά δικαιώματα των Ενώσεων που επιθυμούν την αυτοτελή παρουσία τους στην οικονομική ζωή της χώρας. Περιορισμοί θέδαια επιτρέπονται, αλλά μόνο για λόγους δημόσιου ή κοινωνικού συμφέροντος (55), που όπως εκτέθηκε παραπάνω δεν υπάρχουν. Οπωσδήποτε οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν ποτέ να φθάσουν μέχρι του σημείου να θίξουν τον πυρήνα του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας (56), όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση των Ενώσεων.

γ) Στο άρθρ. 17 παρ. 2 του Συντάγματος, που προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, της οποίας στέργιση επιτρέπεται μόνο για πλήρως αποδεδειγμένη δημόσια ωφέλεια και αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, ανταποκρινόμενη στην αξία της απαλλοτριούμενης περιουσίας. Στην εξεταζόμενη περίπτωση η περιουσία που προσφέρει κάθε Ένωση στη νέα Ένωση που θα προκύψει από την αναγκαστική συγχώνευση, απαλλοτριούται χωρίς αποζημίωση, αφού προβλέπεται απλή αποτίμηση της περιουσίας της κάθε Ενώσεως (άρθρ. 42 παρ. 2) χωρίς καμιά παράπερα συνέπεια, και εξίσωση μόνο των συνεισφερομένων μερίδων (άρθρ. 42 παρ. 7), όχι όμως και των συνεισφερομένων περιουσιών, που θα αποτελέσουν περιουσία πλέον της νέας Ένωσης και όχι και των κατ' ιδίαν παλαιών Ενώσεων, οι οποίες δεν θα υπάρχουν πλέον. Θίγεται δηλ. το δικαίωμα ιδιοκτησίας των Ενώσεων, μιά και μόνον αυτές έχουν τέτοιο δικαίωμα, ενώ τα μέλη τους έχουν ενοχικό δικαίωμα στην περιουσία της Ενώσεως τους που δεν προστατεύεται από το Σύνταγμα (57). Περιορισμοί και εδώ είναι επιτρεπτοί δεν μπορεί όμως να φτάνουν μέχρι πλήρη κατάλυση του δικαιώματος (58), όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, ιδίως δε αν ληφθούν υπόψη οι πιθανότητες οριστικής απώλειας της περιουσίας λόγω χρεών των άλλων Ενώσεων, όπως προεκτέθηκε στο 1ο Μέρος.

Σχετικές και ενδεικτικές της προστασίας της ιδιοκτησίας από το Σύνταγμα είναι οι διατάξεις άρθρ. 106 παρ. 3—5 του Συντάγματος, που επιτρέπουν την αναγκαστική συμμετοχή δημόσιων φορέων (πόσο μάλλον αν πρόκειται για ιδιωτικούς φορείς, όπως οι μέλλουσες να προκύψουν νέες Ενώσεις) σε ιδιωτική επιχείρηση μόνον αν είναι μονοπωλιακού χαρακτήρα ή έχει ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου ή έχει σαν κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο (59) πάντοτε δε αφού προσδιορισθεί δικαστικά και καταβληθεί πλήρης αποζημίωση, παρεχομένου του δικαιώματος σε κάθε εταίρο να ζητήσει την εξαγορά της συμμετοχής του στην επιχείρηση (60).

(54) Εισήγηση Σ. Νικολάου στις ΣτΕ 818, 1133, 1138 1310)83 Το Σ Θ 486.

Βλ. και διεθνείς Συμβάσεις ν.δ. 2929)53 ν.δ. 4205)61, Ν. 1532)85 για την προστασία του δικτύου εργασιών.

(55) ΣτΕ 2956)83 Το Σ Θ 701. ΣτΕ 1502)84 ΕΔΔΔ 28 72.

(56) Βλ. άρθρ. 25 παρ. 2 Συντ. κατά το οποίο η αναγνώριση και προστασία των ατομικών δικών αποβλέπει στην πραγματοποίηση της κοινωνικής πρόόδου με ελευθερία και δικαιοσύνη. Βλ. Μ. Σταθόπουλος, Οικονομική ελευθερία κλπ. Το Σ 1981 525.

(57) ΑΠ 64)81 ΕΔΚΑ 26 364.

(58) ΑΠ 238)71 (Ολ.) ΕΕΝ 38 430. ΣτΕ 1502)84. ΕΔΔΔ 28 72. ΣτΕ 536)83 ΝοΒ 31 733.

(59) Διαφαίνεται εδώ ο κίνδυνος από την ισοτιμία οικονομικού και κοινωνικού σκοπού του Συνεταιρισμού άρθρου 1 παρ. 1 Ν. 1541)85.

(60) Βλ. Α. Τάχος, Ελλ. Διοικ. Διζ., 1985 σ. 390 επ.

δ) Στο άρθρ. 12 παρ. 5—6 του Συντάγματος περί αυτοδιοίκησης των πάσης φύσεως Συνεταιρισμών (61). Η απόφαση περί συγχωνεύσεως ή όχι, λόγω και της μεγάλης οικονομικής σημασίας της, ανήκει οπωσδήποτε στα θέματα αυτοδιοίκησης του Συνεταιρισμού (62). Οι Συνεταιρισμοί, κατά την παρ. 5 του άρθρ. 12 του Συντάγματος, αυτοδιοικούνται, αλλά κατά τους όρους του νόμου, η νομοθετική όμως αυτή ρύθμιση, όπως γίνεται πάγια δεκτό στη θεωρία, αποδίδει κατ' αρχή «στην περαιτέρω εξασφάλιση της κοινωνικής λειτουργίας τους, σύμφωνα με το συσσιαστικό περιεχόμενο, που έχει αποδοθεί σ' αυτά από το ίδιο το Σύνταγμα, παρά στον περιορισμό τους». Αποδίδει στη ρύθμιση του ατομικού αυτού δικαιώματος, δίνοντάς του μία νομική διατύπωση και εντάσσοντάς το στην τάξη του θετικού δικαίου, με σκοπό την εξασφάλιση της απόλαυσης του από τα άτομα και τις ομάδες (63). Οπωσδήποτε οι περιορισμοί αυτού, όπως και κάθε ατομικού δικαιώματος δεν μπορούν να φθάσουν μέχρι του σημείου να θίξουν τον πυρήνα του δικαιώματος της αυτοδιοίκησης των Συνεταιρισμών, της οποίας πρωταρχική εκδήλωση αποτελεί η απόφαση για συνέχιση ή όχι αυτοτελούς υπάρξεως, και διαθέσεως της περιουσίας του Συνεταιρισμού.

Δεν μπορεί δε να θεωρηθεί ότι η διάταξη 63 παρ. 2 στηρίζεται στην παρ. 6 του άρθρ. 12 του Συντάγματος περί αναγκαστικών Συνεταιρισμών, πρώτα γιατί σαφώς ο νόμος στην προκειμένη περίπτωση αναφέρεται ρητά σε Ενώσεις ελευθέρων Συνεταιρισμών, των δε αναγκαστικών τις διατηρεί ούτως ή άλλως (73 παρ. 1 Ν. 1541), δεύτερον δε η αναγκαστική αυτή συγχώνευση δεν συμφωνεί ούτε με τους όρους της παρ. 6 για τους αναγκ. Συνεταιρισμούς, διότι ούτε λόγος κοινής ωφελείας ή δημοσίου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης πλουτοπαραγωγικών πηγών υπάρχει, όπως προαναφέρθηκε, ούτε η ίση μεταχείριση των συμμετεχόντων εξασφαλίζεται, και αυτό ως προς το θέμα της μη εξισώσεως των συνεισφερομένων περιουσιων προς τη νέα Ένωση. Ακόμη με το άρθρ. 12 παρ. 6 του Συντάγματος συνάγεται με επιχείρημα εξ αντιδιαστολής (64) ότι δεν επιθυμεί ο συνταγματικός Νομοθέτης την σύσταση άλλων αναγκαστικών Συνεταιρισμών πλην αυτών της παρ. 6.

ε) Στο άρθρ. 28 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι οι γενικά παραδεδομένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου υπερισχύουν πάσης αντιθέτου διατάξεως νόμου. Είναι πλέον καιρός να απασχολήσει τη θεωρία και νομολογία η παρακάτω εκφραζόμενη για πρώτη φορά άποψη ότι οι Συνεταιριστικές Αρχές, οι οποίες είναι γενικά παραδεκτές από το συνταγματικό δίκαιο της συντριπτικής πλειοψηφίας των Κρατών (65), σε σημείο ώστε να γίνεται λόγος για διεθνές Συνεταιριστικό

(61) Δεν αντιτίθεται στις προηγούμενες παραγράφους του ίδιου άρθρου, που αφορούν ενώσεις και σωματεία μη κερδοσκοπικού - οικονομικού σκοπού: 6λ. Πρακτικά Βουλής συνεδρίαση της Β' Υποεπιτροπής 22.1.75 σελ. 324, 329, και συνεδρίαση Βουλής 24.4.75 σ. 440. Βλ. Κλήμη, Οι Συνεταιρισμοί και τα Ελλ. Συντάγματα, Θέματα 1975 σ. 2138 επ.

(62) Βλ. Πρακτικά Βουλής, Συνεδρ. 24.4.1975 σελ. 455 επ.

(63) Γ. Βλάχος, Η «επιφύλαξη του Νόμου και τα θεμελιώδη δικαιώματα», ΕΔΔΑ, 1982 σ. 297-8.

(64) Σημαντήρας, Γεν. Αρχαί Αστ. Δικ., 1973 σ. 110.

(65) Η μόνη ξένη νομοθεσία που θέτει κάποιους περιορισμούς δεν είναι τόσο απόλυτη όσο η ελληνική (63 παρ. Ν 1541), 6λ. 60 παρ. 3 Ιαπων. Ν. 132)47, όπου παρέχεται η δυνατότητα στη Διοίκηση άρνησης εγκρίσεως νέας Ενώσεως μόνο αν έχει όμοιο αντικείμενο με αυτό Κεντρ. Ένωσης και υπάρχει πιθανότητα βλάβης της ανάπτυξης της Κεντρ. Ένωσης.

Δίκαιο (66), και οι οποίες Συνεταιριστικές Αρχές βασίζονται στις παγκόσμια παραδεκτές αρχές της Ελευθερίας, Ισότητας, Δικαιοσύνης και Αλληλεγγύης, αποτελούν «γενικά παραδεδεγμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου», δηλ. αξιώματα που αντανακλούν βαθειά ριζωμένες πολιτιστικές ή δικαιοτικές πεποιθήσεις και που ανάγονται σε μία λογική και ιεραρχική τάξη υπερτέρα των κοινών κανόνων, όπως ουσιαστικό στοιχείο οποιουδήποτε συστήματος διεθνούς δικαίου (67). Η διάταξη δε αυτή του άρθρ. 63 παρ. 2 ν. 1541 αντιβαίνει οπωσδήποτε στην συνεταιριστική αρχή της Ελευθερίας, που περιλαμβάνει την εθελοντική σύσταση, άρα και συγχώνευση των Συνεταιρισμών. Η συνεταιριστική αρχή της ελευθερίας έχει ήδη αναγνωρισθεί από την Νομολογία μας (68). Επιμένως αυτή, σαν γενικά παραδεδεγμένους κανόνες του διεθνούς Δικαίου υπερισχύει της αντίθετου διατάξεως 63 παρ. 2 Ν. 1541, η οποία και κρίνεται και γι' αυτό το λόγο αντισυνταγματική.

2. Παράβαση του Νόμου.

Η προσβαλλόμενη απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ, ακόμη και στην περίπτωση που κριθεί η διάταξη 63 παρ. 2 Ν. 1541 σαν συνταγματική, έχει ληφθεί κατά παράβαση αυτής της ίδιας της διατάξεως 63 παρ. 2. Η διάταξη αυτή αναθέτει στην ΠΑΣΕΓΕΣ την δυνατότητα διατήρησης κατά την κρίση της μιας ακόμη Ένωσης σε κάθε Νομό. Δεν διατυπώνει βέβαια ιδιαίτερα κριτήρια, ούτε τους ειδικότερους λόγους, που πρέπει να πρυτανεύσουν για την διατήρηση της δεύτερης Ένωσης. Σ' αυτό το νομοθετικό κενό, τον λόγο έχει η κατ' αναλογία νόμου ερμηνεία (69), δηλ. η υιοθέτηση για την ομοιότητα της περίπτωσης των κριτηρίων της παρ. 1 του ίδιου άρθρου, για την διατήρηση των πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών. Ακόμη δε επιστρατεύεται η λογική ή συστηματική ερμηνεία (70), που για την ανεύρεση της πραγματικής βούλησης του νομοθέτη καταφεύγει στα αναφερόμενα σχετικά με το θέμα στην Εισηγητική Έκθεση του Νόμου, όπου επισημαίνεται η επιθυμία του Νομοθέτη για αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων, που οφείλονται είτε στη μεγάλη έκταση του νομού, είτε στην οικονομική ευρωστία της μιάς ή αδυναμία της άλλης από τις υπάρχουσες Ενώσεις, είτε σε άλλα αντικειμενικά κριτήρια, με την διατήρηση και δεύτερης Ένωσης στον Νομό. Την κατ' αυτό τον τρόπο έννοια της διατάξεως 63 παρ. 2 παρέδωκε η προσβαλλόμενη απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ εφ' όσον δεν αντιμετώπισε καμμία ιδιαιτερότητα των άλλων Ενώσεων, πλην αυτών της Νάξου και Λήμνου. Οι ιδιαιτερότητες δε αυτές, είχαν ατράνταχτα αποδειχτεί από το πλήθος των στοιχείων που έγκαιρα είχαν προσκομίσει οι Ενώσεις και τα οποία, όπως αποδεικνύεται από την τηλεγραφική διατύπωση της απόφασης δεν λήφθηκαν υπόψη.

3. Παράβαση του Καταστατικού της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Η προσβαλλόμενη απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ σχηματίστηκε κατά παράβαση και του Καταστατικού της και συγκεκριμένα:

α) Των άρθρ. 12 παρ. 1, που ορίζει ότι η Γ.Σ. είναι το ανώτατο όρ-

(66) CEA, ETUDE COMPARATIVE κλπ. σ. 97 επ. MUNKNER, COOPERATIVE PRINCIPLES AND COOPERATIVE LAW, 1981 σ. 4. PAULICK, DAS RECHT DER EINGETRAGENEN GENOSSENSCHAFT σ. 32. ROZIER LES COOPERATIVES AGRICOLES σ. 672 επ.

(67) Κρατερός Ιωάννου, Η εφαρμογή των γενικά παραδεδεγμένων Κανόνων διεθν. δικαίου κλπ. Αρμ. 29 σ. 311-312.

(68) Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ ΟΛ. 2903/83 Το Σ 1983 σ. 198 επ.

(69) Σημαντήρας ε.α. σ. 108.

(70) Σημαντήρας ε.α. σ. 103 επ.

γανο της ΠΑΣΕΓΕΣ, άρθρ. 14 παρ. 1, που ορίζει αρμοδιότητα της Γ.Σ. να αποφασίζει σε όλα τα θέματα, που υποβάλλονται σ' αυτήν από το Δ.Σ. και αφορούν αυτήν ή τα μέλη της, άρθρ. 14 παρ. 2η, που ορίζει αρμοδιότητα της Γ.Σ. για τον καθορισμό της γενικής γεωργικής και συνεταιριστικής πολιτικής της ΠΑΣΕΓΕΣ και άρθρ. 22 παρ. 1, 20, που ορίζει το Δ.Σ. αρμόδιο μόνο σε θέματα λειτουργίας και σκοπών της ΠΑΣΕΓΕΣ. Από το συνδυασμό των άρθρων αυτών προκύπτει, ότι για ένα τόσο σοβαρό και γενικό θέμα, αρμόδια ν' αποφασίσει, εφ' όσον ο Νόμος σιωπά, ήταν η Γ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ και όχι το Δ.Σ. της. Επομένως η σχετική απόφαση πάρθηκε από αναρμόδιο κατά το Καταστατικό της ΠΑΣΕΓΕΣ όργανο και είναι και για τον λόγο αυτόν ακυρωτέα.

β) Του άρθρ. 2 παρ. 2β, κατά το οποίο ένας των ειδικότερων σκοπών της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι η πιστή ερμηνεία και διάδοση των αρχών του συνεργατισμού και η επιδίωξη τήρησής τους. Όμως η απόφαση αυτή ήταν αντίθετη με την συνεταιριστική Αρχή της Ελευθερίας, της εθελοντικής σύστασης και συγχώνευσης των Συνεταιρισμών, ενώ θα ήταν δυνατή και κατά τον Νόμο η λήψη απόφασης διατήρησης σε κάθε Νομό και δευτέρας Ενώσεως, από αυτές που υπέβαλαν σχετική αίτηση. Επομένως είναι και για το λόγο αυτό ακυρωτέα.

ΑΣ σημειωθεί ότι ανάλογες υποχρεώσεις συμπεριφοράς σύμφωνα με τις Συνεταιριστικές Αρχές έχει αναλάβει η ΠΑΣΕΓΕΣ με βάση τα άρθρ. 3 και 8 του Καταστατικού της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (71). Ιδιαίτερα δε το άρθρο 8 παρ. 1 αναφέρεται στην εθελοντική συμμετοχή στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις, το δε άρθρ. 11 προφυλάσσει την τήρηση των Συνεταιριστικών Αρχών με διαγραφή των αντιτιθεμένων μελών της Δ.Σ.Ε.

4. Παράβαση των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου.

Οι παρακάτω αρχές του Διοικητικού Δικαίου αναλύονται σύντομα, γιατί έχουν γίνει καθολικά αποδεκτές από τη θεωρία και Νομολογία, και αποτελούν αντικείμενο όλων των εγχειριδίων Διοικητικού Δικαίου, υπάρχουν δε πλήθος σχετικές αποφάσεις σε κάθε νομολογικό περιοδικό (72).

α) Έλλειψη αιτιολογίας: Κάθε απόφαση διοικητικού οργάνου πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και ακριβής, να στηρίζεται σε στοιχεία του φακέλλου (της υπόθεσης) και να μην κλονίζεται από αυτά. Η αιτιολογία πρέπει να είναι ειδική για κάθε περίπτωση ξεχωριστά, να εξαστημικεύεται, είναι δε απαραίτητη και όταν ο νόμος δεν την απαιτεί, εφ' όσον πρόκειται για περιπτώσεις, όπου η διοίκηση έχει διακριτική ευχέρεια αποδοχής ή μη του αιτήματος των δικαιουμένων (73). Στην προκειμένη περίπτωση, ούτε τα Πρακτικά της Συνεδρίασης έχουν κοινοποιηθεί, τουλάχιστον στις περισσότερες Ενώσεις, ούτε πιθανολογείται να υπάρχει σ' αυτά αιτιολογία που να ανατρέπαι τα ατράνταχτα στοιχεία που παράθεσαν οι Ενώσεις σχετικά με το μέγεθος των εγκαταστάσεών τους, του κύκλου εργασιών τους, τη δραστηριότητές τους, τις ιδιαιτερότητές τους, τη γενικότερη προσφορά τους στα μέλη τους, το υπαλληλικό προσωπικό τους και λοιπά στοιχεία που απαιτούσε η Εισηγητική Έκθεση και η ανάλογα εφαρμοζόμενη παρ. 1 του ίδιου

(71) Βλ. RULES OF THE ICA, 1980. ICA, REFORMULATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES, 1964.

(72) Για το λόγο αυτό παραπομπές θα γίνονται μόνον όπου παρουσιάζεται με ιδιαίτερότητα. Βλ. Σπηλιωτόπουλος ε.α. σ. 74.

(73) Σπηλιωτόπουλος, ε.α. σ. 162 επ. Κόρσος, ε.α. σ. 95 επ.

άρθρου, τα οποία στοιχεία οπωσδήποτε ανατρέπουν την ομοιόμορφη για όλες τις Ενώσεις αιτιολογία απόρριψης των αιτήσεών τους, διότι τάχα έχουν «υψηλό κόστος παραγωγής, αυξημένα έξοδα διαχείρισης, χαμηλή απασχόληση και απόδοση του κεφαλαίου, ανύπαρκτη έως ασήμαντη εμπορική δραστηριότητα και απόσταση από τον αγρότη», διατύπωση που αποτελεί κατά λέξη επανάληψη ενός εδαφίου της Εισηγητικής Έκθεσης του νόμου! Η αιτιολογία επομένως της απόφασης της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι μη πλήρης και μη εξειδικευμένη.

β) Παραβίαση της αρχής της ισότητας (74) υπέρβαση των άκρων ορίων διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης, επομένως κακή χρήση της εξουσίας της και ενδεχόμενα και κατάχρηση αυτής. Η αρχή της ισότητας απαιτεί την όμοια ρύθμιση ομοίων περιπτώσεων, την ειδική δε αιτιολόγηση της συχνών διαφορετικής ρύθμισης. Στην προκειμένη περίπτωση δύο Ενώσεις της Νάξου και Λήμνου είχαν διαφορετική ρύθμιση απ' ότι άλλες Ενώσεις και όπως προκύπτει από τα στοιχεία, που έγκαιρα προσκομίσθηκαν στην ΠΑΣΕΓΕΣ, δεν υπήρχε κανένας ειδικότερος λόγος, που να συνηγορεί υπέρ της εξαίρεσης μόνον δυο Ενώσεων και όχι και των υπολοίπων, διατήρησης, δηλ. τουλάχιστον δύο κατά Νομό. Το δικαστήριο δεν μπορεί θέβαινα να επιβαίνει στην ουσιαστική εκτίμηση της Διοίκησης, που είναι ανέλεγκτη, εκτός όμως αν προβάλλεται πλάνη ως προς τα πραγματικά περιστατικά, και τα στοιχεία του φακέλλου έρχονται σε καταφανή αντίθεση με την αιτιολογία της απόφασης (75), όπως στην προκειμένη περίπτωση. Είναι ουσιώδης πλάνη η μη εξέταση των στοιχείων του φακέλλου (76). Επομένως η ΠΑΣΕΓΕΣ παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχείρισης, τα άκρα όρια της διακριτικής ευχέρειας (77), που είχε από το Νόμο και έκανε επομένως κακή χρήση της απονεμηθείσας σ' αυτήν εξουσίας. Ενδεχόμενα δε μπορεί να προκύπτει και κατάχρηση εξουσίας, δηλ. επιδίωξη σκοπού διαφορετικού από αυτόν που θέλει ο Νόμος (77) από το γεγονός ότι η εξαίρεση των δυο αυτών Ενώσεων, η οποία είναι θέβαινα δικαιολογημένη, αλλ' όχι σαν ιδιαίτερη και μοναδική, συμπίπτει με επιθυμία — παρατήρηση βουλευτού της Συμπολίτευσης κατά τη συζήτηση του Νόμου στη Βουλή (78).

γ) Παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας: Κατ' αυτήν τα μέλη των συλλογικών διοικητικών οργάνων πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις αμερόληπτης κρίσης και επομένως να απέχουν των συνεδριάσεων, όπου κρίνονται υποθέσεις για την έκδοση των οποίων έχουν συγκεκριμένο συμφέρον, (79) διαφορετικά δημιουργείται τεκμήριο επηρεασμού τους, που κλονίζει την πεποίθηση του δικαιουμένου για το αδιάδλητο της κρίσης του οργάνου (79, 80), προκύπτει δε κακή σύνθεση επαγόμενης ακυρότητα της πράξης (80), έστω και αν δεν προβλέπεται σχετική νομοθετική ρύθμιση για κωλύματα και ασυμβίβαστα (79). Επειδή δε στην σύνθεση του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ, υποθετικά τουλάχιστον, μπορεί να έλαβαν μέρος στην λήψη της απόφασης αντιπρόσωποι Ενώσεων, που είχαν συμφέρον λόγω της οικονομικής τους αδυναμίας να συγχωνευθούν με εύρωστες Ενώσεις, να ήσαν δε τόσο σε αριθμό, ώστε επηρέασαν τη λήψη της απόφασης, προκύπτει κακή

(74) Κόρρος, Εισηγήσεις Διοικ. Δικαίου σ. 86 επ.

(75) ΣτΕ 4345/83, 2742/73, 1020/72.

(76) ΣτΕ 2062/1974.

(77) Στασινόπουλος ε.α. 344 επ.

(78) Βλ. Πρακτικά Βουλής συνεδρίαση 14.3.85 σελ. 5368-9.

(79) Σπηλιωτόπουλος ε.α. σ. 131 επ. Βλ. επιφυλάξεις Στασινόπουλος ε.α. σ. 206.

σύνθεση του Δ.Σ. και ακυρότητα της πράξης. Η λήψη απόφασης θα ήταν νόμιμη και δυνατή με την αποχώρηση του εξαιρετέου μέλους κατά την λήψη κάθε ειδικότερης απόφασης για κάθε Ένωση.

δ) **Παράδειση της αρχής της ακροάσεως:** Η αρχή αυτή αποτελεί ήδη (81) περιεχόμενο του άρ. 20 παρ. 2 του Συντάγματος, κατά το οποίο, το δικαίωμα της προηγούμενης ακροάσεως του ενδιαφερομένου ισχύει για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο σε βάρος των δικαιωμάτων ή των συμφερόντων του. Επομένως η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ, εάν πάρθηκε χωρίς προηγούμενη ακρόαση όλων των ενδιαφερομένων, είναι άκυρη σαν αντισυνταγματική, και γι' αυτόν τον λόγο.

III) Λόγοι ακυρώσεως σε περίπτωση προσφυγής στα πολιτικά Δικαστήρια και αρμοδιότητές τους.

1) Ωρισμένοι από τους προαναφερθέντες λόγους.

Από τους παραπάνω αναλυθέντες λόγους, νόμιμα μπορούν να προβληθούν και στα πολιτικά Δικαστήρια, οι λόγοι περί αντισυνταγματικότητας της διάταξης άρθρ. 63 παρ. 2 Ν. 1541) 85, παράβασης του Νόμου και του Καταστατικού και της αρχής της ακροάσεως, που στηρίζεται σε συνταγματική διάταξη, βάσιμα δε μπορεί κατ' αναλογία νόμου να εφαρμοσθεί και στις μη διοικητικές ενέργειες. Οι υπόλοιποι παραπάνω προβληθέντες λόγοι, ιδιαίτερα δε της παραβίασης της ισότητας (82), της αμεροληψίας και αιτιολόγησής, μπορούν να προβληθούν και στα πολιτικά δικαστήρια κατ' αναλογία δικαίου (83).

Ειδικότεροι λόγοι για τα πολιτικά δικαστήρια είναι και οι ακόλουθοι:

2) Ακυρότητα απόφασης λόγω πλάνης των μελών του Δ.Σ. (140-142 Α.Κ.)

Τα μέλη του Δ.Σ. μπορεί να πλανήθηκαν κατά το σχηματισμό της βουλήσεώς τους, ιδίως δε αν δεν εξέτασαν τα στοιχεία του φακέλλου. Αγωγή ειδικά γι' αυτό τον λόγο μπορεί να ασκηθεί μόνο από τα μέλη του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ, κατ' ανάλογο εφαρμογή της διατάξεως άρθρ. 140 Α.Κ. για ακύρωση δι' ξιών λόγω πλάνης, ἐφ' ὅσον η απόφαση συλλογικού ὄργανου και οι κατ' ἴδιαν ψήφοι θεωρούνται ιδιόρρυθμες δικαιωπραξίες (84).

3) Ακυρότητα λόγω αντίθεσης με τα χρηστά ἤθη (178, ΑΚ)

Ἐάν κριθεῖ ὅτι ἡ προσβαλλόμενη ἀπόφαση, ὡς ἰδιόρρυθμη δικαιοπραξία, εἶναι ἀντίθετη με τὰ χρηστὰ ἤθη, ἰδίως λόγω τῆς ἰσοπεδωτικῆς καὶ χωρὶς ἰσάλτερῆς ἀξιολόγησης καὶ μελέτῃ ἀπόρριψῆς ὅλων τῶν αἰτήσεων ἐξαίρεσης, κηρύσσεται ἀκυρή.

4) Ακυρότητα λόγω κατάχρησης δικαιώματος (281 ΑΚ σε συνδ. με 174 ΑΚ) (85)

Ἡ λησθείσα ἀπόφαση συνιστᾷ ὀπισθοδρομικὴν κατάχρηση τῶν σχετικῶν δικαιώματός τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ γιὰτὶ ὑπέρβηκε τὰ ὅρια τῆς καλῆς πίστης καὶ τῶν χρηστών

(80) Κόρσος, ε.α. σ. 88 επ.

(81) Κόρσος, ε.α. σ. 101 επ.

(82) Π. Θεράπος, Το άρθρο 281 Α.Κ. 1951: απορρέει από το άρθρ. 281 Α.Κ. και την αρχή της Καλής πίστης.

(83) Φ. Βεγλερός, Το δημόσιον δίκαιον και τα τακτικά δικαστήρια ΕΕΝ 22 689 επ. Σημειώσεις, ε.α. σελ. 109.

(84) Κρητικός, Άκυροι αποφάσεις Γ.Σ. Σωματείου σ. 59, 61

(85) Π. Θεράπος ε.α. Κουράκης, Κατάχρησης δικ(ας), 1978, σ. 76, 77, 87, 94, 95.

τηθών, για τους λόγους που αμέσως παραπάνω αναφέρθηκαν, ακόμη δε και τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του δικαιώματος της κρίσης των αιτήσεων εξαίρεσης, που κατά την Εισιρηγτική Έκθεση ήταν η διατήρηση των αξιόλογων και ανταποκρινόμενων σε ιδιαιτερότητες της περιοχής τους Ενώσεων.

Β'. Στάδιο νομικής άμυνας.

Εάν είτε δεν ευσταθήσουν όλοι οι παραπάνω λόγοι, είτε αυτοί δεν προβλήθηκαν και απορριφθούν οι σχετικές αγωγές και αιτήσεις ακυρώσεως, η δε αρμόδια Διεύθυνση Γεωργίας με αίτησή της ζητήσει την διάλυση όσων Ενώσεων δεν συγχωνεύθηκαν κατά τις επιταγές του άρθρ. 63 παρ. 2 Ν. 1541, μπορούν να προβληθούν και τότε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου όλοι οι παραπάνω εκτεθέντες λόγοι αντισυνταγματικότητας με παρόμοιο για το άρθρ. 63 παρ. 8 Ν. 1541 σκεπτικό.

Ακόμη, εάν η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ κριθεί διοικητική πράξη, μπορεί σ' αυτή τη διαδικασία να ελεγχθεί παραμυτιπτόντως το κύρος και η νομιμότητα της δηλ. η τυχόν υπέρβαση εξουσίας, έλλειψη αιτιολογίας, παράβαση νόμου και αντισυνταγματικότητα (85α).

Αποζημίωση Ενώσεων από την ΠΑΣΕΓΕΣ.

Βεβαιωμένη προσφυγή της αρμόδιας Διεύθυνσης Γεωργίας στο Μονομελές Πρωτοδικείο αμέσως μετά την πάροδο του 17μήνου συμμόρφωσης (63 παρ. 2 Ν. 1541) χωρίς προηγούμενη έκδοση αμετάκλητης απόφασης στις αγωγές των Ενώσεων, μπορεί σε περίπτωση διάλυσης των Ενώσεων, και μετέπειτα δικαίωση των αγωγών τους να γεννήσει δικαίωμα αποζημίωσης των Ενώσεων από την ΠΑΣΕΓΕΣ για παράνομη και υπαίτια βλάβη (914 ΑΚ) (86). Λιγότερες πιθανότητες έχει μιά σχετική αξίωση των Ενώσεων εάν προδούν σε αναγκαστική συγχώνευση πριν την έκδοση της δίκης επί των αγωγών τους και την υποβολή αίτησης από τη Δ)υση Γεωργίας στο Μονομελές Πρωτοδικείο για διάλυσή τους.

Προσπάθειες για τροποποίηση της 63 § 2 Ν. 1541)85.

Οπωσδήποτε εκτός από τον παραπάνω νομικό αγώνα οι Ενώσεις έχουν να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τροποποίηση της διάταξης 63 παρ. 2 Ν. 1541, και συγκεκριμένα για καθιέρωση δυνατότητας παραμονής μέσα στον Νόμο (και την περιφέρεια Συνεταιρισμών), όποιος Ένωσης (ή Συνεταιρισμού) ανταποκρίνεται στα αντικειμενικά κριτήρια, που αναλύθηκαν στο 1ο Μέρος.

(85α) Π. Τζιφρας, Δικαιοδοσία Πολιτικών Δικαστηρίων κλπ. Δ)νη 1977 σ. 339 επ.

(86) Βλ. ΕΑ 9428)81 ΝοΒ 1982 873 για αξίωση αποζημίωσης λόγω εφαρμογής του αντισυνταγματικού νόμου από όργανα της Διοικήσεως.

ΘΕΣΕΙΣ - ΑΠΟΨΕΙΣ

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός σαν θεσμός είναι διεθνικά αναγνωρισμένο ότι αποτελεί δημιουργία των λαϊκών τάξεων και αποβλέπει στην αυτοπροστασία και βελτίωση της θέσης των μελών του με την ελεύθερη και ισότιμη συνεργασία, αυτεθύνη και αυτοδιοίκησή του. Δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά μέσο για οικονομική, κοινωνική και μορφωτική ανάπτυξη των μελών του, με γενικότερες ωφέλιμες επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο. Ανήκει στο χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας συλλογικής μορφής απέναντι της ατομικής επιχείρησης. Διατηρεί την ατομική πρωτοβουλία των μελών του συντονισμένη σε συλλογική δραστηριότητα. Χαρακτηριστικό του η έλλειψη κερδοσκοπίας και η επιδίωξη δίκαιης αμοιβής του παραγωγού και αυτοπροστασίας του καταναλωτή.

Στις αναπτυγμένες χώρες οι γενικές συνεταιριστικές κατευθύνσεις και επιδιώξεις χαραρίζονται με ενιαία βασική νομοθεσία ή συνεταιριστικούς κανόνες. Στην Ελλάδα μεταπολεμικά με νομοθετι-

κές διατάξεις ή πολιτικές διακηρύξεις δημιουργείται σύγχυση εννοιών και αποπροσανατολισμός. Γίνεται λόγος για ένταξη του Συνεταιρισμού στον κρατικό ή κοινωνικοποιημένο τομέα με χαρακτηρισμό τους ως κοινωφελούς οργανισμού. Διαφοροποιείται νομοθετικά ο ορισμός του σε κάθε κατηγορία, διαχωρίζεται σε κερδοσκοπικό και μη, παρέχεται η συνεταιριστική επωνυμία σε κρατικές ή ημικρατικές επιχειρήσεις, επειδή στηρίζονται σε συνεργασία, που έχουν κερδοσκοπικό ή κοινωφελή χαρακτήρα. Καθιερώνεται δυνατότητα και του κράτους ακόμα να γίνει μέλος Συνεταιρισμού, φορολογία (ανύπαρκτου) μερίσματος του Συνεταιρισμού στα μέλη του κλπ. κλπ., ενώ με νομοθετικές πράξεις επιχειρείται η ρύθμιση θεμάτων εσωτερικής λειτουργίας.

Είναι καιρός να υπάρξει και στη χώρα μας οριοθέτηση του Συνεταιρισμού και προστασία της συνεταιριστικής επωνυμίας. Ανάγκη να κατανοηθεί, ότι κάθε μορφή συνεργασίας δεν αποτελεί «Συνεταιρισμό».

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Σ' όλες τις χώρες αναπτύσσεται στον ιδιωτικό τομέα ανεμπόδιστα η λειτουργία των Συνεταιρισμών συναγωνιστικά προς την ατομική επιχείρηση χωρίς να δημιουργούνται ιδιαίτερα προβλήματα. Στη χώρα μας, αντίθετα, κάθε συνεταιριστική δραστηριότητα δέχεται ενορχηστρωμένες επιθέσεις από εκείνους που έχουν αντίθετα συμφέροντα.

Έτσι διατυπώνονται και θλέπουν το φως της δημοσιότητας αστήρικτες αιτιάσεις για προνομιακή μεταχείριση των Συνεταιρισμών του αγροτικού τομέα που επαναλαμβάνονται τελευταία. Το θέμα πρέπει να ερευνάται με το πρίσμα της γενικότερης πιστοδότησης του τελευταίου. Είναι γνωστό ότι η χρηματοδότηση της γεωργίας, που αποτελεί το κύριο στήριγμα της οικονομίας μας, δεν καλύπτει σύ-

τε το ένα τέταρτο της συνολικής χρηματοδότησης, ενώ του εμποροεπαγγελματικού τομέα υπερβαίνει το μισό του συνόλου. Τα μειωμένα επιτόκια ενισχύσεων της γεωργίας δεν αποτελούν κάτι το ξεχωριστό στη χώρα μας, υπόψη της μονόχρονης πραγματοποίησης αγροτικού εισοδήματος. Οι χρηματοδοτήσεις των Γεωργικών Συνεταιρισμών, που γίνονται υπό το φως της δημοσιότητας είναι ποσοτικά αισθητά κατώτερες από τις αντίστοιχες του εμποροεπαγγελματικού τομέα. Το επιτόκιο πιστώσεων των συνεταιριστικών βιομηχανικών φυσικό είναι να τελεί σε συνάρτηση προς τον τρόπο χρηματοδότησης της γεωργίας και να διαφοροποιείται από το αντίστοιχο των ιδιωτικών κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, οι οποίες καρπώνονται ένα μέρος της τε-

λικής αξίας των προϊόντων, ενώ ο Συνεταιρισμός την αποδίδει ολόκληρη στον παραγωγό μη πραγματοποιώντας κέρδη.

Όσοι προσπαθούν να σταθούν αντίθετοι στην ευεργετική για το σύνολο συνεταιριστική δραστηριότητα ματαιοπονούν. Η τελευταία ανάμιξη των Εμποροβιομηχανικών Επιμελητηρίων, που μέλη τους αποτελούν και Συνεταιρισμοί, με έντεχνη ταύτιση των τελευταίων με τις δη-

μόσιες επιχειρήσεις, στην πολεμική που ασκείται κατά των Γεωργικών Συνεταιρισμών τα εκθέτει, γιατί θρίσκεται έξω από την αποστολή τους που είναι αναπτυξιακή και όχι επαγγελματική, η οποία ανάγεται σε σωματειακές οργανώσεις. Και μάλιστα να προβάλλουν ότι «οι Συνεταιρισμοί δεν έχουν το δικαίωμα να ανταγωνίζονται τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό».

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Είναι γνωστό, ότι από τις αρχικές προσπάθειες για την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας, υποστηρίχθηκε η εδραίωση της λειτουργίας της όχι σε μια στενή πιστωτική δραστηριότητα, αλλά παράλληλα και στην τεχνική και οργανωτική βοήθεια προς τον αγροτικό κόσμο και τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις του. Αποτελεί επίσης κοινή αναγνώριση, ότι τα μέχρι σήμερα επιτεύγματα της οφείλονται στην τρίπτυχη σύνθεση του προσωπικού της: οικονομικού, τεχνικού, συνεταιριστικού.

Ανεξάρτητα με τη νομοθετική μεταβολή που της αποστέρει την αρμοδιότητα εποπτείας και ελέγχου στις Γεωργικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις — που αποτελεί ξεχωριστό θέμα — θεωρούμε, με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα, ότι η Τράπεζα πρέπει να μελετήσει με την επιβαλλόμενη προσοχή και εκτίμηση τη διατήρηση Συνεταιριστικής Υπηρεσίας με ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό προωθώντας ακόμη και την επιμόρφωση στελεχών της σε ειδικευμένα κέντρα του εξωτερικού.

Στην άποψη αυτή συνηγορούν από πλευράς της Τράπεζας η έκταση των συ-

λλαγών της σε ποσοστό 75-80%) ο με τις Γ.Σ.Ο. και τα μέλη τους και η μέχρι σήμερα κάλυψη του περισσώτερου χρόνου απασχόλησης του ειδικού προσωπικού της στα λειτουργικά της θέματα και από πλευράς Γ.Σ.Ο. για να έχουν σωστή προοπτέαση στην Τράπεζα και άμεση αντίληψή της του τρόπου λειτουργίας τους, καθώς και των προβλημάτων τους. Γι αυτό οι τελευταίες πρέπει να προσδίδουν με ενδιαφέρον στη διατήρηση της ειδικής Υπηρεσίας.

Το αποτέλεσμα θα είναι σωστή ενημέρωση και αντίληψη της Τράπεζας στην άσκηση του χρηματοδοτικού της έργου και γενικότερα της αγροτικής πολιτικής της ως κοινωφελούς ιδρύματος και διατήρηση του στενού συνδέσμου και ισότιμης συνεργασίας με τις Γ.Σ.Ο.

Σε περίοδο γενικότερης προσπάθειας για τη διεύρυνση του ρόλου του συνεταιριστικού τομέα στην αγροτική οικονομία και ενεργότερης συμμετοχής των Γ.Σ.Ο. στη λειτουργία της θ' αποτελούσε ανακολουθία η κατάργηση της συνεταιριστικής Υπηρεσίας και του κλάδου ειδικευμένου προσωπικού της στην Τράπεζα.

ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 1541)85

Φαίνεται ότι ορισμένες από τις διαδικασίες που προβλέπει ο νόμος 1541) 1985 σχετικά με την προσαρμογή των καταστατικών έχουν παρανοηθεί. Αναφέρονται περιπτώσεις, κατά τις οποίες μετά την απόφαση της γενικής συνέλευσης του συνεταιρισμού για την προσαρμο-

γή του καταστατικού, ζητούνται οι υπογραφές μελών, ενώ αυτό δεν είναι αναγκαίο, εφόσον δεν πρόκειται για ίδρυση νέου συνεταιρισμού. Ορισμένοι μάλιστα φέρονται να υποστηρίζουν ότι μόνο όσοι έχουν υπογράψει θα έχουν δικαίωμα να πάρουν μέρος στις επόμενες αρχαιρε-

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Ανακοινώθηκαν πρόσφατα από τις υπηρεσίες της ΕΟΚ τα προσωρινά στοιχεία για την πορεία των γεωργικών εισοδημάτων κατά το 1985 στις 10 χώρες και στο σύνολο της Κοινότητας. Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι η εισοδηματική κατάσταση του γεωργικού τομέα χειροτέρευσε κατά το 1985 σε σύγκριση με το 1984. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικράτησαν σε πολλές περιοχές της Κοινότητας, σε αντίθεση με τις ευνοϊκές καιρικές συνθήκες του 1984.

Ειδικότερα, για το σύνολο της Κοινότητας:

α) Ο δείκτης του διαθέσιμου εισοδήματος για όλους όσοι απασχολούνται στη γεωργία μειώθηκε κατά 8% κατά το 1985 ενώ κατά το 1984 είχε σημειωθεί αύξηση 3%.

β) Ο δείκτης του εισοδήματος που απομένει στα μέλη της γεωργικής οικογένειας, αφού αφαιρεθεί η πληρωνόμενη εργασία, μειώθηκε κατά 12% το 1985 ενώ είχε αυξηθεί κατά 5% το 1984.

γ) Ο δείκτης καθαρής προστιθέμενης αξίας της γεωργίας (σε τιμές συντελεστών παραγωγής, σε πραγματικούς όρους) κατά μονάδα χρησιμοποιούμενης εργασίας, μειώθηκε κατά 5,7% το 1985, ενώ είχε αυξηθεί κατά 4% το 1984. Στον δείκτη αυτό περιλαμβάνονται και τα στοιχεία της Ελλάδας που δεν περιλαμβάνονται στους δύο προηγούμενους δείκτες.

Σημειώνεται ότι ο δείκτης (α) προκύπτει από τον δείκτη (γ) μετά την αφαίρεση καταβαλλομένων ενοικίων και τόκων, ο δε δείκτης (β) προκύπτει από τον (α) μετά την αφαίρεση των πληρωνόμενων ημερομισθίων.

Τα στοιχεία που παρέχονται από την Κοινότητα έχουν τη μορφή δεικτών, για την εκτίμηση των οποίων έχει χρησιμοποιηθεί η ίδια μεθοδολογία και για το λόγο αυτόν είναι συγκρίσιμα μεταξύ των επι μέρους χωρών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά η πραγματική καθαρή προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής κατά μονάδα χρησιμοποιούμενης εργασίας στην Ελλάδα, μειώθηκε κατά 0,8% το 1985. Η μείωση αυτή είναι το αποτέλεσμα των εξής μεταβολών για την Ελλάδα:

— αύξηση της ονομαστικής καθαρής προστιθέμενης αξίας σε τιμές συντελεστών παραγωγής του γεωργικού τομέα κατά 16,3%.

— μείωση της προσφερθείσας εργασίας στο γεωργικό τομέα κατά 1,7%, οπότε η προαναφερθείσα αύξηση της ονομαστικής καθαρής προστιθέμενης αξίας κατά μονάδα εργασίας ανήλθε σε 18,3%.

— χρησιμοποίηση ως αποπληρωριστή του δείκτη τιμών του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος σε τιμές αγοράς, αφού πάρθηκαν υπόψη τα μέτρα της 13.10.85 (+ 19,3%).

Ως προς το εξεταζόμενο στοιχείο (δηλ. τη μεταβολή της πραγματικής προστιθέμενης αξίας σε τιμές συντελεστών παραγωγής κατά μονάδα χρησιμοποιηθείσας εργασίας) οι διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΟΚ υπήρξαν αρκετά σημαν-

---

σες. Αυτό είναι λάθος.

Σύμφωνα με το νόμο 1541)85, μέλη του συνεταιρισμού εξακολουθούν να παραμένουν όλοι όσοι ήταν και πριν από την προσαρμογή του καταστατικού και διατηρούν τα ίδια δικαιώματα είτε υπέγραψαν είτε όχι το τροποποιημένο καταστατικό. Παύουν να είναι μέλη μόνο όσοι υποβάλλουν δήλωση ότι θέλουν να διαγραφούν από το συνεταιρισμό. Η δήλωση

αυτή πρέπει να υποβληθεί μέσα σε 10 μέρες από τη λήψη της απόφασης της γενικής συνέλευσης που αφορά στην προσαρμογή του καταστατικού. Αυτό ορίζεται από το άρθρο 13 παρ. 5 του νόμου 1541)85. Όλα τα άλλα μέλη, δηλαδή όλοι όσοι δεν υποβάλλουν δήλωση αποχώρησης, αποτελούν τα μέλη του συνεταιρισμού και μετέχουν σε όλες τις μετέπειτα διαδικασίες.

τικές. Σε δύο από τις χώρες παρατηρήθηκε αύξηση (Ιταλία + 3,2% και Δανία + 1,5%) ενώ στις υπόλοιπες 8 η μείωση κυμάνθηκε από -17,5% μέχρι -0,6% (Ην. Βασίλειο -17,5%, Γερμανία -15%, Ιρλανδία -12,2%, Γαλλία -9%, Ολλανδία -4,4%, Λουξεμβούργο -2,9%, Ελλάδα -0,8%, Βέλγιο -0,6%).

Επειδή οι θραυχοχρόνιες (ετήσιες) μεταβολές είναι επόμενο να παρουσιάζουν σοβαρές αποκλίσεις από το μέσο όρο της ΕΟΚ, περισσότερη σημασία πρέπει να αποδοθεί στις μακροχρόνιες τάσεις της πραγματικής προστιθέμενης αξίας κατά μονάδα εργασίας.

Με βάση τα στοιχεία της ΕΟΚ μπορεί να επιχειρηθεί εκτίμηση της διαχρονικής τάσης της καθαρής προστιθέμενης αξίας σε κάθε χώρα με την απλή συνάρτηση:

$$Y = \alpha + \beta T$$

όπου Y: ο δείκτης καθαρής προστιθέμενης αξίας σε τιμές συντελεστών παραγωγής κατά μονάδα εργασίας, και T: χρόνος (1—13).

Τα αποτελέσματα εφαρμογής αυτής της συνάρτησης παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτόν, το τυπικό σφάλμα είναι εκτός των παραδεκτών ορίων στις περιπτώσεις της Ιρλανδίας και του συνόλου των χωρών της ΕΟΚ των 10. Στις άλλες περιπτώσεις τα τυπικά σφάλματα είναι παραδεκτά αν και σε αρκετές περιπτώσεις η ερμηνευτική δυνατότητα αυτής της συνάρτησης είναι περιορισμένη, δηλαδή η εξελικτική τάση δεν προσεγγίζει την ευθύγραμμη.

Αποτελέσματα εκτίμησης διαχρονικής τάσης (1973-85)

ΧΩΡΕΣ	Σταθερός	Παράμετρος	Έλεγχος T		Διορθ. R ²
	όρος α	β	α	β	
Γερμανία	125,8	-2,1	20,7	-2,74	0,3521
Γαλλία	121,25	-1,77	26,7	-3,1	0,4172
Ιταλία	92,0	0,72	43,1	2,67	0,3389
Ολλανδία	97,0	1,53	18,8	2,35	0,273
Βέλγιο	95,7	1,58	16,6	2,18	0,238
Λουξεμβούργο	90,7	2,20	12,9	2,48	0,3012
Ην. Βασίλειο	122,6	-1,84	28,0	-3,33	0,4574
Ιρλανδία	113,8	-0,20	13,0	-0,19	-0,0875
Δανία	80,8	4,34	8,5	3,65	0,5063
Ελλάδα	72,3	3,53	25,9	10,03	0,8925
ΕΟΚ 10	105,6	-0,16	43,1	-0,51	0,0658

Η εικόνα που παρουσιάζεται από τον πίνακα είναι η ακόλουθη. Οι χώρες που μακροχρόνια παρουσιάζουν πτωτική τάση στην καθαρή προστιθέμενη αξία κατά μονάδα απασχόλησης είναι η Γερμανία, το Ην. Βασίλειο και η Γαλλία με μέση μείωση γύρω στο 2% το χρόνο. Οι υπόλοιπες χώρες παρουσιάζουν ανοδική τάση (συντελεστής β) με μικρότερη της Ιταλίας και μεγαλύτερη της Δανίας. Η Ελλάδα τοποθετείται κοντά στο ανώτερο όριο και είναι η χώρα στην οποία προσαρμόζεται περισσότερο η ευθύγραμμη εξέλιξη. Αφού δε οι δείκτες εκφράζουν την πραγματική μεταβολή της καθαρής προστιθέμενης αξίας κατά μονάδα απασχόλησης, η σημαντική ανοδική τάση που εκτιμάται για την Ελλάδα, σε συνδυασμό με χαμηλότερη ή αρνητική άλλων, θρίσκει στη σωστή κατεύθυνση για την κάλυψη της απόστασης που υπάρχει ως προς το απόλυτο ύψος της καθαρής προστιθέμενης αξίας (που δεν εμφανίζεται όταν χρησιμοποιούνται διαχρονικοί δείκτες κατά χώρα).

Κ. Α. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΓΙΟΥ

(Ο κ. Κ.Α. Παπαγεωργίου είναι γεωργοοικονομολόγος, Αν. Καθηγητής στην Ανωτ. Γεωπονική Σχολή Αθηνών)

Σ Ε Κ Ε

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΠΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

39 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΠΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

ΕΞΑΓΕΙ, τὸ 15% περίπου των συνολικῶν εξαγωγῶν και εισάγει πάνω από 25 εκατομ. δολλ. κάθε χρόνο.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΙ, με Ελληνικά καπνά, Καπινοβιομηχανίες, Κρατικούς Οργανισμούς και Μονοπώλια στις περισσότερες αγοράστρες χώρες.

ΔΙΑΘΕΤΕΙ, για τη διεξαγωγή των εργασιῶν της:

- δικά της κεφάλαια 753 εκατομ.δρχ.
- αποθηκευτικούς χώρους, μηχανικό και λοιπά εξοπλισμό δυναμικότητας 15.000 τόννων καπνῶν, των οποίων η λογιστική αξία ανέρχεται σε 443 εκ. δρχ., πολλαπλάσιας σημερινής αξίας.
- δίνει δουλειά σε 120 μόνιμους εργατοϋπαλλήλους και 2.500 καπνεργάτες εποχιακής απασχόλησης για την επεξεργασία και συντήρηση των καπνῶν της.

ΔΙΑΝΕΜΕΙ, κάθε χρόνο (κατά μέσο ὄρο) πάνω από 40 εκατ. δρχ. μερίσματα στις συνεταιριστικές οργανώσεις που είναι αποκλειστικοί μέτοχοί της.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΟΡΓΑΝΙΚΑ στη ΣΠΕΚΑ και την κοινοπραξία ΣΕΚΕ—ΔΗΜΗΤΡΑ που εισάγουν τρακτέρ και άλλα γεωργικά μηχανήματα και υποβοηθούν το εξαγωγικό της έργο.

ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ, στην αγροτοσυνεταιριστική ανάπτυξη του τόπου μας **ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑΣ** στο κεφάλαιο μεγάλων συνεταιριστικῶν γεωργικῶν βιομηχανιών.

ΣΥΝΕΒΑΛΕ, στην ίδρυση και οργάνωση σειράς συνεταιριστικῶν εταιρειῶν.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

της ΣΕΚΕ, είναι η ανάπτυξη και διεύρυνση των εξαγωγῶν καπνῶν προς ὄφελος των ἰδίων των παραγωγῶν και της Εθνικής Οικονομίας, μέσα στα πλαίσια των νέων ευνοϊκῶν συνθηκῶν για την ενίσχυση του ρόλου και της αποστολής των συνεταιριστικῶν οργανώσεων, που διαγράφονται από το νέο Νόμο για τους συνεταιρισμούς.

ΓΕΩΡΓΙΚΗ - ΑΣΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Του κ. ΕΥΘΥΜ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ(*)

Από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και από το Διεθνή Ερυθρό Σταυρό χαρακτηρίστηκε το 1985 ως έτος νεότητας. Ως Πρόεδρος του Τμήματος Θεσσαλονίκης του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και ως Πανεπιστημιακός Δάσκαλος, από ενδιαφέρον και από ανάγκη προσφοράς προς τους νέους, έγραψα την εργασία: «Γεωργική και Αστική Νεολαία και Ερυθρός Σταυρός».

Η εν λόγω εργασία είναι καρπός εμπειρίας, γνώσεων και πολυετούς μελέτης και έρευνας γύρω από τους νέους και τον Ερυθρό Σταυρό. Στους νέους περιλαμβάνονται τα αγόρια και τα κορίτσια, που συνεχίζουν ή αποπεράτωσαν τη μόρφωσή τους στη στοιχειώδη, μέση, ανώτερη, ανώτατη εκπαίδευση οποιουδήποτε κλάδου σπουδών ή εργασίας. Στους νέους αυτούς ανήκει τόσο η αστική νεολαία ή νεολαία της πόλης όσο και η γεωργική νεολαία δηλαδή η νεολαία του χωριού ή της υπαίθρου χώρας. Κάνοντας λόγο για τη γεωργική νεολαία, αξίζει να αναφερθεί ότι, σε ένα πρόσφατο πανευρωπαϊκό γεωργικό συνέδριο που έγινε τον περασμένο Οκτώβριο 1985 σε πόλη της Δυτικής Ευρώπης και είχε σαν θέμα ανάμεσα στα άλλα και την τάση της γεωργικής νεολαίας να εγκαταλείπει το χωριό και να αναζητεί στην πόλη εργασία και καλύτερη ζωή, παρουσιάστηκε σ' αυτό το συνέδριο πρωτότυπη και εντυπωσιακή ανακοίνωση νεαρού γεωργού. Ο νεαρός αυτός γεωργός κληρονόμησε τον πατρικό γεωργικό κλήρο. Έχει εξαντλήσει το όριο παραγωγής γεωργικών προϊόντων που του επιτρέπει η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, της οποίας η χώρα του είναι μέλος και υπόκειται στους κανονισμούς της. Ο νεαρός αυτός γεωργός δεν θέλει να εγκαταλείψει το κτήμα του και το χωριό του για να ζητήσει δουλειά και καλύτερη ζωή στην πόλη. Είναι ανύπανδρος. Εμπνεύστηκε ενδιαφέρουσα και πρωτοφανή αγγελία, την οποία δημοσίευσε στον τύπο του τόπου του με το εξής περιεχόμενο: «Ανύπανδρος νεαρός γεωργός που εξήντησε το επιτρεπόμενο όριο παραγωγής γεωργικών προϊόντων στο κτήμα του, ζητεί σε γάμο ανύπαντρη αγρότισσα που διευθύνει το κτήμα της και δεν καλύπτει το επιτρεπόμενο όριο παραγωγής». Το περιστατικό αυτό χαρακτηρίζεται ως παράδειγμα και ως καλό μήνυμα της γεωργικής νεολαίας που θέλει να μείνει στο χωριό και στη γεωργική παραγωγή για να αναζωογονεί την οικονομική δραστηριότητα και την κοινωνική ζωή της υπαίθρου χώρας και να μην οξύνει την ανεργία της νεολαίας της πόλης.

Οι νέοι ως σπουδαιότερα βασικά δικαιώματα έχουν: το δικαίωμα ζωής, το δικαίωμα μόρφωσης, το δικαίωμα εργασίας. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται μόνο με δικαιώματα, γεννιέται και με καθήκοντα. Με άλλα λόγια τα δικαιώματα των νέων είναι ταυτόχρονα και καθήκοντά τους. Με τα δικαιώματα και τα καθήκοντα αυτά, οι νέοι επιδιώκουν την ικανοποίηση των δύο θεμελιωδών αναγκών τους: την ανάγκη συντήρησης και την ανάγκη διάκρισης.

Στην πράξη τόσο η απόκτηση των δικαιωμάτων όσο και η εκπλήρωση των καθηκόντων είναι συνδεδεμένες κατά κανόνα με δυσκολίες, οι οποίες γι' αυτό το λόγο προσδίδουν στα δικαιώματα και τα καθήκοντα των νέων, την έννοια των προβλημάτων τους. Γίνεται λοιπόν λόγος για τα προβλήματα των νέων.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων των νέων είναι έργο της επιστήμης, της πολιτείας, της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ειδικότερα στο πλαίσιο της επιστήμης ασχολείται με τα προβλήματα των νέων η παιδαγωγική, ή ψυχολογία, ή ηθική, ή ιατρική, οι κοινωνικές και οικονομικές και άλλες επιστήμες. Στο πλαίσιο της πολιτείας ασχολούνται με τα προβλήματα των νέων, κρατικές υπηρεσίες, το σχολείο, η εκκλησία, ιδρύματα και οργανισμοί. Στο πλαίσιο τέλος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας ασχολούνται με τα προβλήματα των νέων: η οικογένεια, η εκκλησία,

(*) Ο κ. Ευθύμιος Παπαγεωργίου είναι Πρόεδρος Ε.Ε.Σ. (Τμήματος Θεσσαλονίκης) και Ομότ. Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

το σχολείο, η κοινωνία, ο άνθρωπος. Ο ενεργός άνθρωπος εμφανίζεται είτε ως μέλος οργανωμένων κοινωνικών ή ανθρωπιστικών ή πολιτιστικών ομάδων, είτε ως μεμονωμένο άτομο. Μεταξύ των φορέων τούτων που ασχολούνται με τα προβλήματα των νέων συγκαταλέγεται ο Ερυθρός Σταυρός.

Η 111η Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού που έγινε στη Γενεύη, στις 9 και 10 Οκτωβρίου 1983 εκήρυξε το 1985 σαν έτος νεότητας. Η ανάμιξη του Ερυθρού Σταυρού στο Διεθνές Έτος Νεότητας ενδείκνυται από τα τρία θέματα του έτους τούτου, τα οποία είναι: συμμετοχή, εξέλιξη, ειρήνη. Τα τρία αυτά θέματα συνδέονται στενά με τους προσανατολισμούς του Ερυθρού Σταυρού και ιδιαίτερα με το πρόγραμμα «Νεότητα του Ερυθρού Σταυρού».

Ο Ερυθρός Σταυρός δεσμεύτηκε ήδη με την προσφορά ευθύνης στους νέους κατά τη σχεδίαση και εκτέλεση προγραμμάτων νεότητας και με το να τους συμπεριλάβει ως μέλη σε αποφασιστικά όργανα του Ερυθρού Σταυρού όλων των επιπέδων. Το 23ο Παγκόσμιο Συνέδριο του Ερυθρού Σταυρού στο Βουκουρέστι τον Οκτώβριο 1977 ενεθάρυνε τους Ερυθρούς Σταυρούς και τον Σύνδεσμο αυτών, όπως σε συνεργασία με το Διεθνή Ερυθρό Σταυρό, συνεχίσουν τις προσπάθειες κινητοποίησης του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού νέων για να γίνουν ενεργά μέλη του Ερυθρού Σταυρού με πλήρη δικαιώματα συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα δραστηριοτήτων και αποφάσεων.

Για τον Ερυθρό Σταυρό αποτελεί τον θεμέλιο λίθο όχι μόνον οι βασικές αρχές του αλλ' επίσης και η ζωτικότητα των προγραμμάτων αναπτύξεώς του. Νέοι του Ερυθρού Σταυρού παροτρύνονται να λαμβάνουν ενεργό μέρος στην εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και στα αναπτυξιακά προγράμματα των Εθνικών και Τοπικών Ερυθρών Σταυρών.

Η ειρήνη είναι το θάβρο των προγραμμάτων νεότητας. Αυτό αναγνωρίστηκε ήδη από τον Ερυθρό Σταυρό το 1922, με την επίσημο απόφαση του «ότι το πρόγραμμα νεότητας οργανώθηκε υπό την προϋπόθεση να ληφθεί υπόψη το ιδεώδες των παιδιών κάθε χώρας για ειρήνη και πρακτική εφαρμογή της. Οι προσπάθειες Ειρήνης της Ερυθροσταυρικής Νεότητας θρήκαν την έκφρασή τους όχι μόνον σε διεθνή ειρηνικά προγράμματα, αλλά και στο πρόγραμμα δράσης του Ερυθρού Σταυρού ως παράγοντος ειρήνης, που έγινε δεκτό από το παγκόσμιο συνέδριο του Ερυθρού Σταυρού για την ειρήνη, που έγινε στο Βελιγράδι το 1975.

Το Τμήμα Θεσσαλονίκης του Ε.Ε.Σ. διαθέτει δίκτυο οργάνων και υπηρεσιών που σκοπεύουν στην εξυπηρέτηση των νέων. Τα εν λόγω όργανα και υπηρεσίες είναι: η επιτροπή νεότητας, το σώμα και η σχολή εθελοντών σαμαρειτών, το σώμα και η σχολή εθελοντών αδελφών, το κέντρο νεότητας και σπαστικών παιδιών, οι σταθμοί πρώτων βοηθειών, τὸ κέντρο αιμοδοσίας, η κοινωνική υπηρεσία, η υπηρεσία αναζητήσεων και ανευρέσεως χαμένων παιδιών, τα προγραμματισμένα κέντρα: καταπολέμησης της μεσογειακής αναιμίας στα παιδιά, της αποτοξίνωσης τοξικομανών, σχολής ναυαγοσωστών και καταδυτών. Τα περισσότερα των οργάνων και υπηρεσιών τούτων ήδη στεγάζονται ή μεταφέρονται και λειτουργούν στο ακίνητο του ΕΕΣ Βασ. Όλγας 105.

Το έργο των εν λόγω οργάνων και υπηρεσιών του Τμήματος Θεσσαλονίκης κατά το τελευταίο έτος, Οκτώβριος 1984 - Σεπτέμβριος 1985, ήταν: η εκπαίδευση σε πρώτες βοήθειες της μαθητιάσας, της σπουδάζουσας και της εργαζόμενης νεολαίας στην πόλη και στο χωριό. Η επιτροπή νεότητας φρόντιζε για τη διάδοση και καλλιέργεια του ερυθροσταυρικού πνεύματος ανάμεσα στους μαθητές και μαθήτριες οργανώνοντας ερυθροσταυρικές ομάδες, και προγραμματίζε τις δραστηριότητες των νέων. Το σώμα και η σχολή σαμαρειτών μαζί με την επιτροπή νεότητας προγραμμάτισαν τις δραστηριότητες των νέων του Τμήματος Θεσσαλονίκης, οι οποίες περιελάμβαναν εκπαιδεύσεις για το κοινό στην πόλη και το χωριό και για εθελοντές σαμαρείτες. Στις εκπαιδεύσεις αυτές έγινε ενημέρωση για τον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό, τις αρχές και το έργο του, τις συμβάσεις της Γενεύης, το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έγιναν μαθήματα και

εφαρμογή οργάνωσης κοινωνικών υπηρεσιών και παροχής πρώτων βοηθειών σε έκτακτες ανάγκες, μεταφοράς τραυματία, εγκατάστασης ιατρείου στην ύπαιθρο και παροχή πρώτων βοηθειών σε διάφορα είδη τραυματιών. Το σώμα και η ομάδα διάσωσης των σαμαρειτών του Τμήματος Θεσσαλονίκης εκπαιδύσε σε πρώτες βοήθειες και σε καρδιοπνευμονική αναζωογόνηση σαμαρείτες άλλων Τμημάτων του Ερυθρού Σταυρού στη Βόρεια Ελλάδα. Οργάνωσε μονάδες οδικής βοήθειας, κάλυψε τις ανάγκες σε πρώτες βοήθειες αγώνων και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Συνεργεία διάσωσης από σαμαρείτες εφοδιασμένα με ασθενοφόρα αυτοκίνητα και φάρμακα βοήθησαν τους πυροπαθείς Καβάλας και Θάσου και συνέβαλαν στην κατάσβεση των πυρκαϊών. Εθελόντριες σαμαρείτισες προσέφεραν βοήθεια στις παιδιατρικές κλινικές Νοσοκομείων και σε μοναχικά ανάπηρα άτομα. Σαμαρείτες διαφώτισαν το κοινό στην καρδιοπνευμονική αναζωογόνηση και συμμετείχαν στον έρvano υπέρ φιλανθρωπικών σκοπών.

Το σώμα και η σχολή εθελοντών αδελφών εκπαιδύσε 52 νέες εθελόντριες αδελφές, έδωσε μαθήματα πρώτων βοηθειών σε σχολεία στην πόλη και στο χωριό, σε εργοστάσια, σε οργανισμούς και ιδρύματα, εφόρμωσε προγράμματα «Μητέρα και Βρέφος», «Υγεία στην οικογένεια», «Περιποίηση ηλικιωμένων», «Υγιεινή διατροφή», έλαθε μέρος σε φιλανθρωπικούς εράνους και σε θρησκευτικές και εθνικές εκδηλώσεις.

Οι σταθμοί πρώτων βοηθειών του Τμήματος Θεσσαλονίκης προσφέρουν καθημερινώς πρώτες βοήθειες σε σημαντικό αριθμό νέων. Δόθηκαν τον τελευταίο χρόνο Οκτώβριος 1984 - Σεπτέμβριος 1985, πρώτες βοήθειες σε 60.000 περίπου άτομα. Αξιοσημείωτη συρροή νέων παρατηρείται στον Ανατολικό Σταθμό Πρώτων Βοηθειών Βασ. Όλγας 105. Σημαντικός επίσης αριθμός νέων δίνει εθελοντικά αίμα που χρησιμοποιείται κυρίως σε νοσοκομεία. Συγκεντρώθηκαν 1.500 φιάλες αίματος τον ίδιο χρόνο. Το κέντρο νεότητας και σπαστικών παιδιών φροντίζει για τη μόρφωση, ψυχαγωγία και αθλητισμό νέων, διά της οργανώσεως σεμιναρίων, εορτών και εκδρομών. Η κοινωνική υπηρεσία ασχολείται με το παραστρατημένο παιδί, με νεαρά άτομα που έχουν προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας, υποβοηθεί την πραγματοποίηση υιοθεσίας δια της ανευρέσεως των φυσικών γονέων και συμφωνίας τούτων και των θετών γονέων προς υιοθεσία. Η κοινωνική υπηρεσία παρέχει συμβουλές σε παιδιά και εφήβους για εκπαίδευση, σε προβλήματα σχέσεων παιδιών - γονέων, σε παιδιά επαναπατρισθέντων πολιτικών προσφύγων για εκπαίδευση και επαγγελματική αποκατάσταση. Η κοινωνική λειτουργός της κοινωνικής υπηρεσίας του Τμήματος Θεσσαλονίκης έλαθε μέρος στο σεμινάριο με θέμα «Ιδιότητα της Τέχνης για το παιδί με ειδικές ανάγκες».

Από την Υπηρεσία αναζητήσεων θρήθηκαν σημαντικός αριθμός ατόμων που χάθηκαν σε πολέμους, θεομηνίες, ναυάγια ή σε ειρηνική περίοδο ή που εγκατέλειψαν το σπίτι τους. Το Τμήμα Θεσσαλονίκης μεριμνά κάθε χρόνο να εγκαθιστά στη θερινή περίοδο μεγάλο αριθμό νέων στις παιδικές κατασκηνώσεις του.

Ας αποτελέσει το έτος νεότητας 1985 την αφορμή καλύτερης και δικαιότερης αντιμετώπισης των προβλημάτων των νέων. Μερικά από τα εν λόγω προβλήματα είναι: η ανεργία, η μόρφωση, η αγωγή, τα ναρκωτικά, το έγκλημα, η υγεία, οι αναρχικές τάσεις και ο εκτροχιασμός, οι πολιτικές επιρροές και ο φανατισμός. Τα αίτια των προβλημάτων τούτων είναι βιολογικά, κοινωνικά και οικονομικά. Για τα αίτια αυτά, δεν είναι δίκαιο να επιρρίπτεται η ευθύνη στους νέους. Η ευθύνη ανήκει στους μεγάλους είτε ως πολιτεία, είτε ως κοινωνία είτε ως οικογένεια είτε ως Ερυθρός Σταυρός.

Ο Ερυθρός Σταυρός δεν θέλει να σύρονται οι νέοι σε μάχες και σε πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις και να καλείται ο Ερυθρός Σταυρός για να συγκεντρώσει τους νεκρούς νέους από τα πεδία των μαχών ή των συγκρούσεων ή να περιθάλλει τους τραυματίες ή να ικετεύει τους αντιμαχόμενους για ανταλλαγή αιχμαλώτων ή να περιφέρει το δίσκο της επαιτείας για την περιθάλψη και συντήρηση προσφύγων. Ο Ερυθρός Σταυρός δεν αρνείται αλλά δεν θέλει η δραστη-

ριότητά του να περιορίζεται στα παραπάνω θύματα. Ο ρόλος του είναι ανθρωπιστικός και ειρηνικός. Είναι πανανθρώπινος. Ο Ερυθρός Σταυρός εργάζεται υπεράνω πολιτικών κομμάτων, κοινωνικών ομάδων, θρησκείας, έθνους, φυλής, χρώματος. Απευθύνεται τόσο σ' αυτούς που έχουν πατρίδα όσο και σ' αυτούς που δεν έχουν, τους απάτριδες, τόσο στους πιστούς όσο και στους άπιστους, στους άθεους, τόσο στους φρόνιμους και νομοταγείς, όσο και στους εγκληματίες, τόσο στους φίλους, όσο και στους εχθρούς. Απευθύνεται τέλος τόσο στον τρίτο κόσμο όσο και στον πρώτο και το δεύτερο κόσμο. Στόχος του Ερυθρού Σταυρού είναι να συμβάλει στη δημιουργία ελεύθερης και ανθρωπιότερης κοινωνίας. Τέτοιας κοινωνίας το θεμέλιο προσπαθεί ο Ερυθρός Σταυρός να αποτελέσουν οι νέοι, όπου να ζουν ελεύθεροι, να βρίσκουν εργασία και να απολαμβάνουν τα αγαθά της συνεργασίας και αλληλεγγύης.

Τους νέους μελέτησαν οι δημιουργοί της επιστήμης, οι παιδαγωγοί, οι ψυχολόγοι, οι φιλόσοφοι, οι κοινωνιολόγοι, οι γιατροί. Τους νέους εξύμνησαν οι άνθρωποι των γραμμάτων, της τέχνης, της μουσικής, οι ποιητές, οι ζωγράφοι. Τους νέους κάλεσε κοντά του ο Χριστός λέγοντας «άφετε τα παιδιά έρχεσθαι πρός με». Αυτούς τους νέους προσπαθεί ο Ερυθρός Σταυρός να οδηγήει στο δρόμο Θεού και Ανθρώπου. Αυτούς τους νέους αγαλιάζει ο Ερυθρός Σταυρός για να δίνει αιώνια την καλή απολογία ενώπιον Θεού και Ανθρώπων.

ΣΥΡΟΣ: ΔΥΟ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Στις εφημερίδες της Σύρου δημοσιεύτηκε το παρακάτω κείμενο του κ. Ι. Σολάρη, επίτιμου Δ)ντή της Ένωσης Γ. Συνεταιρισμών Σύρου. Το αναδημοσιεύουμε επειδή είναι χαρακτηριστικό για τις δυσκολίες που συναντούν καθημερινά οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις και οι αγρότες από ξένες ενέργειες:

1) Η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Σύρου (τέως Ένωση Γ. Συνεταιρισμών Κυκλάδων σύμφωνα με την υπ' αριθ. 18148)20.2.1925 εγκριτική απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας) είχε κατά την πενήνταχρονη ζωή της (1925 - 1975) στη δύναμή της τους παρακάτω πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς: Βάρης, Μάννα, Πάγου, Φοίνικας, Ποσειδωνίας, Γαλησσά, Κίνι, Γαλησσά «η Πρόδος», Άνω Σύρου, Χρούσων, Κόμης, Τήνου, Άνω Μεράς Μυκόνου, Κορθίου, Μυκόνου, Σίφνου, Σαρίφου, Δρυοπίδος, Κύθνου, Παλακτοκομικού Μυκόνου, Πλάκας Τρυπητής Μήλου και Ψαφυρογεννητικού Μυκόνου. Δηλαδή 10 της Σύρου και 11 από το Νομό των Κυκλάδων. Τελικά η Ένωση Συνεταιρισμών αναγκάστηκε εκ των πραγμάτων, ελλείψει συγχωροχύνιας μεταξύ των νέων που καθιστούσε δύσκολη τη λειτουργική συνεργασία και την επίτευξη κανονικής απαρτίας στις Γενικές Συνελεύσεις της Ένωσης, να διαγράψει όλους τους εκτός Σύρου Συνεταιρισμούς. Κατά συνέπεια η νέα διάταξη που μπήκε στο νέο πρόσφατο νόμο «περί Συνεταιρισμών», ότι δηλαδή σε κάθε Νομό και μία Ένωση Συνεταιρισμών είναι τελείως αφύικτος γι' αυτό το λόγο ο Νομός μας έπρεπε να εξαιρεθεί από τη διάταξη αυτή διότι μόνο αναξιάτως θα επιφέρει στη λειτουργία των πρωτοβαθμίων και δευτεροβαθμίων Συνεταιριστικών Οργανώσεων του Νομού των Κυκλάδων.

2) Η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Σύρου έχει στο ενεργητικό της ένα τεραστιο Συνεταιριστικό επίτευγμα, και τούτο είναι η Ι-

δρυση το 1964 στη Σύρο της πρώτης Συνεταιριστικής Βιομηχανίας, της ΒΙΟΣΥΡ. Το επίτευγμα αυτό έσωσε τους γεωργικοκτηνοτρόφους μας από τον οικονομικό μαραζισμό και τον αφανισμό τους, συγχρόνως δε εισήγαγε στην αρχόντισσα των Κυκλάδων, τη Σύρο, την πρόοδο των προηγμένων πόλεων με την παρουσίαση του γάλακτος και τα εκλεκτά τυριά της που φημίστηκαν μέχρι το εξωτερικό. Με τον πρώτο χρόνο της λειτουργίας της ΒΙΟΣΥΡ η εισκόμιση γάλακτος είχε φθάσει τους επτά τόννους ημερησίως για να τους ξεπεράσει αργότερα.

Πέρασαν από τότε 20 χρόνια και η ΒΙΟΣΥΡ αντιμετωπίζει σήμερα μείωση της εισκομιζόμενης ποσότητας γάλακτος. Αιτία, η μείωση του αριθμού των αγελάδων και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αγελαδοτρόφοι στη διατήρηση του ζωικού κεφαλαίου και στην ίδρυση σταύλων στα χωριά προς δόξαν του τουρισμού!!...

— Και διερωτώμεθα ποιός πρέπει να υποστηρίχθει, η γεωργία ή ο τουρισμός;

— Θα υπονοούσαμε τελικά τους αγελαδοτρόφους να φύγουν από τα χωριά τους και να αλλάξουν επάγγελμα; Αυστηρώς αποπροσανατολίζουμε τον αγελαδοτρόφο προς άλλο επάγγελμα διότι ... βρωμιάει ο σταύλος στο γέιτονα... στην τουριστική επιχείρηση... Ποιός είπε στον επιχειρηματία να εγκατασταθεί δίπλα στο σταύλο του κτηνοτρόφου;

Γιατί τα γράφω όλα αυτά; Τα γράφω διότι είναι ο καύμος του κτηνοτρόφου και η δική μου επιθυμία να επιζήσει η ΒΙΟΣΥΡ.

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Εντυπωσιακοί είναι οι αριθμοί που δείχνουν τη διάδοση των συνεταιρισμών ανά τον κόσμο. Πεντακόσια εκατομμύρια άτομα είναι μέλη σε συνεταιρισμούς διαφόρων σκοπών. Αν υποθεθεί ότι καθένα από τα μέλη αυτά αντιπροσωπεύει μία τετραμελή οικογένεια, τότε 2 δισεκ. άτομα σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τους συνεταιρισμούς, δηλαδή το 1)3 του παγκόσμιου πληθυσμού.

Στατιστικά στοιχεία για την παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση συγκεντρώνει η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (I.C.A.) που εδώ και μερικά χρόνια εδρεύει στη Γενεύη. Μέλη της Δ.Σ.Ε. είναι 164 οργανώσεις από 72 χώρες, καθώς και 8 διεθνείς οργανισμοί. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, κατά το 1985 υπήρχαν οι ακόλουθοι συνεταιρισμοί με τους αντίστοιχους αριθμούς μελών:

Κατηγορία	Αριθμός Συνεταιρισμών	%	Αριθμός μελών	Ποσοστό %
Γεωργικοί	256.392	34,6	66.612.740	13
Καταναλωτικοί	69.296	9,4	129.581.131	26
Πιστωτικοί	204.461	27,6	127.895.439	25,5
Αλιευτικοί	15.467	2,0	2.162.641	0,5
Κατοικίας	69.278	9,4	17.394.554	3,5
Βιομηχανικοί	53.938	7,3	6.292.708	1,5
Διάφοροι	71.825	9,7	150.025.422	30
Σ ύ ν ο λ ο	740.656	100,0	499.964.185	100,0

Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί υπερέχουν σε αριθμό αλλά όχι και σε αριθμό μελών. Ο μέσος αριθμός μελών τους είναι 259 κατά συνεταιρισμό. Αντίθετα, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί και οι διάφοροι συγκεντρώνουν πολλά μέλη κατά συνεταιρισμό (1.870 και 2.089 αντίστοιχα). Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί κατέχουν ενδιάμεση θέση (626 μέλη κατά συνεταιρισμό) ενώ ολιγομελείς είναι επίσης οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί (140 μέλη), οι συνεταιρισμοί κατοικίας (251 μέλη) και οι βιομηχανικοί (117 μέλη).

Αναλυτικότερα, τα μέλη των συνεταιρισμών των χωρών που είναι μέλη της Δ.Σ.Ε. είναι (κατά την κατάταξη της Δ.Σ.Ε.):

ΑΦΡΙΚΗ

Αίγυπτος	—
Ακτή Ελεφαντοστού	—
Γκάμπια	8.969
Γκάνα	680.002
Ζάμπια	107.977
Κένυα	1.991.248
Μαρόκο	—
Αγ. Μαυρίκιος	40.000
Μποτσουάνα	36.221
Νιγηρία	302.506
Ουγκάντα	980.076
Σομαλία	—
Τανζανία	640.463

ΑΜΕΡΙΚΗ

Αϊτή	136
Αργεντινή	5.587.408
Γουιάνα	29.085
Ην. Πολιτείες	58.344.538
Καναδάς	11.282.247
Κολομβία	152.871
Μεξικό	—
Ουρουγουάη	398.500
Παναμάς	2.276.848
Περού	1.223.000
Πόρτο Ρίκο	326.452
Τζαμάικα	—
Χιλή	358.556

Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση

A Σ I A		Βουλγαρία	2.933.855
Ιαπωνία	18.409.631	Γαλλία	13.652.284
Ινδία	67.634.409	Γερμανική Λ.Δ.	4.389.847
Ινδονησία	8.492.197	Δανία	1.530.820
Ιορδανία	38.094	Ελβετία	1.032.545
Ιράκ	531.156	Ελλάδα	712.836
Ιράν	2.985.726	Ε Σ Σ Δ	59.500.000
Ισραήλ	680.215	Ην. Βασίλειο	10.011.813
Κίνα	132.000.000	Ιρλανδία	215.000
Κύπρος	278.533	Ισλανδία	41.792
Κορέα	2.132.153	Ισπανία	2.524.455
Μαλαισία	1.732.620	Ιταλία	5.215.381
Μπαγκλαντές	1.946.875	Νορβηγία	1.218.600
Πακιστάν	2.960.448	Ολλανδία	1.250.000
Σιγκαπούρη	63.377	Ομοσπ. Δημ. Γερμανίας	7.013.331
Σρί Λάνκα	3.946.786	Ουγγαρία	4.692.910
Ταϊλάνδη	1.779.545	Πολωνία	12.011.558
ΩΚΕΑΝΙΑ		Πορτογαλία	3.000.000
Αυστραλία	4.022.098	Ρουμανία	14.976.698
Φιτζι	30.440	Σουηδία	4.593.498
ΕΥΡΩΠΗ		Τουρκία	5.521.516
Αυστρία	3.027.328	Τσεχοσλοβακία	4.458.175
Βέλγιο	2.725.967	Φινλανδία	2.060.730

Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται σε όλες τις κατηγορίες συνεταιρισμών. Για την Ελλάδα προφανώς αναφέρονται μόνο σε γεωργικούς συνεταιρισμούς. Για τους μη γεωργικούς συνεταιρισμούς ελάχιστα στατιστικά στοιχεία είναι γνωστά. Ως προς τον αριθμό τους μιιά προσπάθεια συγκέντρωσης έχει παρουσιαστεί στο διβλίο του Αρ. Κλήμη «Τί είναι και τί δεν είναι ο Συνεργατισμός — Συνεταιρισμός» Εκδόσεις Συνεργασία, 1980 (σελ. 119). Τα παρουσιαζόμενα εκεί στοιχεία αναφέρονται στο 1960. Κατά το έτος εκείνο λειτουργούσαν οι εξής μη γεωργικοί συνεταιρισμοί:

— Προμηθευτικοί καταναλωτικοί	484
— Ομοιοεπαγγελματικοί	873
— Οικοδομικοί	1.114
— Μεταφορικοί	193
— Συνεργατικές	66
— Ενώσεις τους	24

Σύνολο

2.754

Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, στην κατηγορία των οικοδομικών συνεταιρισμών ο αναφερόμενος αριθμός πρέπει να έχει μειωθεί στο μισό κατά τα επόμενα χρόνια έπειτα από εκκαθάριση με βάση νεώτερη νομοθεσία.

Αλλά και αν αναπροσαρμόσεται το αναφερόμενο στη διεθνή στατιστική μέγεθος για την Ελλάδα, ώστε να περιλάβει τα νεώτερα στοιχεία για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς (περίπου 930 χιλ. μέλη κατά το τέλος του 1984) και τα μέλη των μη γεωργικών συνεταιρισμών, γεγονός παραμένει ότι οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί που αποτελούν την κατηγορία που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό μελών ανά τον κόσμο, έχουν ελάχιστα διαδοθεί στον τόπο μας.

Κ. Α. Π.

(Στο άλλο φύλλο: Η πορεία των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα).

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΣΚΕΥΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΣΕΓΕΣ

Στη Γ. Σ. της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) έγινε και έκθεση των «πεπραγμένων» του Δ.Σ. με παρουσίαση από τον Πρόεδρο κ. Βαγγέλη Σκουλά. Για την γενικότερη σχετική ενημέρωση του ευρύτερου αναγνωστικού κοινού και για την επισήμανση των σκέψεων και θέσεων της πλειοψηφίας του Δ.Σ. την οποία εκφράζει το κείμενο, δίνουμε στη συνέχεια τα κυριότερα σημεία του κειμένου.

«Περίσκεψη και δημιουργικός προβληματισμός πρέπει, όπως πάντα, να αποτελέσουν το γνώρισμα και της φειδωλής Γενικής Συνέλευσης της κορυφαίας Συνεταιριστικής μας Οργάνωσης. Ο θεσμός της συνεργασίας που προσβέψουμε και υπηρετούμε, επιβάλλει σε όλους μας τη διαχείριση των υποθέσεων του με περίσκεψη και σύνεση. Η δύσκολη οικονομική συγκυρία που περνάει ο τόπος και αναπόφευκτα και οι Συνεταιρισμοί, δεν είναι ασφαλώς ευπρόσδεκτη από κανένα. Ειδικά όμως για τους Συνεταιρισμούς δεν παύει να αποτελεί μία πρόκληση. Μία πρόκληση για να επιβεβαιωθεί στην πράξη ο δυναμισμός του συνεταιρισμού ιδίως κάτω από δύσκολες οικονομικές συνθήκες.

Το πλαίσιο της Ελληνικής οικονομίας, μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι Συνεταιρισμοί, αποκάλυψε, κατά το χρόνο που λήγει, τις σοβαρές αδυναμίες του, που πρέπει να προβληματίσουν κάθε Έλληνα πολίτη. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και τα χαρακτηριστικά της εξέλιξης της, δεν είναι εκείνα που θα επέτρεπαν ικανοποιητικό ρυθμό εξέλιξης των εισοδημάτων και θα διασφάλιζαν την ανεξάρτητη και αυτοδύναμη ανάπτυξη. Ο υπέρμετρος εξωτερικός δανεισμός θα ισοδυναμούσε με χάλκευση δεσμών εξάρτησης της οικονομίας και της κοινωνίας μας και με ανάπτυξη στηριζόμενη σε δεκανίκια. Τα αυστηρά μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας που έγιναν αναπόφευκτα, σημαίνουν ασφαλώς θυσίες για όλους μας. Θυσίες όμως που αποτελούν το αντίτιμο για την αποφυγή της εξάρτησης. Η διατήρηση της ανεξαρτησίας στη σημερινή οικονομική πραγματικότητα έχει ένα κόστος, που μεταφράζεται σε αυξημένη προσπάθεια για ανάπτυξη χωρίς εξαρτήσεις.

Η πληγή της ανεργίας, που μαζί με τις Ευρωπαϊκές χώρες έχει πλήξει και τη χώρα μας, δεν είναι μεν αισθητή στον αγροτικό πληθυσμό που αυτοαπασχολείται, αλλά δεν παύει να συνεπάγεται την ανάγκη για έντονη δραστηριοποίηση των Συνεταιριστικών Οργανώσεων προς αξιοποίηση των μέτρων ανάκαμψης της οικονομίας, για επίτευξη αυξημένης παραγωγικότητας και δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης.

Ο χώρος ο γεωργικός, που μας αφορά ιδιαίτερα, δεν είναι ξεκομμένος από την υπόλοιπη οικονομία. Πολλά χαρακτηριστικά είναι κοινά αλλά και οι αλληλεξαρτήσεις είναι τόσες που δεν νοείται πρόβλημα στον ένα τομέα που να μην έχει αντίκτυπο στους άλλους ή αναζήτηση λύσης για τον ένα τομέα χωρίς αναφορά στους υπόλοιπους.

Η κατάσταση που επικρατεί στον γεωργικό τομέα, είναι αποτέλεσμα της αναπτυξιακής διαδικασίας που είχε προκριθεί στο παρελθόν. Λειτουργήσε με τα χαρακτηριστικά του «υπολειμματικού» τομέα, δηλαδή σαν «δεξαμενή» εργατικού δυναμικού υποτασσόμενος στις επιδιώξεις της βιομηχανικής ανάπτυξης. Γι' αυτό δεν ενσωματώθηκε αρμονικά στο σύνολο της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε στρεβλώσεις και σε αδιέξοδα. Για την ανάπτυξη του ο γεωργικός τομέας στηρίχθηκε στην εισαγωγή τεχνολογίας και βασικών εισροών. Αυξήθηκε υπέρμετρα η εισαγωγή ελκυστήρων με αποτέλεσμα την έντονη υποαπασχόλησή τους και την ανισορροπία σε σχέση με τον υπόλοιπο παραγωγικό εξοπλισμό και την ανεπαρκή υποδομή στη συσκευασία και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων. Η παρέμβαση του Κράτους εκδηλώθηκε με ολόκληρο πλέγμα επιδοτήσεων, οικονομικών ενισχύσεων, τιμών ασφαλείας και με κάλυψη διαχειριστικών ανοιγμάτων που ανακούφιζαν την εισοδηματική θέση των παραγωγών αλλά και τους καθιστούσαν κρατικούς βοηθηματίες. Η τακτική αυτή βοήθησε την επιβίωση καλλιεργειών και δραστηριοτήτων του γεωργικού τομέα που θα έπρεπε να είχαν

εγκαταλειφθεί ή αντικατασταθεί.

Ενώ όμως οι ενέργειες αυτές θεωρήθηκαν ως πολιτική στήριξης της γεωργίας, οι δομές των αγορών παρέμειναν αμετάβλητες και ουσιαστικά ο παραγωγός είχε εγκαταλειφθεί στις δυνάμεις που εξουσίαζαν την αγορά. Επιπλέον οι χωρίς διακρίσεις χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων κατέληγε να στηρίζει τους μεγάλους παραγωγούς, ακόμη και εκείνους που δεν ήταν κατά κύριο επάγγελμα γεωργοί, ή επέμεναν στη διατήρηση μη προωθούμενων καλλιεργειών.

Η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ του γεωργικού και των εξωγεωργικών τομέων της οικονομίας διαμόρφωσαν συνθήκες εξόδου από την γεωργία τέτοιες, που οδήγησαν σε δραματική παραμόρφωση της πυραμίδας ηλικιών στον αγροτικό χώρο. Εγκαταλείφθηκε η γεωργία από τα νεώτερα και πιο δυναμικά στοιχεία των απασχολούμενων σε αυτή, με αποτέλεσμα την όξυνση των προβλημάτων παραγωγής και τη δυσχέρεια ανασυγκρότησής της. Γι' αυτό η μείωση του αγροτικού πληθυσμού δε συνοδεύτηκε από εξειδίκευση της παραγωγής, από αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων και από αύξηση του επενδεδυμένου κεφαλαίου. Ταυτόχρονα οι παραγωγοί παρέμειναν αποπλισμένοι από διαπραγματευτική δύναμη λόγω έλλειψης συλλογικών φορέων εμπορίας και απληροφόρητοι για τις συνθήκες της αγοράς, οπότε αποτελούσαν εύκολα θύματα των εμπορικών και παρεμπορικών κυκλωμάτων που διαμόρφωναν όρους ανταλλαγής σε θάρος των αγροτών.

Από την άποψη των επενδύσεων και της χρηματοδότησης του γεωργικού τομέα η εικόνα υπήρξε περισσότερο απογοητευτική. Κατά το 1981 ο γεωργικός τομέας απασχολούσε το 29% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και συμμετείχε με 17,7% στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Τον ίδιο χρόνο η συμμετοχή του τομέα στο σύνολο των ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, περιοριζόταν μόνο στο 7%, λιγότερο από το μισό της συμμετοχής στο προϊόν. Η κατάσταση ως προς τη συμμετοχή του γεωργικού τομέα, στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, δεν υπήρξε καλύτερη ενώ αντίθετα υπήρξε έντονη η ανοδική πορεία στις επιδοτήσεις. Είναι φανερό ότι η αναπτυξιακή διαδικασία θυσιάστηκε για να προσφερθεί ανακούφιση για τα οξυμένα συγκυριακά προβλήματα. Στην χρηματοδότηση επίσης ο γεωργικός τομέας υστέρησε σε σχέση με τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν.

Για την αντιμετώπιση του σοβαρού εγχειοδιαρθρωτικού προβλήματος της χώρας η προσπάθεια συγκεντρώθηκε στη διαδικασία του αναδασμού. Όμως παρά τις σοβαρές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν, η προσπάθεια αυτή αποδείχθηκε ανεπαρκής. Ο εκοσμός χαρακτήρας αυτής της παρέμβασής, η απουσία σύνδεσης με το κληρονομικό δίκαιο και η έλλειψη διασύνδεσης με τη συνεταιριστική διαχείριση στην αξιοποίηση της γης οδήγησαν σε οριακά μόνον και ασήμαντα αποτελέσματα. Χαριστική βοήθεια για τις ανεπάρκειες του γεωργικού τομέα μπορούν να χαρακτηρισθούν οι δομές που επικράτησαν για την μεταποίηση και εμπορία των γεωργικών προϊόντων. Η δημιουργία μεταποιητικών μονάδων δεν στηρίχθηκε σε προγραμματισμό έργων υποδομής ώστε να αποτελεί συμπλήρωμα της παραγωγικής προσπάθειας. Οι περισσότερες μεταποιητικές μονάδες συγκεντρώθηκαν σε χέρια ιδιωτών που ενδιαφέρθηκαν να εκμεταλλευθούν συγκυριακές καταστάσεις και όχι να δημιουργήσουν πρόσθετες και μόνιμες διεξόδους για την απορρόφηση των γεωργικών προϊόντων. Η εμπορία στην εσωτερική αγορά στηρίχθηκε σε μία ανεξέλεγκτη στρατιά μεσαζόντων που είχε κάθε συμφέρον να συντηρεί το μεγάλο άνοιγμα της ψαλίδας τιμών μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή. Οι φορείς εξαγωγής, χωρίς υποδομή και επαρκή οργάνωση, αξιοποίησαν ευκαιριακά ελάχιστες ξένες αγορές, όπου τα Ελληνικά προϊόντα έγιναν συνώνυμα με τα υποβαθμισμένα.

Αυτό το σύμπλοκο αδυναμίας και προβλημάτων δεν μπορεί φυσικά να συμπορευτεί με αναπτυγμένους Συνεταιρισμούς. Ο ρόλος των Συνεταιρισμών περιορίστηκε σε συμπληρωματικό αντί να είναι πρωταγωνιστικός. Κυριάρχησαν οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, που ουσιαστικά διευκόλυναν το πιστωτικό έργο της ΑΤΕ

(Συνέχεια στη σελ. 61)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΩΝ

Είναι γνωστό, ότι σε συνθήκες απουσίας Συνεταιριστικών Γεωργικών Βιομηχανιών, δημιουργούνται από τις βιομηχανίες ιδιωτών μονοπωλιακές καταστάσεις που συμπιέζουν ποικιλότροπα το εισόδημα του παραγωγού και ειδικότερα στα προϊόντα που δεν έχουν χρονικά περιθώρια αναμονής (σπωροκηπευτικά, γάλα κλπ.).

Συνθήκες ανταγωνισμού πραγματικού δημιουργούνται μόνο με την παράλληλη παρουσία Συνεταιριστικής όμοιας βιομηχανίας στη δεδομένη περιοχή.

Από τη δημιουργούμενη, με την παρουσία συνεταιριστικής βιομηχανίας, κατάσταση ανταγωνισμού, προκύπτουν οφέλη, υπέρ του εισοδήματος των Αγροτών.

Ο βαθμός ωφελείας που αναμφισβήτητα προκύπτει απ' αυτό το λόγο, δεν είναι εύκολο να μετρηθεί ειδικότερα κάτω από συνθήκες παρατεινόμενου νομισματικού πληθωρισμού, που κάνει δύσκολη τη σύγκριση μεταξύ χρονικών περιόδων, προ και μετά την παρουσία της συνεταιριστικής βιομηχανίας.

Όμως πέραν απ' αυτή την αναμφισβήτητη αλλά όχι εύκολα σταθμητή ευνοϊκή επίδραση στο αγροτικό εισόδημα, υπάρχει η άλλη αυξητική επίδραση σ' αυτό που προκύπτει από τη διανομή εκκαθάρισης, του πλεονάσματος που προέκυψε από τη διαχείριση του προϊόντος από τη συνεταιριστική βιομηχανία.

Τα αποδιδόμενα με την εκκαθάριση πρόσθετα ποσά είναι σαφή και συγκεκριμένα. Το θέμα είναι πώς θ' αξιολογούνται αυτά.

Το σύνηθες σ' όλη τη χώρα είναι η επιφανειακή αξιολόγηση, που προκύπτει από τη σύγκριση της τιμής που είχε διαμορφωθεί, κατά τη συγκομιδή του προϊόντος με τη διδόμενη εκκαθάριση.

Έτσι, λέγεται συνήθως: Πετύχαμε μια θελτώση τιμής κατά 10% ή 20% κλπ. Αυτή όμως η αξιολόγηση είναι ατελής γιατί δεν εκφράζει την επίδραση πάνω στο καθαρό εισόδημα του αγρότη στο μερίδιο δηλαδή που του ανήκει από την τιμή πώλησης του προϊόντος.

Σωστή λοιπόν εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της Συνεταιριστικής βιομηχανίας είναι εκείνη που δίνει το βαθμό αύξησης του καθαρού εισοδήματος του αγρότη με την εκκαθάριση που δόθηκε από την Συνεταιριστική Βιομηχανία.

Για το σκοπό αυτό, πρέπει να γίνει υπολογισμός του μέσου κόστους, κατά χιλίγραμμα, παραγωγής του προϊόντος, το οποίο αφαιρούμενο από την τιμή που είχε το προϊόν κατά τη συγκομιδή δίδει το μερίδιο του παραγωγού σε κάθε κιλό προϊόντος.

Τέλος η εκκαθάριση της Συνεταιριστικής Βιομηχανίας πρέπει να συγκριθεί μ' αυτό το τμήμα της τιμής που ανήκει στον αγρότη και αποτελεί το εισόδημα με το οποίο θα καλύψει ανάγκες ζωής κλπ. Αυτή η πρόσσοδος είναι θέβαια διαφορετική κατά παραγωγό, ανάλογα με την παραγωγικότητα της καλλιέργειάς του.

Μ' αυτή τη σύγκριση θα δούμε ότι η αύξηση του αγροτικού εισοδήματος με την εκκαθάριση που δόθηκε από τη Συνεταιριστική Οργάνωση δεν είναι 10% ή 20% αλλά είναι πολύ μεγαλύτερη και φθάνει συχνά ν' αυξάνει σημαντικά, ή να διπλασιάζει ή και να πολλαπλασιάζει την καθαρή πρόσσοδο του Αγρότη.

Παραδείγματα πολλά: π.χ. τα Συνεταιριστικά Οικοπορεία Χανίων, κάθε χρόνο δίδουν εκκαθάριση που περίπου διπλασιάζει κατά κανόνα και όχι σπάνια πολλαπλασιάζει την καθαρή πρόσσοδο των συνεταιριτών από το αμπέλι.

Εξ άλλου από γενικότερη άποψη γνωρίζουμε ότι οι αγώνες των Οργανώσεων των παραγωγών αποθλέπουν κατά τις διακηρύξεις των, στο να καλύπτουν οι τιμές το κόστος παραγωγής και ν' αφήνουν κάποια ωφέλεια για τον παραγωγό. Αυτή τη μικρή ωφέλεια που διεκδικούν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι Συνεταιριστικές οργανώσεις μπορούν να την αυξάνουν σημαντικά ή να την πολλαπλασιάζουν.

Το αποτέλεσμα όμως των Συνεταιριστικών Οργανώσεων πρέπει ν' αξιολογείται κατ' αυτόν τον τρόπο, για να έχει αποτελεσματικότερη απήχηση στη συνειδητοποίηση των Αγροτών, για ν' ακολουθούν σταθερά και αταλάντευτα το Συνεταιριστικό δρόμο.

Κ. ΑΡΧΟΝΤΑΚΗΣ

(τ. Υποδιευθυντής Συνεταιρισμών στην ΑΤΕ)

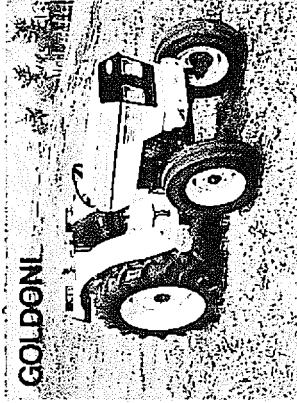

20.000 τρακτέρ

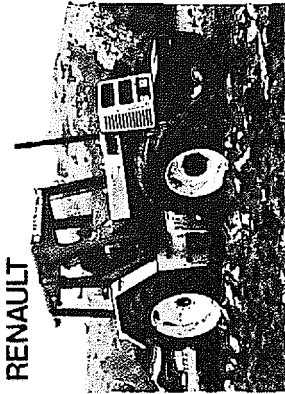
BELARUS

**έχουν πουληθεί από τη
ΣΠΕΚΑ
και οργώνουν σήμερα
την Ελληνική γη**

GOLDONI

120
εξουσιοδοτημένοι
αντιπρόσωποι της ΣΠΕΚΑ
είναι στη διάθεσή σας
για κάθε εξυπηρέτηση.

RENAULT

Επισκεφθείτε την Έκθεσή μας
Εκεί, θα μπορείτε να διαλέξετε από τις
4 μάρκες, τρακτέρ που αντιπροσωπεύουμε.
το τρακτέρ που θα καλύπτει τις δικές σας
ανάγκες.

Με την εγγύηση της ΣΠΕΚΑ
της μεγαλύτερης Ελληνικής
Εμπορικής και Τεχνικής
Συνεταιριστικής Επιχείρησης.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΕΙΣΑΓΟΓΕΙΣ

ΣΠΕΚΑ Α.Ε.

ΑΘΗΝΑ - Σολωμού 55-57, Τηλ 51 45 913
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Γιάννιτσων 113, Τηλ. 515.880
ΛΑΡΙΣΑ - Τέρμα οδού Σωκράτους, Τηλ. 237.266

σέβεται τον αγρότη

ΤΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Η ΠΑΣΕΓΕΣ ΚΑΙ Η ΕΙΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ

Σχετικά με την αύξηση από την ΠΑΣΕΓΕΣ της εισφοράς των μελών της, δόθηκε από τον Υπουργό Γεωργίας κ. Ποττάκης η εξής απάντηση σε ερώτηση δουλευτή:

«Η ΠΑΣΕΓΕΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 51 παρ. 1 του Ν. 1541/85 «Αγροτικές Συνεταιριστικές οργανώσεις» είναι η ανώτερη αγροτική συνεταιριστική οργάνωση της Χώρας.

Οι συνεταιρισμοί κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 5 του Συντάγματος «αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των, τελώντας υπό την προστασία και εποπτεία του Κράτους...» Τη συνταγματική αυτή αρχή κατοχυρώνει η ισχύουσα συνεταιριστική νομοθεσία, η οποία ορίζει ότι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου αυτοδιοικούμενα, αυτοδιαχειριζόμενα και αυτοελεγχόμενα.

Σύμφωνα με την ίδια νομοθεσία η εποπτεία του Κράτους περιορίζεται στον καταστατικό

έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων διοίκησης των συνεταιριστικών οργανώσεων (άρθρο 32 Ν. 1541/85).

Τα θέματα της αύξησης των εισφορών των μελών της ΠΑΣΕΓΕΣ και του προϋπολογισμού δαπανών της, αφορούν την οικονομική της διαχείριση και ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των οργάνων διοίκησης της (γενική συνέλευση, διοικητικό συμβούλιο). Οι εισφορές των μελών της ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελούν την κύρια πηγή των εσόδων της και εξασφαλίζουν την αυτονομία και ανεξαρτησία της, καθώς επίσης και την άσκηση των αρμοδιοτήτων της που αποβλέπουν στην προαγωγή του συνεταιριστικού κινήματος.

Πληροφορικά και μόνο σημειώνεται ότι η γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ δεν ενέκρινε την αύξηση της εισφοράς».

(Πρακτικά Βουλής σ. 3149/86).

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΥΔΕΠ ΚΑΙ ΜΕΛΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ

Επειδή προέκυψε θέμα για την επιστροφή από την ΚΥΔΕΠ στους αραβοσιτοπαραγωγούς της διαφοράς μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής εξαγωγής αραβοσίτου, δόθηκε από τον Υπουργό Γεωργίας η εξής απάντηση σχετικά με τις δραστηριότητες της ΚΥΔΕΠ.

«Η ΚΥΔΕΠ θεωρείται ως προς την οργάνωση και λειτουργία της σαν δευτεροβάθμια αγροτική συνεταιριστική οργάνωση.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 5 του συντάγματος, οι συνεταιρισμοί «αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των, τελώντας υπό την προστασία και εποπτεία του Κράτους».

Τη Συνταγματική αυτή αρχή, κατοχυρώνει η ισχύουσα για τους συνεταιρισμούς νομοθεσία (Ν. 1541/85), η οποία ορίζει ότι οι αγροτι-

κοί συνεταιρισμοί είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και έχουν εμπορική ιδιότητα.

Η Κρατική εποπτεία περιλαμβάνει τον καταστατικό έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων της διοίκησης των συνεταιριστικών οργανώσεων (άρθρο 32 Ν. 1541/1985).

Τυχόν διαφορές των παραγωγών - μελών των συνεταιρισμών που είναι μέλη της ΚΥΔΕΠ και της διοίκησης της ΚΥΔΕΠ, όπως είναι και το συγκεκριμένο θέμα της διαφοράς αγοράς - πώλησης αραβοσίτου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ελέγχου των αρμοδίων οργάνων της, δηλαδή του εποπτικού της συμβουλίου και της γενικής της συνέλευσης...»

(Πρακτικά Βουλής 3256/1986)

Η ΚΥΔΕΠ ΚΑΙ ΤΟ ΣΙΤΑΡΙ

Σχετικά με τη μορφή και το έργο της ΚΥΔΕΠ, ο Υπουργός Γεωργίας κ. Ποττάκης έδωσε στη Βουλή την ακόλουθη απάντηση σε ερώτηση βουλευτών. (Πρακτικά σελ. 3145).

«1) Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 5 του Συντάγματος οι συνεταιρισμοί «...αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των τελώντας υπό την προστασία και εποπτεία του Κράτους...».

Τη συνταγματική αυτή αρχή κατοχυρώνει η ισχύουσα νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, η οποία ορίζει ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί

είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου αυτοδιοικούμενα και έχουν εμπορική ιδιότητα.

Σύμφωνα με την ίδια νομοθεσία η εποπτεία του Κράτους περιλαμβάνει τον καταστατικό έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων διοίκησης των συνεταιριστικών οργανώσεων (άρθρο 32 Ν. 1541/85).

Η συνεταιριστική νομοθεσία προβλέπει (άρθρο 36 του Ν. 1541/85) δημοσιότητα των ισολογισμών των συνεταιριστικών οργανώσεων στους οποίους αποτυπώνονται τα αποτελέσματα των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων

Τα συνεταιριστικά στη Βουλή

και τα στοιχεία της οικονομικής τους διαχείρισης από τα όργανα της διοίκησης τους, ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να λαβαίνει γνώση, το δε Εποπτικό Συμβούλιο και η Γενική Συνέλευση να μπορούν να ασκούν τον κατά νόμο έλεγχο.

Τους Ισολογισμούς της ΚΥΔΕΠ (ετών 1982 και 1983) με τα στοιχεία της οικονομικής τους διαχείρισης, που απαντούν στα ερωτήματα που θέτατε, σας στέλνουμε συνημμένα, όπως επίσης και το από 14.8.85 έγγραφο της ΚΥΔΕΠ (Κοστολόγιο Μαλακού Σιτου, σοδειάς 1985). Ο ισολογισμός έτους 1984 δεν έχει ακόμα εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση της οργάνωσης.

Η ΚΥΔΕΠ ασκεί τις δραστηριότητες της για λογαριασμό των παραγωγών - μελών των συν-

ταιρισμών που είναι μέλη της, σύμφωνα με τη συνεταιριστική νομοθεσία και το καταστατικό της. Η παράδοση της παραγωγής των συνεταιριών γίνεται ελεύθερα και με τη θέλησή τους, γιατί οι ίδιοι έχουν πείρα και γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα της κοινής πώλησης των προϊόντων.

Η ΚΥΔΕΠ δεν ενεργεί μονοπωλιακά, όπως αποδεικνύεται από τη λειτουργία και τις συνθήκες αγοράς, ούτε έχει οποιαδήποτε νομοθετική μονοπωλιακή κατοχύρωση.

Και δεν είναι ακριβές ότι μειώθηκε η δραστηριότητα του ελεύθερου εμπορίου και των αλευροδομηχανικών εξαιτίας της δραστηριότητας της ΚΥΔΕΠ, όπως αποδεικνύεται από τον παρακάτω πίνακα:

Ανάλυση (Ποσότητες σε χιλιάδες τόννους)	80)81	81)82	82)83	83)84	84)85(*)
Συνολ. παραγωγής μαλακού σιταριού	2.110	2248	1465	1731	1146
Συγκέντρωση ΚΥΔΕΠ μαλακού	754	841	631	486	285
Ποσοστό συγκέντρωσης ΚΥΔΕΠ επί της συνολικής παραγωγής	36ο)ο	37ο)ο	43ο)ο	28ο)ο	25ο)ο
Συνολ. παραγωγή σκληρού σιταριού	649	744	561	890	646
Συγκέντρωση ΚΥΔΕΠ σκληρού	414	275	342	386	377
Ποσοστό συγκέντρωσης ΚΥΔΕΠ επί της συνολικής παραγωγής	64ο)ο	37ο)ο	61ο)ο	43ο)ο	58ο)ο

(*) Αναφέρεται η καλ)κή περίοδος

2) Το Δημόσιο δεν καλύπτει κατά οποιοδήποτε τρόπο ελλείμματα της ΚΥΔΕΠ. Απλά η ΚΥΔΕΠ χρηματοδοτείται με τη μορφή δανείου από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος για τη διεξαγωγή των εργασιών της, όπως χρηματοδοτούνται άλλωστε και όλες οι επιχειρήσεις.

3) Το γεγονός της διαμορφούμενης ελλειμματικότητας της Χώρας μας στο μαλακό σιτάρι θα πρέπει να εξετασθεί κύρια από τη σκοπιά του εισοδήματος του παραγωγού. Πράγματι μέχρι το 1984 η Χώρα μας ήταν αυτάρκης έως πλεονασματική, πλην όμως το εισόδημα του παραγωγού διαμορφωνόταν σε χαμηλά επίπεδα, εξ αιτίας των χαμηλών διεθνών και κοινοτικών τιμών. Η τεράστια διαφορά εισοδήματος μεταξύ σκληρού και μαλακού σιταριού έγινε η αιτία της αύξησης του σκληρού και

της μείωσης του μαλακού στο χώρο των δημητριακών.

Αλλά εκτός αυτού η επέκταση των αρθρομένων εκτάσεων ώθησε τους παραγωγούς σε δυναμικότερες καλλιέργειες όπως καλαμπόκι, βαμβάκι κλπ., σε βάρος των ξηρικών (κύρια του μαλακού σιταριού).

Η πολιτική του Υπ. Γεωργίας στόχο έχει την αύξηση του εισοδήματος του παραγωγού μέσα από την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, την εντατικοποίηση των εκμεταλλεύσεων και την αύξηση της αξίας του γεωργικού προϊόντος.

Τέλος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η σοδειά του 1985 για τα σιτηρά ήταν μειωμένη κατά 30ο)ο περίπου, εξ αιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών.

Η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

Στην υπ' αριθ. 1664)Α.Κ.Ε. 185)25.11.85 έρωτηση των βουλευτών κ.κ. Μ. Γαλενιάνου και Π. Πανουργιά με θέμα τη διαχείριση και την παροχή διαφόρων οικονομικών στοιχείων της Ελαιουργικής, δόθηκε από τον Υπουργό Γεωργίας η εξής απάντηση:

«Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 5 του Συντάγματος οι συνεταιρισμοί «... αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των, τελώντας υπό την προστασία και εποπτεία του Κράτους...». Την πραγματική αυτή αρχή κατοχυρώνει η ισχύου-

Συνεταιριστικά πένθη ΗΛΙΑΣ ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η συνεταιριστική οικογένεια πένθησε πρόσφατα το θάνατο του πρώην Προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ Ηλία Χρονόπουλου που κηδεύτηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τον Πύργο Ηλείας, στις 24 Δεκεμβρίου 1985.

Ο Ηλίας Χρονόπουλος υπήρξε μια πολυτάλαντη προσωπικότητα, που από τη νεαρή ηλικία ελκυστήκε από τις συνεταιριστικές ιδέες και πίστεψε πως όχι μόνο μπορούν να αλλάξουν τη μοίρα του αγρότη, αλλά και να φέρουν το μήνυμα της αδελφικής σύμπραξης σ' ολόκληρη την κοινωνία. Ο ορθολογισμός και η ήρεμη αποφασιστικότητα που τον διέκριναν συνδυάστηκαν αρμονικά με τη σεμνότητα και την εργατικότητα του και τέθηκαν στην υπηρεσία του Συνεταιρισμού και της Ένωσης Πύργου και πολύ σύντομα, στη συνέχεια, της ΠΑΣΕΓΕΣ. Παρέμεινε σ' όλη τη ζωή του αγρότης προσδευτικός, δραστήριος και καινοτόμος έτοιμος σε κάθε στιγμή για παραστάσεις στα υπουργικά γραφεία και για χειρωνα-

---

σα συνεταιριστική νομοθεσία η οποία ορίζει ότι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου αυτοδιοικούμενα και αυτοελεγχόμενα και έχουν εμπορική ιδιότητα.

Σύμφωνα με την ίδια νομοθεσία η εποπτεία του Κράτους περιορίζεται στον κατασταλτικό έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων διοίκησης των συνεταιριστικών οργανώσεων (άρθρο 32 Ν. 1541/1985 «αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις»).

Ο έλεγχος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και των οικονομικών τους αποτελεσμάτων και γενικά η οικονομική διαχείριση απ' τα όργανα διοίκησης τους, αποτελούν αντικείμενα ελέγχου των αρμοδίων οργάνων των συνεταιρισμών δηλ. του εποπτικού συμβουλίου και της γενικής τους συνέλευσης.

Γι αυτό άλλωστε και η συνεταιριστική νομοθεσία προβλέπει (άρθρο 36 του Ν. 1541/85) δημοσιότητα των ισολογισμών των συνεταιριστικών οργανώσεων, ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να λαβαίνει γνώση.

Γιάννης Ποττάκης
(Πρακτικά Βουλής τ. 2797/86)

κτική δουλειά στο στάβλο και στο χωράφι. Η πνευματική του καλλιέργεια και η δύναμη της επιχειρηματολογίας του, τον έκαναν άξιο προασιστή των συμφερόντων των συνεταιρισμών σε κάθε επίπεδο, ενώ η γνώση και η σωματική του ρώμη και αντοχή του επέτρεπαν γ' ανταποκρίνεται και στην πιο βαρεία από τις αγροτικές εργασίες.

Η δικτατορία του 1967 τον απομάκρυνε από τη θέση του Προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ, τον φυλάκισε και τον έστειλε στα δικαστήρια. Το 1974 επανήλθε και στη συνέχεια επανεξελέγη Πρόεδρος της ΠΑΣΕΓΕΣ, θέση που διατήρησε μέχρι το 1982. Στην περίοδο αυτή η ΠΑΣΕΓΕΣ δυνάμωσε σε στελέχη υψηλού επιπέδου, συγκρότησε υπηρεσίες, καλλιεργήσε τους δεσμούς της με τα μέλη της και πολλαπλασίασε την ουσιαστική παρουσία της στο εσωτερικό και στο εξωτερικό ανεβάζοντας έτσι το γόητρό της.

Κ. Παπαγεωργίου

ΠΑΝ. ΡΟΥΣΣΟΣ

Και άλλος από τους παλαιούς συνεταιριστές — ο Παν. Ρούσσος — πέθανε το Φεβρουάριο 1986.

Ηγετικό συνεταιριστικό στέλεχος και Πρόεδρος της Ενώσεως Γ. Συνεταιρισμών Ευβοίας επί 10ετίες εκλέχτηκε πολλές φορές Πρόεδρος της Συνομοσπονδίας Γ. Συνεταιρισμών και της ΚΥΔΕΠ.

Υπήρξε επί 15 περίπου χρόνια βασικός αιρετός εκπρόσωπος της γεωργικής συνεταιριστικής κινήσεως σε συνεργασία με τον Αλ. Μπαλτατζή.

Δραστήριος, εύστροφος, με ευχέρεια λόγου και κινήσεων, υπηρέτησε την αγροτική και συνεταιριστική κίνηση σε δύσκολη περίοδο.

Τα τελευταία χρόνια, λόγω ασθένειας, είχε αποτραβηχτεί από την έντονη ενεργό δράση, αλλά το ενδιαφέρον του ήταν ζωηρό για τους αγρότες και τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— ΑΡΙΣΤ. Ν. ΚΛΗΜΗ: «ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ». Ιστορική αναστήλωση - παρουσίαση και ανθελογία από τα βασικά χαρακτηριστικά κείμενα. Τόμος Ιος: Συνεργασίες - Πρυσυνεταιρισμοί - Συνεταιρισμοί από την αρχαιότητα μέχρι και το 1922, Αθήνα 1985. Εκδόσεις Τ. Πητσιλός, Σοφοκλέους 4, τηλ. 32.11.237.

Σταθμό στην ελληνική συνεταιριστική βιβλιογραφία αποτελεί το βιβλίο του Αρ. Ν. Κλήμη «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα» που κυκλοφόρησε πρόσφατα. Είναι ο πρώτος τόμος ενός «έργου ζωής» του συγγραφέα, που τελικά θ' αποτελεσθεί από τρεις ή τέσσερις τόμους. Είναι η ιστορική αναστήλωση της πορείας των ελληνικών συνεταιρισμών από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, γραμμένη από έναν πολύπειρο ιστορικό, που ταυτόχρονα είναι ερευνητής, βαθύς γνώστης της θεωρίας και της πρακτικής των συνεταιρισμών, ευαίσθητος δέκτης των σχέσεων αιτίου και αποτελέσματος αλλά και τεχνίτης του λόγου και δάσκαλος.

Τα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει η προσωπικότητα του συγγραφέα αποτέλεσαν την καλύτερη προϋπόθεση και την πιο στέρεη βάση για ένα τέτοιο έργο. Πενήντα χρόνια αδιάλειπτης συγγραφικής και πρακτικής προσφοράς στο συνεταιρισμό, με ήρεμη τη σκέψη και σταθερή την πορεία και την προσήλωση στις αρχές του, με φιλοσοφική εμβάθυνση και συνεχή αναζήτηση χωρίς προσωπικές δεσμεύσεις, προσδίδουν στο συγγραφέα μια μοναδικότητα για τη συγγραφή μιας ιστορίας. Μιας ιστορίας αμερόληπτης και τεκμηριωμένης, αλλά και διαφανούς από τις ιστορίες που έχουμε συνηθίσει.

Φέρνοντας στο φως πολλές άγνωστες στους περισσότερους πηγές και κείμενα και παρουσιάζοντας τα στο πλαίσιο των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούσαν κατά την εποχή που γράφθηκαν, ο Αρ. Ν. Κλήμης συνθέτει μια ιστορική διδασχία ανεκτίμητης αξίας για τους ασχολούμενους σήμερα με τα θέματα των συνεταιρισμών. Συνδέει τους κλώνους με τις ρίζες τους, το σήμα με το χθες του οποίου αποτελεί τη συνέχεια. Δίνει τη δυνατότητα στους σημερινούς συνεταιριστές να γνωρίσουν τη σκέψη, το ήθος και τη δράση των «προγόνων» τους και τους κληρούς αγώνες μέσα από τους οποίους κατάφεραν να διαδώσουν τις συνεταιριστικές ιδέες, με ανιδιοτέλεια και πίστη στο όφελος του κοινωνικού συνόλου από τη δράση των συνεταιρισμών.

Ο ίδιος ο συγγραφέας ονομάζει το έργο αυτό «ιστορική αναστήλωση - παρουσίαση και ανθελογία από τα βασικά χαρακτηριστικά κεί-

μενα». Ακριβολογεί και σ' αυτόν το χαρακτηρισμό, όπως ακριβολογεί σε κάθε τι που αναφέρει προστρέχοντας στις πρωτογενείς πηγές πληροφοριών, έναν ασυνήθιστα μεγάλο αριθμό πηγών, τις οποίες παρουσιάζει και αλληλοδιασταυρώνει. Για τα βασικά θέματα προβληματισμού, που κυριάρχησαν στις διάφορες εποχές, δεν μιλάει ο συγγραφέας. Αφήνει να μιλήσουν τα ίδια τα κείμενα, να επιχειρηματολογήσουν οι ίδιοι οι πρωτεργάτες. Έτσι το σύγγραμμα αυτό γίνεται το ίδιο πηγή πρωτογενών πληροφοριών, μια πηγή πλουσιότατη και ανεκτίμητη όχι μόνον επειδή ανθολογεί τα αξιολογότερα τμήματα των πιο σημαντικών κειμένων, αλλά και διότι παρουσιάζει σπάνια και δυσεύρετα κείμενα, θέτοντάς τα στη διάθεση του σημερινού μελετητή. Με τον τρόπο αυτόν, η πλουσιότατη βιβλιοθήκη και το αρχείο που αποδεικνύεται ότι διαθέτει ο συγγραφέας, — ίσως μοναδική στο είδος της στην Ελλάδα — ξεδιπλώνονται συστηματικά και οργανωμένα μπροστά στον αναγνώστη και τον μεταφέρουν σε κάθε εποχή. Το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό κλίμα κάθε εποχής παρουσιάζονται συνοπτικά από το συγγραφέα για να έχει ο αναγνώστης το απαραίτητο πλαίσιο και το κλίμα της εποχής μέσα στο οποίο εξελίσσονται τα «βρώμενα» και ν' αποφύγει αδόκιμους ετεροχρονισμούς.

Είναι τόσο πλούσιο το υλικό και τόσα πολλά τα στοιχεία που δίνει ο συγγραφέας, ώστε είναι αδύνατο να γίνει εδώ μια κάποια παρουσίαση. Στις 528 σελίδες του Α' Τόμου περιλαμβάνονται 35 κεφάλαια ταξινομημένα συστηματικά στα επόμενα 5 μέρη:

Μέρος Πρώτο: Συνεργασίες στον οικονομικό τομέα και πρυσυνεταιρισμοί από την αρχαιότητα (Κεφάλαια 1-4).

Μέρος Δεύτερο: Μερικές αναπτυσσόμενες συνεργατικές εφαρμογές στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα (Κεφάλαια 5-7).

Μέρος Τρίτο: Διάφορες παραδοσιακές και Ευρωπαϊκές Συνεταιριστικές εφαρμογές από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους μέχρι το 1900 (Κεφάλαια 8-19).

Μέρος Τέταρτο: Υποδείξεις για συνεταιριστική οργάνωση και πρωτοποριακές εφαρμογές 1901-1914 (Κεφάλαια 20-26).

Μέρος Πέμπτο: Οι Συνεταιρισμοί μετά το ν. 602, κατά την ανώμαλη περίοδο 1915-1922. Οραματισμοί και επέκταση (Κεφάλαια 27-35)

Οι δυσκολίες, οι αντιδράσεις, οι προκαταλήψεις, οι επιτυχίες, οι προσωπικές θυσίες, αναδύονται από τις σελίδες του έργου αυτού και διδάσκουν. Ο τεράστιος ρόλος του Σωκράτη Ιασεμίδη και άλλων πρωτοπόρων στη θεμελίωση του συνεργατισμού πάνω σε υγιείς αρχές, ξέμακρτα από τον κομματισμό και με διακριτι-

κή υποστήριξη από το κράτος σ' εκείνα τα πρώτα δήματα, αποτελούν μνημόματα που ποτέ δεν χάνουν την αξία τους.

Για να μιλήσουμε μόνο για τη νεώτερη εποχή, βλέπουμε ότι μέχρι το 1914 που ψηφίστηκε ο νόμος 602 «Περί συνεταιρισμών» μεσολάβησε η ίδρυση αρκετών ακόμη συνεταιρισμών αλλά και σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές μεταβολές που διαμόρφωσαν το κατάλληλο κλίμα για τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Η επανάσταση του 1909, η Κοινωνιολογική Εταιρεία και ο Αλ. Παπαναστασίου, το Πρώτο πανελλήνιο γεωργικό συνέδριο (1901) και τα πανελλήνια συνέδρια γεωργίας, βιομηχανίας, εμπορίου (1909, 1911 και 1912), η παρουσία του Ελ. Βενιζέλου στην πολιτική σκηνή, η αύξηση του αριθμού των σπουδαγμένων στην Ευρώπη επιστημόνων που έφεραν μαζί τους ζωντανές εντυπώσεις για την αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών, όλα αυτά μαζί βοήθησαν στη στήριξη θμελλίωσης του συνεταιριστικού θεσμού με ένα νόμο φιλελεύθερο, προσαρμοσμένο στις ελληνικές συνθήκες και προσανατολισμένο προς την αυτοδύναμη ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Πλούσια είναι η συνεταιριστική δραστηριότητα μεταξύ 1915 και 1922, έτος στο οποίο ολοκληρώνονται οι 500 σελίδες του πρώτου τόμου. Πρωτοποριακές πρωτοβουλίες των συνεταιριστών, άγνωστες μέχρι τώρα, παρουσιάζονται και η καλλιέργεια των ιδεών παίρνει τη θέση που της αξίζει. Οι αγρότες συοπειρώνονται στους συνεταιρισμούς ενώ παράλληλα προσπάθειες γίνονται για συνεταιρισμούς καταναλωτών και επαγγελματιών. Ενύστες γεωργικών συνεταιρισμών αρχίζουν να ιδρύονται από το 1917 με πρώτη την Ένωση Καλαμιάτας και μέχρι το 1922 παρουσιάζεται πλέον η ανάγκη ίδρυσης πανελληνίας οργάνωσης των συνεταιρισμών. Με το ιστορικό αυτής της προσπάθειας που παρέμενε ως τώρα σχεδόν άγνωστο, ολοκληρώνει ο συγγραφέας τον πρώτο τόμο με τις 528 πυκνοσυμπιμένες σελίδες και με ιστορικές φωτογραφίες.

Η τέχνη του συγγραφέα να απομονώνει και να παρουσιάζει με άνετο τρόπο τα σημαντικά σημεία της ιστορικής πορείας, δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να ανακαλύπτει κάτι καινούργιο σε κάθε σελίδα.

Τελειώνοντας ο αναγνώστης τον πρώτο τόμο, μένει με την προσμονή της συνέχειας αυτού του έργου, που είναι φανερό ότι έχει γραφεί με άδολη αγάπη και αμέριστο ενδιαφέρον για το συνεταιριστικό θεσμό, χωρίς ωραιοποιήσεις και επιλογές σκοπιμότητας που θα αλλοίωσαν την πραγματικότητα και με σκοπό να διδάξει.

Ένα έργο όπως αυτό, όχι μόνο έλλειπε από την Ελλάδα, αλλά και είναι προορισμένο να αποτελέσει το σημείο αναφοράς όλων όσων

ενδιαφέρονται για τα συνεταιριστικά πράγματα της χώρας. Όπως η Ιστορία του Συνεταιρισμού του G.S. HOLYOAKE (τρεις τόμοι, 1875, 1879, 1906) αποτέλεσε μνημειώδες έργο, έτσι και το έργο του Αρ. Ν. Κλήμη «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα» είναι προορισμένο να ανδρώσει αρκετές γενιές νέων συνεταιριστών.

Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

— ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΩΚΡ. ΣΑΧΑΝΙΔΗ: «ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ», Αθήνα 1985 (πελυγρ.) σ. 24.

Συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης του θεσμού των Συνεταιριστικών Ανώνυμων Εταιριών και της παρουσιακής συγκρότησής τους κατά το 1982. Εξετάζοντας τους κανόνες που εφαρμόζουν οι εταιρίες αυτές, ο συγγραφέας καταλήγει ότι στην ουσία πρόκειται για συνεταιρισμούς και ότι θα έπρεπε να θεωρηθούν ως χωριστή κατηγορία για να μη δημιουργείται σύγχυση με τις ανώνυμες εταιρίες των ιδιωτών.

Κατά την παρουσίαση των οικονομικών στοιχείων τους, ακολουθείται η συγκρότηση ενός εννοποιημένου ισολογισμού στον οποίο στηρίζεται και η ανάλυση των αποτελεσμάτων. Με τη συγχώνευση όμως αυτή εξαφανίζονται οι έντανες επιμέρους διαφοροποιήσεις προς τα άνω και προς τα κάτω, μολονότι, όπως σωστά υποστηρίζεται από τον συγγραφέα, οι δείκτες που εκτιμώνται δεν έχουν τη σημασία που θα είχαν για τις ιδιαιτερές επιχειρήσεις. Μένει όμως μετέωρο το ερώτημα κατά πόσο εξαφανίζεται η διωισμότητα εκείνων των συνεταιριστικών ανώνυμων εταιριών που παρουσιάζουν έντονα διογκωμένα ελλείμματα. Η χρησιμοποίηση λογιστικών αξιών για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, αποτελεί πρόσθετο παράγοντα συσκότισης της πραγματικής εικόνας.

Τέλος σημειώνεται ότι στον κατάλογο των Συνεταιριστικών Α.Ε. έχουν παρασφύρει και Κοινοπραξίες του νόμου 3874)58.

— ΑΠ. ΚΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ: «ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.», (ΑΤΕ, Αθήνα 1985.

«Η απαίτηση για μεγαλύτερη χρηματοδότηση της ΒΟΚ προς την Ελλάδα από μόνη της δεν είναι αρκετή για να τελεσφορήσει. Πρέπει να υπάρξει «μεγαλύτερη απορροφητικότητα του αγροτικού τομέα με χρηματοδοτήσεις από τα Κοινωνικά Ταμεία». Αυτή είναι και η επιδίωξη της έκδοσης της ΑΤΕ με τον παραπάνω τίτλο, όπως τονίζεται στα προλεγόμενα.

Με αυστηρατικό και απλό τρόπο παρουσιάζ-

ζονται στη μελέτη οι δυνατότητες που υπάρχουν για την αξιοποίηση κοινοτικών πόρων τόσο στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις όσο και στους συνεταιρισμούς και στους Ο.Τ.Α. Στη συνέχεια δίνεται συνοπτικά μια εικόνα των χρηματοδοτικών οργάνων της Κοινότητας, του αντικειμένου τους και των χρηματοδοτικών ενεργειών τους.

Η συνθετική αυτή παρουσίαση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης έχει μεγάλη πρακτική αξία. Αυτοί που πρέπει να απευθύνονται να επωφεληθούν είναι οι συνεταιρισμοί, τόσο για λογαριασμό τους όσο και για λογαριασμό των μελών τους. Είναι βέβαιο ότι αν εκτιμούσαν το κόστος και το όφελος, θα χρησιμοποιούσαν ένα ή περισσότερους γεωπόνους σε επίπεδο ενώσεων με αποχλειστικό έργο την προετοιμασία των μελετών που χρειάζονται. Θα μπορούσαν σε επίπεδο ενώσεων να προετοιμάζονται και μελέτες για λογαριασμό παραγωγών με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, χρεώνοντας στους παραγωγούς το σχετικό κόστος.

Μια αδυναμία από την οποία καμιά έκδοση αυτού του είδους δεν μπορεί να απαλλαγεί είναι η αντιμετώπιση των συχνών μεταβολών στους ισχύοντες κανόνες χρηματοδοτικής ενίσχυσης. Παρότι η έκδοση αυτή είναι πρόσφατη οι μεταβολές που ήβη προσδοκούσε ο συντάκτης της έχουν πραγματοποιηθεί, με συνέπεια να χρειάζεται αναθεώρηση.

—ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ, Αθήνα 1085, σ. 726.

Εννέα χρόνια μεσολάθησαν μεταξύ της προηγούμενης και της τωρινής έκδοσης του Πανελληνίου Συνεταιριστικού Οδηγού από την Α.Γ.Ε. Στη νέα, πιο καλαίσθητη και πιο εύχρηστη έκδοση, παρουσιάζονται όλοι οι γεωργικοί συν-

εταιρισμοί της χώρας και στη συνέχεια οι Ενώσεις Συνεταιρισμών και λοιποί συνεταιριστικοί φορείς (Κεντρικές Ενώσεις, Κοινοπραξίες, Ανώνυμες Συνεταιριστικές Εταιρίες κλπ.). Σε μια καλογραμμένη εισαγωγή γίνεται μια συνοπτική επισκόπηση της γέννησης και της εξέλιξης του συνεταιριστικού θεσμού με ειδικότερη αναφορά στην Ελλάδα. Όμως στο τμήμα που αναφέρεται στις θεμελιώδεις αρχές του συνεργατισμού επιχειρείται μια σύζευξη μεταξύ αρχών και νομοθετικών ρυθμίσεων, ενώ οι αρχές είναι διεθνείς και οι νόμοι διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Πρόσθετα γίνεται μια ανασύσταση των αρχών που απολήγει σε παράλειψη δυο από αυτές (της εκπαιδευτικής λειτουργίας και της δικοσυνεταιριστικής συνεργασίας).

Το τμήμα του Οδηγού που αναφέρεται στις Ενώσεις και σε συνεταιριστικές οργανώσεις ανώτερου βαθμού ή με άλλη νομική μορφή, είναι εμπλουτισμένο με στοιχεία για τις δραστηριότητες και τα βασικά οικονομικά μεγέθη τους 1981 ή 1982 που δίνουν μια εικόνα του βαθμού ανάπτυξής τους. Το ίδιο γίνεται και για τους πιο αναπτυγμένους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Για τη μεγάλη όμως πλειοψηφία των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών δεν υπάρχει καμιά ένδειξη πέρα από την επωνυμία, τη διεύθυνση και το υποκατάστημα στο οποίο υπάρχει. Κάποιες κωδικοποιημένες ενδείξεις για τις ασκούμενες δραστηριότητες θα έδιναν περισσότερη αξία στον Οδηγό.

Χωρίς διάθεση να υποτιμηθούν οι δυσκολίες ελέγχου της τυπογραφικής εργασίας αυτού του γιγάντιου τόμου, επισημαίνεται ότι ορισμένα μεγέθη οικονομικών δραστηριοτήτων έχουν παραλειφθεί ή αποτελούν προφανή λάθη. Αυτά δεν μειώνουν τη σημασία και τη χρησιμότητα της έκδοσης.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΣΕΓΕΣ

(Συνέχεια από τη σελ. 53)

και εξυπηρετούσαν γραφειοκρατικές διαδικασίες ενώ οι παραγωγικοί και εμπορικοί Συνεταιρισμοί υποβαθμίστηκαν. Έτσι απομονώθηκαν οι αγρότες από το φυσικό τους στηρίγμα τους Συνεταιρισμούς, που θα αποτελούσαν το μοχλό για την οικονομική και κοινωνική τους ανέλιξη. Αντί γι' αυτό, αναριθμητοί υπήρξαν οι Συνεταιρισμοί «οφραγίδες», με διοικητικούς συμβούλους χωρίς συνεταιριστική παιδεία και αδόκιμους στη συνεταιριστική πρακτική, που στηρίχθηκαν σε μία θάση με εμφανή τη δυσπιστία για κάθε μορφή συλλογικής δραστηριότητας. Έτσι εξηγείται η συμπεριφορά παθητικής αναμονής του αγρότη, η φοβία μπροστά στην αυτοδύναμη προσπάθεια και η καχυποψία απέναντι στους κρατικούς και συλλογικούς φορείς».

Στη συνέχεια ο κ. Πρόεδρος αναφέρθηκε αρκετά αναλυτικά στις «Νέες Κατευθύνσεις» και στο «Στόχοι και Πρόγραμμα», θέματα για τα οποία θα δοθούν σελίδες μας στο επόμενο τεύχος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Παράταση προθεσμιών ν. 1541)1985

Με την 23270)1985 απόφαση Υπουργού Περγίας ορίστηκε ότι:

«1. Παρατείνουμε από τη λήξη τους τις προθεσμίες που προβλέπονται από τις παρ. 1 περ. β', 2 περ. β', και 3 του άρθρου 63 του Ν. 1541)85 ως εξής:

α. Δέκα πέντε (15) ημέρες την προθεσμία για την υποβολή στην ΠΑΣΕΓΕΣ αίτησης από πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς που η περιφέρειά τους εκτείνεται σε περισσότερους από έναν Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για συνέχιση της λειτουργίας τους και 2' εξαίρεση των διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 2 και 3 και του άρθρου 63 παρ. 1 εδάφιο πρώτο.

β. Σαράντα πέντε (45) μέρες την προθεσμία των τριών μηνών μέσα στην οποία πρέπει να ληφθεί η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ στις πιο πάνω αιτήσεις.

γ. Δέκα πέντε (15) ημέρες την προθεσμία για την υποβολή στην ΠΑΣΕΓΕΣ αίτησης για τη συνέχιση της λειτουργίας δεύτερης ένωσης στον ίδιο νομό.

δ. Ένα μήνα, την προθεσμία των δύο μηνών μέσα στην οποία πρέπει να ληφθεί η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ για τη διατήρηση και δεύτερης ένωσης από τις ήδη λειτουργούσες στον ίδιο νομό, και

ε. Σαράντα πέντε (45) μέρες, την προθεσμία των τριών μηνών, μέσα στην οποία πρέπει να ληφθεί η απόφαση της ΠΑΣΕΓΕΣ για να παραμείνει πρωτοβάθμιος αγροτικός συνεταιρισμός μέλος ένωσης νομού άλλου από εκείνου που βρίσκεται η έδρα του».

— Η Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή Α' τετραμήνου 1986.

Με την ΠΡ. 238)64)18.1.86 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών καθορίστηκε το ποσοστό της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής για το τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου 1986 σε 4,50)ο.

Το ποσό αυτό θα χορηγηθεί (σύμφωνα και με την εγκ. 3)1986 της ΠΑΣΕΓΕΣ) και στο προσωπικό των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων, σύμφωνα με την παρ. Γ' του κεφ. V της από 14.5.85 α.α.ε. του Προσωπικού των Γ.Σ.Ο. και θα υπολογισθεί σύμφωνα με την πιο πάνω κοινή απόφαση.

Έτσι η Α.Τ.Α. της προηγούμενης παραγράφου θα καταβληθεί από 1.1.1986 ως ακολούθως:

Μέχρι 50.000 δρχ. ολόκληρο το ποσοστό.
Από 50.001 δρχ. μέχρι 75.000 δρχ. το ένα δεύτερο (1/2).

Από 75.001 δρχ. μέχρι 100.000 δρχ. το ένα τέταρτο (1/4).

Για αποδοχές από 100.001 δρχ. και άνω δεν θα καταβληθεί ΑΤΑ.

Μισθωτοί των οποίων οι αποδοχές υπερβαίνουν τις 150.000 δρχ. δεν θα λάβουν ΑΤΑ για το πρώτο τετράμηνο του 1986.

Για τον υπολογισμό και την καταβολή ΑΤΑ στους ανωτέρω μισθωτούς θα αφαιρείται ποσό 5.000 δρχ. για κάθε τέκνο.

Μισθωτοί των οποίων οι αποδοχές είναι χαμηλότερες των 150.000 δρχ. και με την ΑΤΑ του πρώτου τετραμήνου του 1986 θα υπερβούν το παραπάνω ποσό θα λάβουν τμήμα ΑΤΑ, μέχρι της συμπλήρωσης του ποσού αυτού.

Στους μισθωτούς πολλαπλής απασχόλησης ή στους συνταξιούχους που λαμβάνουν σύνταξη άνω των 40.000 δρχ. το μήνα και συγχρόνως απασχολούνται ως μισθωτοί, καταβάλλεται Α.Τ.Α. από μία πηγή κατ' επιλογήν του μισθωτού.

Στις περιπτώσεις που οι εργοδότες χορηγούσαν στο παρελθόν και κατέβαλλαν μέχρι της 18.10.1985 είτε οικειοθελώς, είτε ύστερα από συμφωνία, αποδοδειγμένα συνολικές αποδοχές (μισθός ή ημερομίσθιο ή και διάφορες άλλες παροχές ή επιδόματα) υψηλότερες από τις νόμιμες, αυτές δηλαδή που προβλέπονται κάθε φορά από τις Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, αποφάσεις διαιτησίας, νόμους και υπουργικές αποφάσεις, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση να χορηγείται υπό τους όρους και περιορισμούς των προηγούμενων παραγράφων η ΑΤΑ η οποία θα υπολογίζεται στις νόμιμες αποδοχές και το ποσό που θα προκύπτει από τον υπολογισμό αυτό, θα προστίθεται στο σύνολο των καταβαλλομένων υψηλότερων αποδοχών.

— Πρόγραμμα επιχορήγησης εργαδοτών για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Με την 32857)2.12.1985 απόφαση του Υπουργού Εργασίας, καθώς και την 1)2.1.1986 εγκύκλιο του Οργανισμού Απασχόλησης Εναρτικού Δυναμικού, διευκρινίζονται θέματα σχετικά με τα προγράμματα που έχουν καταρτιστεί και αφορούν την επινορήγηση Ιδιωτικών Επιχειρήσεων, Οργανισμών και Επιχειρήσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κοινής Ωφελείας, Συνεταιρισμών, Επαγγελματιών Σωματείων και γενικά εργοδοτών για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις πρέπει να μελετήσουν τα σχετικά κείμενα (συνημμένα στην εγκ. 4 της ΠΑΣΕΓΕΣ) για να επωφεληθούν από τις σχετικές διατάξεις - επιχορηγήσεις.

— Σεμινάριο για την Κτηνοτροφική Ανάπτυξη.

Η Συνεταιριστική Σχολή Θεσσαλονίκης, διοργανώνει Σεμινάριο για την Κτηνοτροφική

ανάπτυξη στην Ελλάδα, από 10-14 Μαρτίου, διάρκειας πέντε (5) ημερών.

Σκοπός του σεμιναρίου είναι να δώσει μια πλήρη και ουσιαστική εικόνα των αδυναμιών, των προβλημάτων αλλά και των δυνατοτήτων και προοπτικών της Κτηνοτροφικής Ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Το σεμινάριο εντοπίζεται περισσότερο στην γαλακτοπαραγωγή και περιλαμβάνει ποικιλία θεμάτων, όπως: Οργάνωση γαλακτοπαραγωγής Οργάνωση και λειτουργία σύγχρονου γαλακτοεργαστασίου και σύγχρονης τυροκομικής μονάδας, Εμπορική οργάνωση, Κυβερνητικά μέτρα και Στόχοι Κτηνοτροφικής Ανάπτυξης.

Εισηγητές του σεμιναρίου θα είναι: Βασίλης Πασχάλης, Προϊστάμενος Παραρτήματος «Κτηνοτροφικής» Θεσ/νίκης, Κώστας Κουρής, Στέλεχος Παραρτήματος «Κτηνοτροφικής» Θεσ/νίκης, Νικόλαος Καραθόδωρος, Τεχνικός Δ/ντής του ΑΓΝΟ, Θρασύδουλος Φατούρος, Πρόεδρος «Αιθώνης Α.Ε.», Κυριάκος Μάλαμας, Στέλεχος ΠΑΣΕΓΕΣ Θεσ/νίκης, Χρήστος Ζαχαράκης, Δ/ντής Γπουργείου Εμπορίου, Θόδωρος Χαρίτος, Εμπορικός Δ/ντής ΣΥΝΕΡΓΑΛ ΕΠΕ και Χρήστος Κοτσίδης, Σύμβουλος Γπουργείου Εμπορίου.

Το σεμινάριο απευθύνεται τόσο σε υπηρεσιακά όσο και αιρετά στελέχη των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ, για να διευκολύνει τις συνεταιριστικές οργανώσεις, εξασφαλίζει:

— σε κάθε συμμετέχοντα που προέρχεται από συνεταιριστική οργάνωση εκτός Θεσσαλονίκης, ημερήσια αποζημίωση 1.300 δρχ. και τα οδοπορικά.

— σε κάθε συμμετέχοντα που προέρχεται από συνεταιριστική οργάνωση της Θεσσαλονίκης ημερήσια αποζημίωση 600 δρχ.

— Ελληνοευγγρικές αγροτουριστικές φιλοξενίες.

Η κορυφαία Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση της Ουγγαρίας (TOT) αποφάσισε, μέσα στα πλαίσια της αγροτουριστικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών, να προσκαλέσει το 1986 επιπλέον μία 15μελή ομάδα Ελλήνων αγροτών, επειδή κατά τις ανταλλαγές των δύο τελευταίων ετών, ήλθαν συνολικά 15 Ούγγροι αγρότες περισσότεροι από τους Έλληνες που επισκέφθηκαν την Ουγγαρία το ίδιο διάστημα.

Οι Έλληνες αγρότες θα φιλοξενηθούν στην Ουγγαρία από 15 - 28.4.1986.

Οι Ε.Γ.Σ. καλούνται να υποβάλουν στην ΠΑΣΕΓΕΣ υποψηφιότητες των φυσικών μελών των Συνεταιρισμών της δύναμής τους που επιθυμούν να πάρουν μέρος σ' αυτό το πρόγραμμα (σύμφωνα με τις λεπτομέρειες της Εγκ. 7)86 της ΠΑΣΕΓΕΣ).

— Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών ΛΕΣΒΟΥ.

Μετά την εκκαθάριση εργασιών συγκέντρωσης και κοινής διάθεσης λαδιού μοίρασε στους εισκομιστές συνεταιρικούς συμπληρωματική τιμή 9,60 δρχ. το κιλό με συνολικό ποσό περίπου 47.000.000 δρχ. για την περίοδο 1984-85. Αν δεν είχαν πάρει προκαταβολικά την πρώτη τιμή οι εισκομιστές, θα κέρδιζαν ακόμη 20 δρχ. το κιλό, όση ήταν η επιδότηση για τόκους χρηματοδότησης.

Επίσης μετά την εκκαθάριση εργασιών ελαιουπυρήνων της ίδιας περιόδου καταβλήθηκε τελική τιμή 5,07 δρχ. κατά κιλό ελαιουπυρήνα, ενώ οι τιμές της αγοράς εμπορίου κυμάνθηκαν 2,52 - 3,50 δρχ. Συνολική ωφέλεια εισκομιστών 43.500.000 δρχ.

Στους εισκομιστές πρόβειου γάλακτος καταβλήθηκε τιμή 77 δρχ. κατά κιλό απέναντι 68 δρχ. του εμπορίου με συνολική ωφέλεια των κτηνοτρόφων 135.000.000 δρχ., γιατί με την παρέμβαση της Ένωσης αναγκάστηκαν να ευθυγραμμιστούν και οι τυρέμποροι.

Περατώθηκε η μελέτη του εργοστασίου γάλακτος της Ενώσεως με προϋπολογισμό 336 εκατ. δρχ. που θα καλυφτεί κατά 70-75% από τις επιδοτήσεις ΕΟΚ και κράτους.

— Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Πατρών.

Εγκαινιάστηκε το νέο ονομοποιείο της Ένωσης στο Μύρτο Αχαΐας συνολικού κόστους 120 εκατ. δρχ. εφοδιασμένο με μηχανήματα σύγχρονης τεχνολογίας και δυναμικότητα επεξεργασίας 500 τόννων σταφυλιών το 10ωρο.

— Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί

Συγκροτήθηκε η Ένωση Καταναλωτικών Συνεταιρισμών CONSUM Ελλάδος που αποτελείται από 12 Συνεταιρισμούς με 18 καταστήματα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Καβάλα, Πτολεμαΐδα, Αχάριο, Κατερίνη, Χαλκίδα, Δράμα, Αμμία, Δίστομο, Λάρισα και τελευταίο που εγκαινιάστηκε στις 21 Φεβρουαρίου στην Ελευσίνα.

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης αποτελούν: Πρόεδρος Κ. Παϊπουτλίδης, Μέλη Π. Παναγιωτίδης, Α. Παπαγεωργίου, Δ. Θεοδωρόπουλος, Α. Παντούδης, Χ. Αιάπης, Α. Ουζουνίδης, Δ. Ζηλιακόπουλος, Α. Λαοκαρίδης, Ηλ. Τσιόκας, Α. Χρυσανθόπουλος, Α. Μανούσης, Δ. Ρέμπελος, Α. Ζαμπέλης, Κ. Μαυράκης.

— Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί.

Από την Υπηρεσία Τύπου του Γπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος ανακοινώθηκε ότι ούτως ή άλλως της ψηφίσεως των προποιοτήσεων του Π. Δ/τος 17)1984 παρατείνονται επ' αόριστο όλες οι προθεσμίες για την εφαρμογή των διατάξεών του.

«SINETERISTIKI PORIA»

Cooperative Review -Publication of the "SOCIETY OF FRIENDS OF COOPERATION" 25,Koumoundourou Str.Athens 104 37.

CONTENTS of No 1 /1986

Our Edition	(p.1)
Ch.Papachristou: Cooperation, bearer of humanity, progress and civilization	(p.2)
St.Theophanidis: The hyper-ideology of Cooperation, compared to the "separating ideologies" of leftists, rightists and others	(p.5)
The Society of Friends of Cooperation and the chronicle of its foundation and activities	(p.9)
P.Kolyris: Criteria of the efficacy of Cooperatives	(p.13)
B.Dimitriadou: The compelled consolidations of Unions of Agricultural Cooperatives(L.1541 /1985).A factual and legal survey	(p.22)
Positions and views	(p.41)
C.L.Papageorgiou: Evolutions in the agricultural income	(p.43)
Efth.Papageorgiou: Youth(civil and agricultural)and the Red Cross	(p.46)
I.Solaris: From the cooperative movement of Syros	(p.49)
C.L.P.: The Universal Cooperative Movement	(p.50)
Positions and views of the Confederation of Agricultural Cooperatives	(p.52)
C.Archontakis: Appreciation of efficacy of Cooperative Agricultural Industries	(p.54)
The Cooperative Matter in the Parliament	(p.56)
Deceased	(p.58)
New Books	(p.59)
News	(p.62)

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ — ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 52.47.162)

Ιδιότητα - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Γιάννης Στρογγύλης (Πρόεδρος της Εταιρείας)
οδός Αιγίνης 62-64 Αθήνα 113 62 τηλ. 82.39.502.

Διεύθυνση για τη Σύνταξη: Αριστ. Ν. Κλήμης, Ασκληπιού 37, Γλυφάδα
16675 (τηλ. 89 49 123)

Συντακτ. Επιτροπή: Β. Δημητριάδου - Κ. Παπαγεωργίου - Γ. Σελλιανάνης

Εισφορές 1986: Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 2.000. Για άτομα δρχ. 1.000.

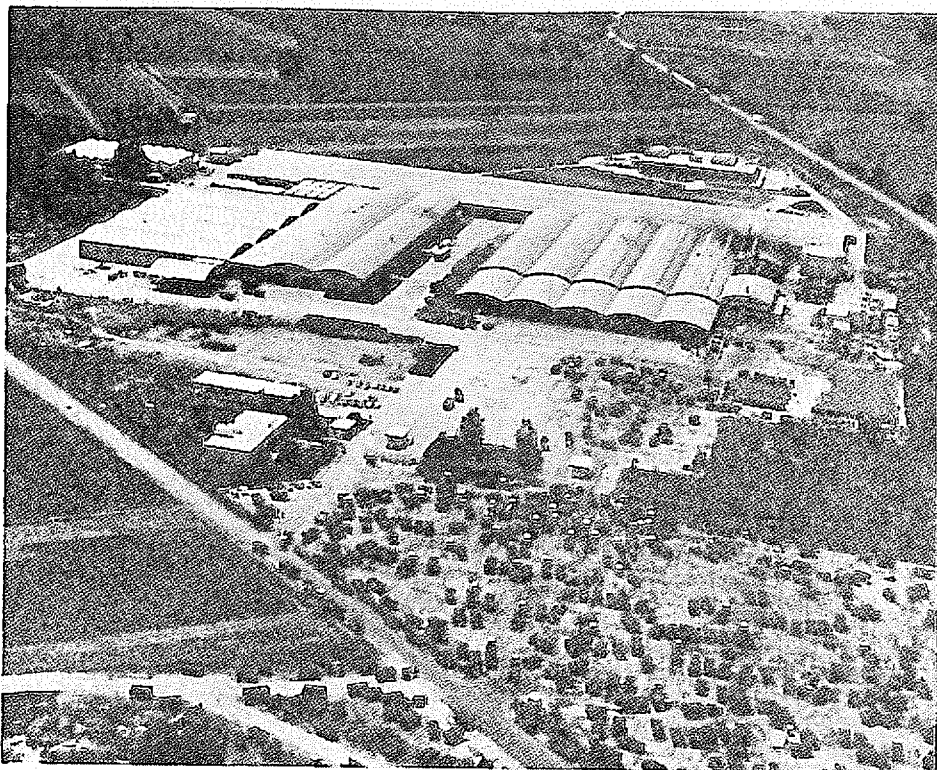
Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρρόης 12
Αθήνα 117 43 (τηλ. 92.26.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 52 33 965
Κυκλοφορία: 21 Μαρτίου 1986

ΣΕΒΑ Θ ΑΒΕ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΘΡΑΚΗΣ

Εάνθη: Καραολή 79 – Αθήνα Λ. Ριανκούρ 64)

- ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ το εισόδημα των αγροτών.
- ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ποιότητα στον καταναλωτή.
- ΔΙΝΕΙ εργασία στους ανθρώπους της ακριτικής περιοχής.
- ΒΟΗΘΑ την εθνική οικονομία.
- ΣΤΗΡΙΖΕΙ τη συνεταιριστική ανάπτυξη.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

φτιάχνει το σήμερα χτίζει το αύριο!

Η Αγροτική Τράπεζα σήμερα υλοποιεί τα όνειρα και τις ελπίδες του λαού μας. Η προοπτική μιας Ελλάδας οικονομικά και πολιτιστικά αναπτυγμένης είναι κυρίαρχός στόχος της Αγροτικής Τράπεζας. Για την επιτυχία του στόχου αυτού η Αγροτική Τράπεζα κινεί, χωρίς κερδοσκοπική αντίληψη, τα χρήματα όλων μας, δυναμικά και αποδοτικά για όλους τους Έλληνες.

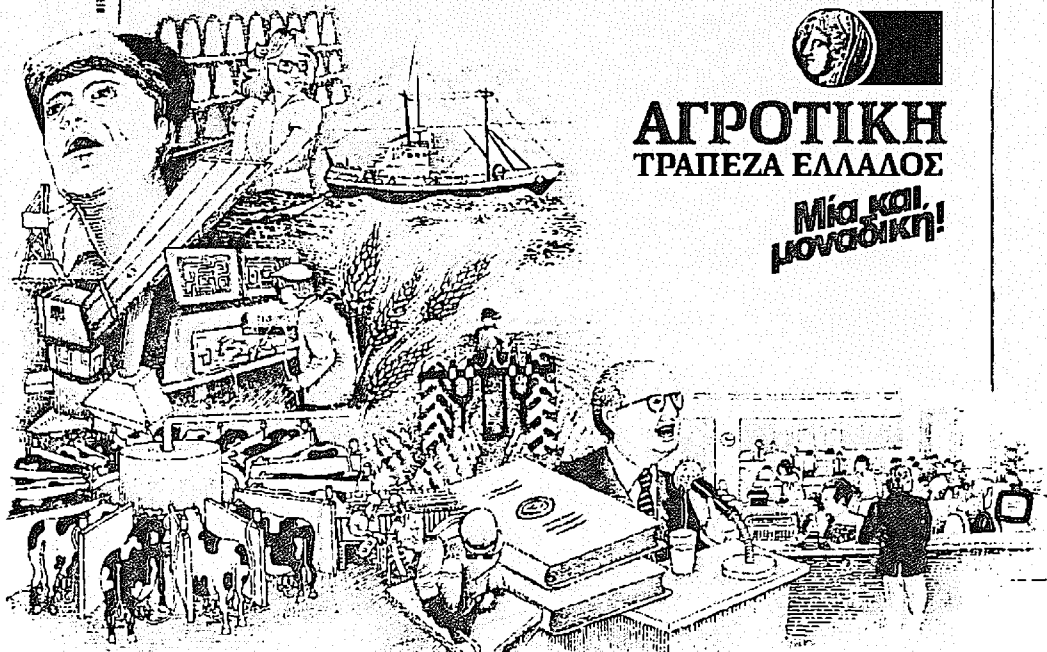
Έτσι, η Αγροτική Τράπεζα εκσυγχρονίζει και βιομηχανοποιεί την παραδοσιακή γεωργική παραγωγή, ιδρύει Συνεταιριστικές Βιομηχανίες

που τις στελεχώνει με ειδικούς, ενώ παράλληλα παρέχει προηγμένη τεχνολογική στήριξη και χαρηγεί δάνεια με νέα Αντίληψη για την Αγροτική Πίστη.

Αλλά η συμμετοχή της και σε άλλους παραγωγικούς τομείς της δημόσιας ζωής της χώρας είναι σημαντική και ουσιαστική, όπως σημαντική και ουσιαστική είναι η παρέμβασή της και στον αγώνα για την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.

Αυτή είναι η Αγροτική Τράπεζα, σήμερα!

Ηλεκτρ. Αθηνών

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ**

**Μία και
μοναδική!**